

# T. B. M. M.

## ZABIT CERİDESİ

Yüz ikinci İnikat

29.VIII.1956 Çarşamba

### Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	856	5. — Sualler ve cevaplar	915
2. — Havale edilen kâğıtlar	856:857	A — Tahrirî sual ve cevabı	915
3. — Yoklama	857,884	1. — Tunceli Mebusu Fethi Ülkü'nün, yabancı memleketlere transfer bekliyen birikmiş borçlarımızın memleketler itiba- riyle miktarının ne olduğuna dair sual takririne İktisat ve Ticaret Vekili Zeyyat Mandalinci'nin tahrirî cevabı (7/160)	915:917
4. — Müzakere edilen maddeler	857	2. — Ankara Mebusu Muhlis Ete'nin turist parasının ihdası hususunda ne gibi hazırlıklar yapıldığına dair tahrirî sual takririne Maliye Vekâleti vekili Adnan Menderes'in tahrirî cevabı (7/206)	918
1. — Kamulaştırma Kanunu lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/95)	857: 883,884:896		
2. — Kaçakçılığın meni ve takibine dair 1918 sayılı Kanunun bâzı maddeleri- nin tadili ve bu kanuna bâzı maddeler ek- lenmesi hakkında kanun lâyihası ve Güm- rük ve İnhisarlar ve Adliye encümenleri mazbataları (1/514)	897:915		

## 1. — SABIK ZABIT HULASASI

### *Birinci Celse*

Samsun Mebusu Ekrem Anıt'ın, Millî Kuruma Kanununun 6731 sayılı Kanunla değiştirilen 31 nci maddesine bir bent eklenmesine dair teklifi ile,

Gayrimenkul kiralari hakkındaki 6570 sayılı Kanuna ek kanun teklifinin muvakkat bir encüme müzakere edilmeleri kabul olundu.

Orman kanunu lâyihasının encümeden gelmiş olan maddeleri müzakere edildi.

1956 malî yılı muvazenei umumiye Kanununa bağı (A/1) ve (D) işaretli cetvellerde değişiklik yapılmasına dair Kanun kabul olundu.

İstimplâk kanun lâyihasının heyeti umumiyesinden sonra maddelerinin müzakeresine geçildi.

Saat 17 de toplanılmak üzere İnikada ara verildi.

### *İkinci Celse*

İstimplâk kanun lâyihasının maddeleri üzerindeki müzakereye devam\* olundu.

29. VIII. 1956 Çarşamba günü saat 10 da toplanılmak üzere İnikada son verildi.

Reisvekili  
Kayseri Mebusu  
*Fikri Apaydın*

Kâtip  
Antalya Mebusu  
*Attîlâ Konuk*

Kâtip  
Kayseri Mebusu  
*İbrahim Kirazoğlu*

## 2. — HAVALE EDİLEN KAĞITLAR

### *Lâyiha*

1. — Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti teşkilât ve vazifelerine dair 2825 sayılı Kanunun bâzı maddelerinde ve bu kanuna ek 6410 sayılı Kanunun 3 nci maddesiyle aynı kanuna bağı (1) sayılı ve 6815 sayılı Kanuna bağı (2) sayılı cetvellerde değişiklik yapılmasına ve 2825 sayılı Kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun lâyihası (1/543) (Gümrük ve İnhisarlar ve Bütçe encümenlerine)

2. — Karayolları Umum Müdürlüğü 1956 yılı Bütçe Kanununa bağı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun lâyihası (1/544) (Bütçe Encümenine)

### *Teklif*

3. — Elâzığ Mebusu Salâhattin Toker ve Çanakkale Mebusu Safaeddin Karanakeçî'nin, Emniyet Umum Müdürlüğü kadrosuna dâhil memurlara fazla mesai ücreti verilmesi hakkındaki 6564 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin tadiline dair kanun teklifi (2/372) (Dahiliye ve Bütçe encümenlerine)

### *Mazbata*

4. — Kuzey - Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletler arasında atom ile ilgili malûmat sahasında iş birliğine dair Anlaşmanın tasdikı hakkında kanun lâyihası ve Hariciye ve Millî Müdafaa encümenleri mazbataları (1/392) (Ruznameye)

5. — Zonguldak Mebusu Sebati Ataman'ın, Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurları Teşkilâtı hakkındaki 5509 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ve Bütçe Encümeni mazbatası (2/305) (Ruznameye)

6. — Kaçakçılığın Meni ve Takibine dair 1918 sayılı Kanunun 23, 24 ve 60 nci maddelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun lâyihası ve Gümrük ve İnhisarlar, Adliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/508) (Ruznameye)

7. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ege Elektrik Türk Anonim Ortaklığı arasında Demirköprü Barajı Hidro - elektrik tesislerinin devrine mütaallik olarak akdedilen mukavelelerin tasdikı hakkında kanun lâyihası ve Nafia ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/496) (Ruznameye)

8. — Demiryolları ve Limanları İnşaatı için gelecek yıllara sâri taahhütlere girişilmesi hakkındaki 3262, 3813, 4643 ve 5075 sayılı kanunlara ek kanun lâyihası ve Nafia ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/402) (Ruznameye)

9. — Rize Mebusu Ahmet Morgil'in, Maarif Vekâletine bağı meslek okulları öğretmenleri hakkında 3007 sayılı Kanunun 7 ve 8 nci maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Maarif ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/309) (Ruznameye)

10. — Afyon Karahisar Mebusu Rıza Çer-

çel'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 8 nci maddesinin (h) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/231) (Ruznameye)

11. — Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı, Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı, Dünya Sağlık Teşkilâtı ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtından

Teknik yardım teminine mütedair 5 Eylül 1951 tarihli esas anlaşma mucibince getirtilen teknik yardım eksperlerine ödenecek mahallî geçim tahsisatları hakkında Hükümetimizle Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bürosu Türkiye Temsileiliği arasında varılan anlaşmaya dair mezkûr temsileiliğe gönderilen mektubun tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/354) (Ruznameye)

## BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 10,07

REİS — Reisvekili Fikri Apaydın

KÂTIPLER : Attilâ Konuk (Antalya), İbrahim Kirazoğlu (Kayseri)

### 3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız, efendim.

(Gümüşane mebuslarına kadar yoklama yapıldı.)

REİS — Ekseriyetimiz var; celseyi açıyorum, efendim.

Ruzname ile ilâkalı bir takrir var, okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

Ruznamedeki kanun lâyiha ve tekliflerimin suallerden evvel görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Uşak Mebusu

Yusuf Aysal

REİS — Takriri reyinize arz ediyorum. Kabul edender... Etniyenler... Takrir kabul edilmiştir.

### 4. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

2. — Kamulaştırma kanunu lâyihası ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/95)

REİS — Kamulaştırma kanunu lâyihasının 23 ncü maddesi üzerindeki konuşmalara devam ediyoruz.

Söz Sadettin Yalım'ındır.

SADETTİN YALIM (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar, 23 ncü maddedeki 10 senelik müddetin çok olduğunu bâzı arkadaşlarım da ifade ettiler. Ben de istimlâk bedelinin katılması tarihinden itibaren 10 senelik müddeti çok bulmaktayım.

Zamanı geldiğinde muvakkat hükümlerde muvakkat bir madde teklif edeceğim. Bu müddet azaltılmazsa halen metruk bir halde bulu-

nan birçok arsalar yine metruk bir halde kalacaktır. 10 sene yerine yeni yapılacak istimlâklerde 3 senenin kâfi olduğuna kaanîm; bunun 3 sene olarak kabulünü rica edeceğim. Muvakkat madde olarak muhtelif kanunlarla istimlâkler yapılmış ve senelerden beri maksada mâtuf olarak kullanılmıyan bu gibi yerlerin sahiplerine iadesi için ayrıca bir teklif yapacağım.

REİS — Ferid Alpiskender.

FERİD ALPİSKENDER (Tekirdağ) — Muhterem arkadaşlar, istimlâk malûmu âliniz olduğu üzere mülkiyet hakkını takyideden istisnai yollardan biridir. Bunun içindir ki, Teşkilâtı Esasiye Kanunumuz menafii âmmeye hâdim, âcil ve zaruri hususatta istimlâki bir istisna olarak - mülkiyet hakkını takyidetmesine rağmen -

kabül etmiştir. Demekki, bu istisnai yolun hüsnüistimal edilmesi lâzım ve şarttır. 23 ncü madde mal sahibinin geri alma hakkını 10 sene olarak tanımakla, veya 10 sene olarak kabul etmekle birçok mahzurlara meydan verir. Biz bu mahzurları başlıca üç esas üzerinde mütalâa edebiliriz.

**Birincisi :** O gayrimenkul, gerek istimlâkin gayesine uygun bir şekilde kullanılmamakla; gerek vatandaşın bundan tasarrufunu menetmekle muattal bir vaziyette kalmış oluyor. Halbuki hükümet tasarısında bu mahzur derpiş edildiği içindir ki, 2 senelik bir müddet kabul edilmiştir.

Bir gayrimenkulün 10 sene müddetle istifadeden mahrum kalmasında hem hükümetin ve hem de vatandaşın zararı vardır.

**İkincisi;** istimlâk hakkının daima hüsnü istimal edilmesi lâzımdır. 10 senelik bir müddetin kabulü halinde istimlâk hakkı birçok suiistimallere mâruz kalabilir. Bilhassa Devlet Şûrası ve mahkemelerde çalışan kıymetli arkadaşlar, istimlâk hakkının birçok yerlerde nasıl suiistimal edildiğini görmüşlerdir. Bu, 10 sene olursa, o zaman bu suiistimal edecekler bu müddeti 2, 3 mîsline çıkarmış olacaklardır.

**Üçüncü mahzuru,** âmme vicdanının bundan muztaribolmasıdır. Her hangi bir vatandaşın elinden gayrimenkulü alınınca, onun tek tesellisi bu gayrimenkulün âmme menfaatleri uğrunda kullanılmasıdır. Tek tesellisi budur. İstimlâkte umumiyetle her ne kadar değer pahası verilse dahi malikin mutasavver ve müstakbel menfaati az çok haleldar olur. Fakat menafii umumiyeye lehinde kullanılması vatandaş için bir teselli teşkil eder. Binaenaleyh gayrimenkulü alıp da on sene muattal bıraktığımız takdirde o vatandaş da muztaribolur, diğer vatandaşlar da bundan haklı bir ıstırap duyarlar.

Bizim demokrasimiz mülkiyet haklarına riayet eden ve mülkiyet esaslarına dayanan bir demokrasidir. Bizler bu demokratik ananeleri tesbit eden meclisleriz. Gerek dokuzuncu ve gerek onuncu meclislerimiz bu mahiyette meclislerdir. Onun için bendeniz teklif ediyorum, bir takrirle, bu müddetin eski mevzuatımızda olduğu gibi üç sene müddetle kabulünü rica ediyorum. Esasen hükümet de, teknisiyenler de istatistiklere dayanarak bunu iki sene olarak tesbit etmişler-

dir. Bunda mutlak bir fayda bulmuşlardır. Bunu arz ediyorum.

REİS — Hidayet Aydın.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar, komisyon ilmi heyetin projesinde bazı değişiklikler yaptı. 10 senelik müruruzaman müddeti konuyor. Bunun için de iki müddet vardır. Birincisi, istimlâk edilen gayrimenkulün maksada tahsis için lâzımgelen şeylerin yapılıp yapılmaması, ikincisi, yapılmadığı takdirde vatandaşın bundan haberdar olup gerinalması müddetidir. Komisyon ilmi heyetin kabul ettiği müddeti değil, vatandaş aleyhine daha kısa bir müddet kabul etmiştir. Tahsis için beş sene, istirdat için beş sene ki ceman on sene umumi müruruzaman haddi olarak istimlâk tarihinden itibaren, olması doğru olur.

Komisyonun 22 nci madde olarak kabul ettiği 23 ncü maddede «İstimlâk bedelinin katılması tarihinden itibaren 10 sene içinde istimlâk maksadına uygun her hangi bir tesisat yapılmıyarak, gayrimenkul olduğu gibi bırakılırsa, mal sahibi veya mirasçısı istimlâk bedelini ödiyerek gayrimenkulü gerialabilir.

Doğmasından itibaren bir sene içinde kullanılmıyan gerialma hakkı düşer ve idare gayrimenkule dilediği gibi tasarruf eder, diye kabul etmiştir. Bu bir sene içinde gerialmak talebinde bulunmazsa hakkı düşer, diye ma vuzi'a lehine bu maddeyi koymuştuk. İstimlâkten itibaren beş senede maksada tahsis muvafıktır. O beş seneden sonra istirdat için de 5 sene ki, bu, ceman on sene olur. Şimdi tutmuş komisyon on seneyi çıkarmış, bir seneye indirmiştir. Bu bir senede vatandaş haberdar olamaz. Rica ediyorum, Temyiz reislerinden mürekkep ilmi heyetin verdiği mütalâa üzerine âmme müesseseleri bâzi mazeretler dolayısıyla bunu 5 sene diye yapmışlar. İkisinin yekûnu, umumi müruruzaman haddi üzerinden on sene olsun. Onun için beş sene müddeti kabul edelim, beşinci sene sonunda tahsis yapılmadığı takdirde vatandaşa beş sene müddetle istirdat hakkı vermeliyiz. İstirdatta bir sene vermek, haberi olmadan vatandaşın hakkının zıyanına sebeb olur. 23 ncü maddenin, demin okunan şekilde kabul edilmesini rica ederim.

MUVAKKAT ENCÜMEN REİSİ KEMAL EREN (Amasya) — Muhterem arkadaşlar, bu müddetin on sene olmasının sebebi hikmeti şu-

dur : Malûmuâliniz bilhassa Hazinenin Hükümet konakları, adliye sarayları gibi binalar yapması hususunda bir programı vardır. Hazine, bilhassa Hükümet konakları hususunda evvelâ arsa temini cihetine gitmekte, arsaları temin ettikten sonra da elindeki programa göre muayyen müddetler içinde bu binaların inşası sıraya konmuştur. Şimdi satınalmak veya istimlâk edilmek suretiyle elde edilen arsa üzerine bina yapmak, bu program gereğince belki on sene sonra sıra gelecektir. O takdirde müddet kısa tutulduğu zaman, bu arsayı vatandaşa iade etmek, sonra yeniden istimlâk etmek icabedecektir. Maliyeci arkadaşlarımızın bu noktadaki ileri sürmeleri üzerine bu on senelik müddet kabul edilmiştir. Bu, Karayolları için de mevzuubahistir. Biliyorsunuz. Karayolları istimlâklerde yolun genişliğinden fazla bir kısmını kullanmadığı halde istimlâk ediyor. İlerde tekrar istimlâk işlerine mâruz kalmamak için evvele istimlâk ettiği yerleri yola kalbediyor. Biz bunları düşünerek on seneye çıkardık. Maahaza beş sene olarak Yüksek Heyetinize kabul edilirse ona bir diyeceğimiz yoktur.

REİS — Tadil tekliflerini okutuyorum.

#### Yüksek Reisliğe

Mal sahibinin gerialma hakkında dair olan 23 ncü maddede :

(İstimlâk bedelinin katılaşması tarihinden itibaren on sene içinde istimlâk maksadına uygun her hangi bir tesisat yapılmıyarak gayrimenkul olduğu gibi bırakılırsa mal sahibi veya mirasçısı istimlâk bedelini ödiyerek gayrimenkulü gerialabilir.) Fıkrasındaki on senelik müddetin şifahen arz eylediğim sebeplerden dolayı üç sene olarak değiştirilmesini arz ve teklif eylerim.

Tekirdağ Mebusu  
Ferid Alpiskender

#### Yüksek Reisliğe

Şifahen arz ettiğim sebeplerden dolayı 23 ncü maddedeki on senenin 3 seneye tadilini ve (mal sahibi iade edildiği tarihteki kıymeti ödiyerek gayrimenkulü geri alabilir) şeklinde tasihini arz ve teklif eylerim.

Erzincan Mebusu  
Tevfik Şenocak

#### Reisliğe

23 ncü maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ederim.

Konya Mebusu  
H. Aydın

c) Mal sahibinin geri alma hakkı.

Madde 23. — İstimlâk bedelinin kesinleşmesi tarihinden itibaren beş sene içinde istimlâk maksadına uygun her hangi bir tesisat yapılmıyarak gayrimenkul olduğu gibi bırakılırsa mal sahibi veya mirasçısı istimlâk bedelini ödiyerek gayrimenkulü geri alabilir.

Doğmasından itibaren beş sene içinde kullanılmıyan geri almak hakkı düşer ve idare gayrimenkule dilediği gibi tasarruf eder.

#### Yüksek Reisliğe

23 ncü maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesinin oya arzımı rica ederim.

Tokad Mebusu  
Salâhattin Gülüt

Madde 23. — İstimlâk edilen gayrimenkul, istimlâk bedelinin katılaşması tarihinden itibaren beş sene içinde istimlâk maksadına uygun her hangi bir tesisat yapılmıyarak, olduğu gibi bırakılır veya başka maksat için kullanılırsa mal sahibi veya mirasçısı istimlâk bedelini ödiyerek gayrimenkulü geri alabilir.

REİS — Okunan takrirleri birer birer reylerinize arz edeceğim.

Aykırı olan müddetin üç seneye indirilmesi hakkındaki tekliflerdir. Bu itibarla evvelâ onları reyinize arz edeceğim.

(Tekirdağ Mebusu Ferid Alpiskender'in takriri tekrar okundu)

REİS — Müddetin üç seneye indirilmesine dair olan teklifi reyinize arz ediyorum; kabul edenler.. Etmeyenler.. Reddedilmiştir.

(Erzincan Mebusu Tevfik Şenocak'ın takriri tekrar okundu)

REİS — Bunda «gayrimenkulü geri alır» diye müddetten gayri bir hüküm vardır. Üç senelik müddet kabul edilmediğine göre, yalnız (gayrimenkulü geri alır) teklifini reyinize arz ediyorum; kabul edenler.. Etmeyenler.. Reddedilmiştir.

(Konya Mebusu Hidayet Aydın'ın takriri tekrar okundu)

**REİS** — Bu teklif de iki hükmü ihtiva etmektedir. Birincisi; birinci fıkradaki (10 senelik müddetin 5 seneye indirilmesi), diğeri de ikinci fıkradaki (bir senelik geri alma müddetinin beş seneye çıkarılması) dır. Komisyon iştirak ediyor mu?

**MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ÖMER LÜTFİ ERZURUMLUOĞLU** (Yozgad) — 10 senenin beş seneye indirilmesine iltihak ediyoruz, ancak geri almaya dair olan bir senelik müddetin beş seneye çıkarılmasına iştirak edemeyiz.

**REİS** — Komisyon birinci fıkradaki değişikliğe iltihak, ikinci fıkranın aynen ipkasında ısrar ediyor. Takriri bu şekilde reyinize arz ediyorum; kabul edenler.. (Anlaşılmadı, sesleri)

23 neü maddedeki «doğmasından itibaren» diye başlayan ikinci fıkradaki bir senelik müddetin, Hidayet Aydıner beş seneye çıkarılmasını teklif ediyor ve buna komisyon iştirak etmiyor. Bu itibarla takriri reyinize arz ediyorum.

**NUSRET KIRIŞCIOĞLU** (Zonguldak) — Teklifin reye konması hakkında konuşacağım. Usul hakkında söz istiyorum.

**REİS** — Nusret Kirişcioğlu.

**NUSRET KIRIŞCIOĞLU** (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, takrir iki ayrı hükmü ihtiva etmektedir. 1 nei kısımda istimplâk gayesinin tahakkuk etmemesi hali için tâyin edilen müddet, yani geri alma müddetinin 10 seneden 5 seneye indirilmesi istenmektedir.

2 nei cümle ise, geri alma hakkının doğmasından itibaren ne kadar müddetle kullanılacağına aittir.

Bu itibarla birinci fıkrayı ayrı, 2 nei fıkrayı da ayrı olarak reye koymak lâzımdır. (Doğru sesleri) Esasen komisyon 1 nei fıkraya iltihak ediyor, 2 nei fıkraya iltihak etmiyor.

**REİS** — Peki efendim, fıkra fıkra reye koyarız.

Hidayet Beyin teklifindeki birinci fıkrayı reye koyalım, sonra ikinci fıkrasını koyarız.

**Madde 23.** — İstimlâk bedelinin kesinleşmesi tarihinden itibaren beş sene içinde istimplâk maksadına uygun her hangi bir tesisat yapılmıyarak gayrimenkul olduğu gibi bırakılırsa mal sahibi veya mirasçısı istimplâk bedelini ödiyerek gayrimenkulü geri alabilir.

**REİS** — Komisyon buna iltihak etmiyor. Teklifi dikkate alanlar lütfen işaret etsinler... Dikkate almayanlar işaret etsinler... Teklif nazara alınmıştır.

Şimdi, ikinci fıkraya taallûk eden kısmını okuyoruz :

(Doğmasından itibaren beş sene içinde kullanılmıyan geri almak hakkı, düşer ve idare gayrimenkule dilediği gibi tasarruf eder.)

**REİS** — Komisyon buna iltihak etmiyor.

Bu teklifi nazarı dikkate alanlar... Almayanlar... İkinci fıkra hakkındaki teklif nazara alınmamıştır.

Selâhattin Gülüt'ün teklifini bir daha okuyoruz :

**Madde 23.** — İstimlâk edilen gayrimenkul istimplâk bedelinin katileşmesi tarihinden itibaren beş sene içinde istimplâk maksadına uygun her hangi bir tesisat yapılmıyarak, olduğu gibi bırakılır veya başka maksat için kullanılırsa mal sahibi veya mirasçısı istimplâk bedelini ödeyerek gayrimenkulü geri alabilir.

**REİS** — 5 sene müddet kabul edildi. İfade bakımından yine reylerinize arz edeceğim. Kabul edilirse redaksiyon için komisyona vereceğiz.

Efendim, yanlışlık olmamak için, ifadede değişiklik bulunması itibariyle Attilâ Bey arkadaşımızdan rica ediyorum, tekrar metni okusunlar, reye arz edeceğim.

(Tokad Mebusu Salâhattin Gülüt'in takriri tekrar okundu)

**REİS** — Komisyon iltihak etmiyor. Teklifi nazarı dikkate alanlar lütfen işaret etsinler... (Aynı şey sesleri) Efendim, ifade değişikliği var..

**NUSRET KIRIŞCIOĞLU** (Zonguldak) — O halde yalnız bu değişikliği reye koyunuz.

**REİS** — Efendim, teklifi nazarı dikkate alanlar lütfen işaret etsinler... Almayanlar... Teklif nazarı dikkate alınmamıştır.

Birinci fıkradaki 10 sene müddet, kabul buyurduğunuz takrirle 5 seneye inmiş bulunmaktadır. Bu itibarla maddeyi yeni şekliyle tekrar okutup reyinize arz edeceğim.

Mal sahibinin geri alma hakkı

**MADDE 23.** — İstimlâk bedelinin katileşmesi tarihinden itibaren beş sene içinde istimplâk maksadına uygun her hangi bir tesisat yapılmıyarak gayrimenkul olduğu gibi bırakılırsa

mal sahibi veya mirasçısı istimlâk bedelini ödiyerek gayrimenkulü geri alabilir.

Doğmasından itibaren bir sene içinde kullanılmıyan geri alma hakkı düşer ve idare gayrimenkule dilediği gibi tasarruf eder.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

İstimlâk bedelinden mahsubedilebilecek hasar

MADDE 24. — 21, 22 ve 23 ncü maddeler mucibince geri alınan gayrimenkul üzerindeki bina, sabit tesisler ve ekili, dikili şeyler yakılmış, sökülmüş veya harabolmuş ise gayrimenkulün geri alınmasında mal sahibi veya mirasçısı istimlâk tarihindeki değere göre farkın, ödiyeceği istimlâk bedelinden mahsubunu istiyebilir.

Bu madde ile 21, 22 ve 23 ncü maddelerin tatbikinden mütevellit ihtilâflar mahkemece hallolunur.

REİS — Madde hakkında söz isteyen?.. Buyurun İhsan Bey.

İHSAN AKTÜREL (Yozgad) — Arkadaşlar, ben; maddenin son fıkrası hakkında beyanatta bulunmak istiyorum. Bu maddede 21, 22, ve 23 ncü maddelerin tatbikinden mütevellit ihtilâflar mahkemelerce hallolunur, diye bir ibare vardır. Malûmu âliniz 22, 23 ncü maddeler yalnız bedele mütaallik ihtilâfı esasa mütaallik ihtilâfları da ihtiva eder.

İstimlâk edilen malın maksada uygun şekilde tahsis edilip edilmediğinden doğan ihtilâfın idari kazaya gitmesi lâzımdır.

Çünkü âmme hizmetinin tâyin ve tesbitinin tahkiki idari kazaya ait bir vazifedir. Madde bu şekilde kalırsa ortada bir vazife tedahülü hâsıl olacaktır, maddenin ya tavzihi yani aidolduğu mahkemeye gider şeklinde veyahut bu fıkranın tayyı muvafık olur. Zaten esas itibariyle bu ihtilâfat ya idari muameleye taallük eder, o vakit idari kazaya gider, veyahut da bedele taallük eder bunun da adli kazaya gitmesi lâzımgelir. Umumi hükümler bunu ifade ettiğine göre kanaatimce bu fıkraya lüzum yoktur. Binaenaleyh Heyeti Celilenin ve encümenin nazarı dikkatini celb ederim, tatbikatta her hangi bir tedahüle meydan vermemek bakımından bu fıkranın geri alınması uygun olur.

REİS — Hidayet Aydın.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar; İhsan Bey arkadaşımızın noktai nazarı doğru değildir. Çünkü kendileri Şûrayı Devletçi oldukları için bütün ihtilâfların Şûrayı Devlete gitmesini isterler. Burada Şûrayı Devlete gitmemesini icabettiren fiilî sebepler vardır. Hâdise şudur arkadaşlar :

Bir âmme menfaati kararıyla bir âmme idaresi tarafından istimlâk edilen bu yer vardır. İstimlâk maksadına uygun olarak kullanılmıştır, mal sahibine iade edilecektir, fakat istimlâki yapan idare burasını yıkmıştır. İdare bunu tazmin edecektir, tazminat miktarında ihtilâf çıkmıştır. Şimdi bu dâva tetkik edilirken, yıkılan o binanın kıymeti ne idi, bunlar tetkik edilecektir. Eğer Şûrayı Devlet Reisi İhsan Beyefendiyi tasvibedersek, buna Devlet Şûrası bakacaktır.

Halbuki, yıkılan binanın kıymeti neydi, kesilen ağacın kıymeti nedir? Bu öyle bir fiilî vaziyettir ki, Şûrayı Devlet bunu doğru halledemez, bünyesi buna müsait değildir. Esasen Şûrayı Devlet prensip mahkemesidir. Zaten kanun koymuş, kanun demmiştir ki, idarece yıkılan yerin bedeli mal sahibinin iade edeceği istimlâk bedelinden mahsubedilir. Bu yıkılan binanın, kesilen ağacın kıymeti nedir? Şûrayı Devletten kaç kişi gidecektir de takdiri kıymet yapacaktır? Bunu ancak mahallî mahkeme ehli vukufu tesbit edebilir. Onun için mahallî mahkemeye gitmek lâzımdır. İhsan Beyin teklifinin reddini rica ediyorum.

REİS — Teklifi okuyoruz, efendim.

Yüksek Reisliğe

24 ncü maddenin son fıkrasının tayyını arz ve teklif ederim.

Yozgad

İhsan Aktürel

REİS — Encümen iltihak ediyor mu?

MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATA MUHARRİRİ ÖMER LÜTFİ ERZURUMLUOĞLU (Yozgad) — Ediyoruz.

REİS — Encümen iltihak ediyor.

24 ncü maddenin son fıkrasının metinden çıkarılmasına dair teklifi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Teklif nazara alınmamıştır, efendim.

Şimdi, birinci fıkranın sonundaki «farkını» kelimesi, «farkının» olacaktır. Bu tashihe mad-

deyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

#### Hakların tahdit ve takyitleri

**MADDE 25.** — İstimlâk muameleleri 13 nci madde gereğince yapılan tebligat ile cereyana başlar. Tebliğ tarihinden itibaren gayrimenkul sahibinin istimlâki kararlaştırılan gayrimenkulde yeni inşaat veya zeriyaat yapmak veya mevcut inşaatda esaslı tadilat vücuda getirmek gibi hakları takyidedilir. Ancak bu takyitler tebliğ tarihinden itibaren bir seneden fazla devam edemez. Bu müddet içinde istimlâk muamelesi ikmal veya istimlâk bedeli tediye edilmezse yukarıda yazılı takyitler ortadan kalkar. Bundan sonra yapılanların değeri istimlâk bedelinin tâyininde nazara alınır.

**REİS** — Söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

#### Mübadele suretiyle istimlâk

**MADDE 26.** — Mal sahibinin muvafakatiyle istimlâk bedeli yerine idarenin hususi emlâkinden bu bedele kısmen veya tamamen tekabül edecek miktarın temlikî caizdir.

**REİS** — Söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

#### Acele istimlâk

**MADDE 27.** — 3634 sayılı Kanunun tathibinde memleket savunması veya müstaceliyeti İera Vekilleri Heyetince karar altına alınan veya mahsus kanunlarla derpiş edilen fevkalâde hallerde lüzumlu olan gayrimenkullerin istimlâkine ait kanuni merasim (kıymet takdiri hariç) sonradan tamamlanmak üzere alâkalı idarenin talebiyle mahkemece 7 gün içinde o gayrimenkulün 11 nci maddenin ikinci fıkrasındaki esaslar dairesinde tesbit edilecek değer pahası lehine istimlâk yapılan idare tarafından mal sahibi namına millî bankaya ve bulunmayan yerlerde mal sandıklarına yatırılarak o gayrimenkule el konulabilir.

**REİS** — Encümen.

**MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ÖMER LÜTFİ ERZURUMLUOĞLU (Yozgad)** — Muhterem arkadaşlar; bu maddenin birinci fıkrasının üçüncü satırında «karar altına alınan» tâbirinin «karar altına alınacak» şeklinde tashihi istihdam ediyorum.

**REİS** — Madde hakkında söz isteyen yok.

Maddeyi tashihli şekilde reylerinize arz ediyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Madde Kabul edilmiştir.

#### Bedelsiz istimal salâhiyeti

**MADDE 28.** — Millî Müdafaa inşaat ve tesisatı için lüzum görülen, hakiki veya hükmi hususi şahısların tasarruf veya ruhsatname ile intifaları altında bulunmayan kireç, taş ve kum ocaklarını hiçbir resim ve ücrete tâbi olmadan istimaline Millî Müdafaa Vekâleti mezundur.

Nafia Vekâleti ile Devlet Demir ve Karayolları ve Devlet Su İşleri idareleri de aynı sebep ve şartlarla demiryolu hattının veya Devlet yolunun veya su tesislerinin her iki cihetinden beşer kilometre mesafe dâhilinde olan ve hakiki veya hükmi hususi şahısların tasarruf ve ruhsatname ile intifaları altında bulunmayan kireç, taş, kum ve maden kömürü ocaklarını hiçbir resim ve ücrete tâbi olmıyarak istimal edebilirler.

**REİS** — Hamdi Bozbağ.

**HAMDİ BOZBAĞ (Giresun)** — Muhterem arkadaşlar; 28'nci maddenin ikinci paragrafının sonunda «Nafia Vekâleti ile Devlet Demir ve Karayolları ve Devlet Su İşleri idareleri de aynı sebep ve şartlarla demiryolu hattının veya devlet yolunun veya su tesislerinin her iki cihetinden beşer kilometre mesafe dâhilinde olan ve hakiki veya hükmi hususi şahısların tasarruf ve ruhsatname ile intifaları altında bulunmayan kireç, taş, kum ve maden kömürü ocaklarını hiçbir resim ve ücrete tâbi olmıyarak istimal edebilirler» demektedir. Bu beş kilometrelik saha büyük sahadır. Büyük saha diyorum, çünkü Türkiye'deki karayolu ve demiryolunun uzunluğunu hesabecek olursanız bunların etrafındaki beşer kilometreyi de ilâve ederseniz, bu sahanın ne kadar büyük olduğu meydana çıkar. Bu sahalarda dâhilinde ruhsat alınmamış kireç, taş, kum ve maden ocakları diyor. Maden kömürü ocaklarına el koyarsanız bu, 6309 sayılı Maden Kanununa aykırı olur. Sebep: 6309 sayılı Maden Kanununda (ruhsatname almak) tâbiri vardır. Bu madenlere kazma atıp işletmek için bu kanundaki hükümlere dayanılarak 2 bin hektarı mütecaviz olmamak şartı ile ruhsatname alınır. Onun için bu; bizim 2804 sayılı Maden Tetkik Arama Enstitüsü Kanununun 7 nci maddesinde mevcudolan ve 2805 sayılı Kanunun 5 nci maddesinin-

de mevcudolan ve 6309 sayılı Maden Kanunu ile kaldırılmış olan kapatma hükümleri ile aynı oluyor. Yani bu hükmü burada yazılı olduğu gibi kabul edecek olursak bu sahalarda ruhsatname almadan namütenahi müddet zarfında kapalı kalacaktır. Onun için bu yeni maden kanunu hükümlerine uygun olarak buradaki, «kireç, taş, kum» kalmak üzere «ve maden kömürü» ibaresi çıkarılmak üzere maddenin kabulünü rica ediyorum. Bu hususta bir de tahrir takdim ediyorum.

REİS — Rüştü Özal.

M. RÜŞTÜ ÖZAL (Konya) — Efendim, «Nafia Vekâleti ile Devlet Demir ve Karayolları ve Devlet Su İşleri idareleri de aynı sebep ve şartlarla demiryolu hattının veya devlet yolunun veya su tesislerinin her iki cihetinden beşer kilometre mesafe dâhilinde olan ve hakiki veya hükmi, hususi şahısların tasarruf ve ruhsatname ile intifaları altında bulunmayan kireç, taş, kum ve maden kömürü ocaklarını hiçbir resim ve ücrete tâbi olmayarak istimal edebilirler» kayıtları bugünkü realiteye de tamamen uygun bulunmaktadır. Ancak, 5 kilometre ile takyidin pratikte bir faydası olmamak lâzımgelir. Hamdi Bozbağ arkadaşımızın söylediği şekilde bu maddeden (maden kömürü) kelimesi çıkarıldıktan sonra 5 kilometrenin bir faydası kalmaz. Bu gibi teşekküller yukardaki paragrafta millî müdafaa için tanınmış haktan istifade ettikleri takdirde işlerini daha kolay veya daha iyi görürler. Meselâ; Karayolları 6 Km. mesafede bir kum ocağı görürse, bundan istifade etmesin mi? 5 Km. olmasının kanaatimce hiçbir izahı ve faydası yoktur. Bu itibarla bu kilometre kaydının da kaldırılması için Hamdi Bozbağ arkadaşımızın teklifine zammimeten biz de bir teklifte bulunuyoruz, kabulünü istirham ederim.

REİS — Başka söz istiyen yoktur, tahrirleri okuyoruz :

Yüksek Reislığe

Şifahen arz ettiğim veçhile 28 nci maddenin sonunda zikredilmiş bulunan (ve maden kömürü) ibaresinin yazılmış olması 6309 numaralı Maden Kanununa aykırı olduğundan bu ibarenin maddeden tayyedilmesini arz ve teklif ederim.

Giresun Mebusu

Hamdi Bozbağ

REİS — Teklifinize (5 kilometre) kaydının kaldırılması hususunu da ilâve ediyor musunuz?

HAMDİ BOZBAĞ (Giresun) — Hayır, efendim.

REİS — Efendim, Hamdi Bozbağ arkadaşımızın tahririne komisyon da iştirak etmektedir. Dikkate alanlar lütfen işaret versinler... Alınayanlar... Teklif nazara alınmıştır, efendim.

Bir tahrir daha var, efendim.

Yüksek Başkanlığa

28 nci maddenin 2 nci fıkrasındaki 5 Km. nin de kaldırılmasını arz ederim.

Konya

M. Rüştü Özal

REİS — Komisyon iltihak etmiyor.

5 kilometre kaydının kaldırılmasını mutazammın teklifi dikkate alanlar lütfen işaret versinler... Teklifi nazara alınmayanlar lütfen işaret versinler... Teklif nazara alınmıştır, efendim.

Dikkate alınan tahrirlerle, redaksiyon için maddeyi encümeneye veriyoruz.

Encümenin dikkatini celp için arz ediyorum: Maddede, iki yerde «hükmi, hususi şahıslar» tâbiri var, bu, «hususî hükmi şahıslar» olacaktır.

29 ncu maddéyi okuyoruz :

Masrafların ödenmesi

MADDE 29. — Tâkdiri Kıymet Komisyonu Reis ve âzasının, muamelesi bitirilen beher gayrimenkul başına istimlakî yapan idare tarafından takdir edilecek ücretleriyle hakiki yol masrafları, tapu harçları ve saire gibi, bu kanunun icabettirdiği masraflar idarece ödenir.

REİS — Söz istiyen var mı? Rüştü Özal.

RÜŞTÜ ÖZAL (Konya) — Efendim ikinci satırda «muamelesi bitirilen» ibaresi var. Bu, hangi muamelenin bitirileceğini ifade etmemektedir. Takdirini yapmış olan komisyon işini ve muamelesini bitirmiş sayılır. İbareden kasit istimlak muamelesinin bitirilmesi ise bunun neticesi takdir heyetinin hizmet karşılığı alacağı ücretin senelere sürüncemede kalması olur. Bunun için bu maddeyi «sadece takdir muamelesinin bitirilmesi» şeklinde tashih etmek lâzımdır. Bu şekildeki tashihi komisyonun da müvafık görmesi suretiyle maddenin kabulünü rica ederim.

REİS — Encümenin bir diyeceği var mı efendim?

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ÖMER LÜTFİ ERZURUMLUOĞLU (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar 29 ncu maddenin esbabı mucii-

benimzede şerhi yapılmış olup Takdiri Kıymet Komisyon Reisi ve âzasının muamelesi bitirilen- den kasıt esbabı mucibede zikredildiği için burada zikrini doğru bulmadık.

REİS — Tadil teklifi yazılı olmadığı için bekli- yemeyiz, daha evvel yazılmalıdır, Meclis bekl- i-yemez. (Takrir geliyor, sesleri) Teklifi okuyo- ruz, efendim.

Yüksek Reisliğe

29 neu maddedeki «Muamelesi bitirilen» iba- resinin kaldırılması arz olunur.

Konya  
Rüştü Özal

REİS — 29 neu maddedeki «Muamelesi biti- rilen» kaydının kaldırılması teklif ediliyor. Tek- lifi nazarı dikkate alanlar işaret versinler... Ka- bul etmiyenler... Teklif nazarı dikkate alınmış- tir, efendim.

Komisyon filhal iştirak ediyor mu?

MUVAKKAT ENCÜMEN REİSİ KEMAL EREN (Amasya) — İştirak etmiyoruz.

REİS — Encümne iştirak etmediğine göre maddeyi tadil teklifi ile encüme veriyoruz.

Sonradan çıkarılacak kanunlar

MADDE 30. — İstimlâk mevzuu ile alâkalı hükümleri ihtiva edecek kanunlar bu kanuna ek olarak çıkarılır.

RÜŞTÜ ÖZAL (Konya) — Bu madde üze- rine zannediyorum ki, hukukçu arkadaşlarımız konuşacaklardır. Bendeniz sadece belki bir mu- kaddeme mahiyetinde fuzulen huzurunuzu iş- gal etmekteyim.

«İstimlâk mevzuu ile alâkalı hükümleri ihti- va edecek kanunlar bu kanuna ek olarak çıkarı- lır» gibi bir hüküm vaz'etmenin mümkün olma- yacağı kanaatindeyim. Yeni hükümler bu ka- nuna muvazi maddeler olarak bu kanunun ek- siğini tamamlayıcı şekilde kanuna ek olarak ge- tirilir. Eğer zaruretler tahtında ayrıca müta- laâsı lâzımgelirse zannedirim ki, ayrıca da bir kanun yapılabilir. Bu madde, peşinen Büyük Millet Meclisi bundan başka bir kanun çıkara- maz, bir hak olmıyan bir kanun çıkaramaz mâ- nasını taşımaktadır.

REİS — Rüştü Bey; burada bir matbaa ha- tası vardır, biz doğrusunu okuduk. İstimlâk mevzuu ile alâkalı yeni hükümler diye okuduk.

RÜŞTÜ ÖZAL (Devamla) — Bendeniz elim-

deki mevcut tasarıya göre arzı malûmat ettim. Bu suretle sözlerimden rücu ediyorum.

REİS — Hidayet Aydın.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhte- rem arkadaşlar, bu kanunla ne yapıyoruz? 68 istimlâk kanununu birleştirip bir kanun yapı- yoruz, çünkü o altmış sekiz kanun içerisinden biz bile çıkamıyoruz, vatandaş nasıl çıksın? Bu hükmü koymazsak yarın her hangi bir husus için yapılacak istimlâkte ayrı hükümler konur, bir başkası için keza... Böylelikle bundan evvel- ki 68 kanun yerine belki 108 kanunla istimlâk hükümlerini yine teşettüde uğratırız. Onun için bu madde ile bu kanunun tadilinin bu kanuna ek yapılmak suretiyle tanzimi derpiş edilmiştir. Bu, çok iyi bir hükümdür. Bizim 68 kanunu kaldırıp bir kanun haline irca etmemizin hik- meti buradadır. Bu itibarla bu hükmün kabulü- nü rica ediyorum.

REİS — Nusret Kirişcioğlu.

NUSRET KİRİŞCİOĞLU (Zonguldak) —

Muhterem arkadaşlar, madde metni okun- duğu zaman hakikaten, sanki bundan sonraki meclisleri takyidemesi mümkün bir hüküm sevk ediyormuşuz gibi bir his uyanabiliyor. Bu bakı- dan, metnin haricî görünüşü itibariyle Rüştü Özal arkadaşımız haklıdır. Yalnız, bugün mer'î bulunan ve aynı mahiyette hükümleri ihtiva eden diğer kanunlar da mevcuttur. Meselâ, Emekli Sandığı Kanununda aynı mahiyette hü- küm vardır. Bir meclis, kendisinden sonra gele- cek olan meclislerin salâhiyetlerini asla takyi- dedemez. Fakat bu mahiyetteki bir hüküm daha ziyade hükümeti bağlar. İstimlâke ait yeni hü- kümle sevk edeceği zaman, hükümet bu hükmü- le bağlı kalır ve meselâ, ancak İstimlâk Kanu- nunu tadil mahiyetinde veya İstimlâk Kanununa ek kanun şeklinde lâyhalar sevk eder. Böyle-likle, tatbikatçıların bir mesele hakkında elle- rinde tek bir kanun bulunması gibi, memleke- timizin, hakikaten hasretini çektiği bir netice sağlanmış olur. Bu itibarla metnin kabulünü istirham ederim.

REİS — İhsan Aktürel.

İHSAN AKTÜREL (Yozgad) — Arkadaş- lar, tatbikat noktasından bu fıkra üzerinde du- ranlara hak vermemek mümkün değildir. Fakat hukuki prensip noktasından böyle bir madde koymak mümkün müdür, değil midir? Evvelâ bunu teemmül etmek gerekir. İstimlâke ait hü-

kümlere, müteferrik kanunlarda yer verilmeyip ana kanunlarda yer alması tabiidir ki, tatbikat bakımından çok faydalıdır. Yalnız böyle bir kayıt, temenni mahiyetini geçemeyeceğinden kimi takyidedecektir. Kirişcioglu arkadaşımızın beyanatından anlıyoruz ki, Hükümeti takyidediyor-muş. Arkadaşlar, Hükümet kanun vaz'etmez. Nihayet teklif yapar. Teklifin kanuniyet kesbetmesi de B. M. Meclisinin kabulüne bağlıdır. Şu halde takyit Meclise karşı demektir. Kuvvei teşriiye böyle bir teklifin müteferrik mi getirilmesi lâzımdır, yoksa ana kanun olarak istimlâk kanununa ek olarak mı getirilmesi iktiza eder? Elbette tâyin, takdir ve tesbit eder. Binaenaleyh böyle bir hüküm vaz'ına hakikaten lüzum kalmaz. Bu hüküm doğrudan doğruya kuvvei teşriiye, kendi kendini takyidediyor demektir. Yani sen, hadema istimlâk mevzuunda müteferrik kanun koyma, ancak istimlâk kanununa ek olarak koy demek olur ki, ne faydası ne de müeyyidesi vardır. Kuvvei teşriiye hitabeden ve onu bağlayan hükümler ancak Anayasada yer alabilir. Yarın böyle bir kanun geldiği zaman Büyük Millet Meclisi kabul ederse bu hüküm ne olacak? Elbette hükümsüz, mânasız kalacaktır. Zaten takyidedemez, müeyyidesi yoktur. Binaenaleyh, mânasız ve haşiv olarak kalır. Kendi kendini takyideden istiyen ve müeyyideden mahrum olan fantazi hükmün mânası olmaz. Bunu burada söylemek mecburiyetindeyim.

REİS — Hidayet Aydıner.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Efendim; İhsan Aktürel arkadaşımız, sanki vâzî kanun olarak vazifei teşriiyemizi ifadan meneden bir hüküm karşısında olduğumuzu tasavvur buyuruyorlar.

Böyle bir şey yoktur arkadaşlar, Büyük Millet Meclisi vâzî kanun olarak istediği kanunu koyabilir, kendisini bir madde ile de nizam altına koyabilir, Dahilî Nizamnamesiyle kendisini esasen takyidedmiştir.

İstimlâke ait muamelelerde yeniden bir daha 68 kanun çıkarmak suretiyle teşettüde mi sokalım? Meclis istediği kanunu tadil eder, istediği kanuna ek yapar. Bu, Anayasaya münafi değildir. Vâzî kanun olarak isterse tadil eder, isterse ek yapar, bunu meneden yok. Yalnız müstakil kanun çıkmasını diyoruz.

Arz ettim, Meclis kendini takyidedemez buyurdular, nizamname ile kendisini esasen takyid-

etmiştir. Emekli Sandığı Kanunu aynı vaziyettedir.

Emekli Sandığı bir sürü kanunlarla teşettüde uğratılmıştır. Nihayet yeni bir kanunla gelecek emekliliğe ait hükümlerin, Emekli Sandığı Kanununa ek veya tadil olarak yapılması kabul edilmiştir. O nasıl Anayasaya münafi değilse bu hüküm de Anayasaya münafi değildir ve yerindedir. Arz ettiğim gibi, her hangi bir kanunun tedvinine, tadil ve ek kanun tedvinine bir mâni yoktur. Yalnız teşeddütlere mahal bırakmamak için yapılacak tadilâtın bir ek veya tadil olarak bu kanunda yer alması derpiş ediliyor. Biliyorsunuz ki arkadaşlar, memleketimizde kanunlarımız hali işbadadır. Grupumuzda da vaktiyle bu husus müzakere ve münakaşa edilmiştir, bu kanunların tek metne irca için görüşülmüştür.

RÜSTÜ ÖZAL (Konya) — Ek olursa kanun adedi değişir mi?

HİDAYET AYDINER (Devamla) — İstimlâk Kanunudur, İstimlâk Kanununun ekidir. Fakat ayrı kanun olursa namütenahi kanunlarla yine bu iş 68 kanuna çıkar. Onun için bunda hukuki esaslara münafi bir eihet yoktur, kabullünü rica ederim.

REİS — Hasan Hayati Ülkün.

HASAN HAYATİ ÜLKÜN (Niğde) — Sayın arkadaşlarım; kanunların tedvininde muhtevası kadar teknik de ehemmiyet arz eder. Bir kanunun tedvininde teknik bakımdan nelere riayet olunması icabettiği hususu nazariyatta, edebiyatta çok yer alır. Kanunumuzda bulunan bu madde bir temenni mahiyetindedir. Bir temenni bir kanun-metnine ithal olunabilir mi? Bendeniz bunu tervicedecek durumda değilim. Deniyor ki; istimlâk hakkındaki hükümler bir kül halinde mütalâa edilsin. Bunun hazırlanışında hâkim olan kanaat ve Yüksek Heyetiniz kabul ettiği takdirde meydana gelecek olan netice, istimlâk hakkındaki mevzuatın böyle derli toplu kül halinde meydana çıkmasını temin edecektir. Bugün böyle takdir edilen durumun yarınki meclisler tarafından takdiri mevzuunda şüpheye düşmek bizim hakkımız değildir. Elbette ki bundan sonra gelecek meclisler dahi eğer hakikaten lüzumlu ve faydalı görüyorlarsa yapılacak tadilâtın, getirilecek yeni hükümlerin böyle bir külliyat içine alınmasını tervicedeceklerdir. Bu-

nun için, mevzuu genişletmeden Anayasaya aykırı mıdır, değil midir? ve sair müteferrik kanunlardaki benzeri hükümlere hiç de sirayet ettirmeden sadece bir temenni kabülinden olan bu kısmın, bu maddeler arasında derpiş edilmesini bendeniz doğru bulmamaktayım. Kaldı ki, bundan sonra gelecek Yüksek Meclis, kendisini bu madde ile mukayyet görmeyecektir. Öyle hal ve şerait tahaddüs edecektir ki, istimlâke ait bir kanun, istimlâke taallük etmekle beraber, bu kanundan ayrı olarak ve ayrı metinlerde mütalâasını tervicedecektir veyahut aksi de vâkîdir, yine bu kanunun muhtevası dairesinde mütalâa edecektir.

Bendeniz, gerek kanunun tedvini bakımından, gerekse bu maddenin tatbiki bakımından hiç de lüzum ve faydası olmayacağına kaanün. Bu maddenin kanundan çıkarılmasını arz ve teklif ediyorum.

REİS — Kemal Biberoğlu.

KEMAL BİBEROĞLU (Çorum) — Muhterem arkadaşlar; elimizdeki kanun ne bir Anayasa Kanunu, ne de bir İhtisâstür. Meclisin, kanunları yaparken hangi hususlara riayet edeceğini önceden tesbit, tanzim eden ve onun insiyatifini donduran bir kanun vâfında değildir. Arkadaşlarım, kanun bünyesinin mahzurlarını enine, boyuna anlattılar. Ne Yüksek Meclisiniz, ne de bundan sonra bu heyetin yerine kaim olacak heyetler, bu kanunda böyle bir madde vardır, diye, yapacakları kanuna ek kanun çıkaracak değillerdir. Bunun tatbikatta hiçbir faydası yoktur. Aksine öyle bir müessesese ile ilgili, öyle hayati bir mevzu ile ilgili bir kanun çıkarmak icabeder ki, onda istimlâk mevzuuna da temas etmenin zarureti olabilir. Fakat burada böyle bir hüküm derpiş edilemez. Şimdi bu kanunda şöyle bir madde var, diye bundan sonra çıkacak bu mevzuda her hangi bir kanunu, «İstimlâk Kanununa ek kanun» diye tavsif etmenin hiçbir zarureti yoktur. Zaten hükümet teklifinde de böyle bir madde yoktu. Komisyonun bunda ısrar etmeyeceğini zannediyorum ve bu maddenin tayyını istirham ediyorum.

REİS — Encümen.

MUVAKKAT ENCÜMEN REİSİ KEMAL EREN (Amasya) — Muhterem arkadaşlar, maddenin tedvin edilmesinden maksat, Sayın Hidayet Aydın arkadaşımızın izah ettiği gibi bir temenni mahiyetindedir. Halen mer'i Emekli San-

dığı Kanununda mevcut bir maddeye de istinad edilmiştir. Bu kanunun çıkarılmasının bir sebebi de, takdir buyurulacağı gibi, halen 70 i teavüz eden istimlâk mevzuatını bir metin halinde toplamak suretiyle gerek tatbikatçılar ve gerekse vatandaşlar için bir kolaylık temin etmektir. Bundan sonra çıkacak kanunların aynı kanuna ek olarak çıkmasını temenni etmek zannedirim mevzuatınıza aykırı olmasa, gerektir. Zannedirim arkadaşlarımız bu hükmün prensiplerine taraftar bulunmaktadırlar. Onun için bu mevzuun Yüksek Heyette görüşülmesi dahi faydalı olmuştur. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

REİS — Takriri okuyoruz, efendim.

Yüksek Reisliğe

Şifahen arz ve izah ettiğim veçhile 30 neu maddenin tayyını teklif ederim.

Yozgad

İhsan Aktürel

REİS — Maddenin tayyına dair olan takriri reylerinize arz ediyorum. Takriri nazarı dikkate alanlar lütfen işaret etsin. Almıyanlar. Takrir nazara alınmıştır, efendim.

Komisyon filhal iştirak ettiğine göre madde tayyedilmiştir.

31 nei maddeyi 30 neu madde olarak okuyoruz, efendim.

Bir idareye ait gayrimenkulün diğer idareye verilmesi

MADDE 30. — Âmme hükmi şahısları ve müesseselerine ait gayrimenkuller ile kaynak ve irtifak hakları bu idarelerden birine lüzumlu olduğu takdirde alâkadar âmme hükmi şahısları ile müesseseleri anlaşma yoluyla işi hallederler. Anlaşamadıkları takdirde ihtilâf Şûrayı Devletçe hakem sıfatı ile tetkik ve hallolunur.

Bedele taallük eden ihtilâflar mahallî mahkemelere karara bağlanır.

REİS — Rüştü Özal.

M. RÜSTÜ ÖZAL (Konya) — Muhterem arkadaşlar; izahattan vârestedir ki, istimlâk işi umumî menfaate hâdim olmak tesellisi olmamış olsa, aslında pek tatlı, pek hoş bir şey değildir. Bir insanın doğup büyüdüğü mülkünü elinden almış olmak gibi arz ettiğim şekilde hoş olmıyan bir tarafı vardır. Ancak, âmmenin menfaati karşısında mal sahibi kanunla korunmuş olan haklarını da almak suretiyle tesellisini bulmaktadır.

Buna mukabil muhterem arkadaşlar, hükümetin ilk teklifinde 1 nci maddede hiç olmazsa bir kısmı ile getirilmiş olan ve şehirlerimizin imar plânının tatbikatında çok mühim bir mevki bulunan âmme hizmetine tahsis edilmiş veya tahsis edilmemiş âmme emvalinden kolay bir şekilde istimlâk muamelesine müşabih bir tarzda hallü fasledilebilmesi şartı vardır. Biraz daha açık olarak şu şekilde ifade edeyim. Hususî şahıslara ait gayrimenkuller bu kanunun içerisinde halledilmekte, fakat âmme hizmetine tahsis edilmiş gayrimenkullerin alınabilmesi, idare adamlarının muvafakatine bağlı bulunmaktadır. Aksi takdirde müracaat mercii Şûrayı Devlettir. Bu, kolaylıkla malını vermek istemiyenlerin yaptığı gibi, birçok ihtilâflara müncer olacak ve daimî surette Şûrayı Devleti meşgul edecektir ve şehir imar plânlarının tatbikini çok güçleştirecek bir durum hâsıl olacaktır.

6 nci maddenin son fıkrasında, umumi menfaat kararı alınmasına lüzum olmıyan bir hal vardır. Tasdikli imar plânlarının mevcudolması takdirinde ayrıca umumi menfaat kararı almak lâzımgelmemektedir. Böyle bir halde arkadaşlar, bir vatandaşın mülkü alınırken, hükümet konağının bahçesinden bir yol geçirilmek istenirse, belediye bunu alamıyacak ve ancak anlaşmak durumunda kalacaktır. Tatbikattaki ihtilâfları düşünerek imar plânlarının tatbikini işler bir hale getirmek için, bendenizin kanaatime göre, bu maddenin sonuna «Tasdikli imar plânları muvacehesinde anlaşmazlığın sadece fiyata intikal ettirilmesi, bedel hususunda anlaşmazlığa intikal ettirilmesi, ve bu ihtilâfın mahkeme yolu ile halledilebilmesi lâzımdır.» Fakat bu metne göre imar plânının sarıhlığı karşısında bile idare başındaki insanların anlaşması şarttır, bu ise güçlük ika edebilir. Bu husustaki takririn nazarı dikkate alınacağına emniyetle bakmaktayım.

**REİS** — Hidayet Aydın, buyurun.

**HİDAYET AYDINER** (Konya) — Muhterem arkadaşlar, bu kanunun en mühim noktası, âmme emlakının istimlâki caiz midir, değil midir noktası idi. Bu mesele o kadar uzun müzakasaları müciboldu ki, nihayet billûr gibi şu metin meydana geldi. Bu metin âmme müesseselerinin yekdiğerinden ihtiyaçlarını anlaşmak suretiyle teminine, anlaşamadıkları takdirde Şûrayı Devletin hakem sıfatıyla bunu halletmesini kabul et-

miştir. Dâva değil. Çünkü dâva hare ister, zaman ister, tebliğ ister, namütenahi işi vardır iş sürünce mede kalır. Rüştü Bey arkadaşım merak etmesinler, hakem sıfatıyla halleder demek, bu iş kısa zamanda halledilecek, demektir. Binaenaleyh meselelerin uzaması mevzuubahis değildir. Gayet güzel bir hükümdür. Buyurdular ki; zaten diğer bir maddede: Musaddak şehir plânları mucebince yapılan istimlâklerde umumi menfaat kararları almaya lüzum yoktur, hükümünün buraya da ilâvesini istediler. Bu doğru olmaz. Bir misal arz edeyim, bir nahiyede bir hükümet konağı var. Farz buyurun ki, bu hükümet konağının yeri, nahiyenin imar plânına göre, meydan olacaktır. Belediyeye kalırsa derhal hükümet konağını yıkar ve orada meydan açar. Bu takdirde hükümetin de derhal yeni bir hükümet konağı yapması lâzım. Fakat arkadaşlar; malûmunuz olduğu üzere, hükümet konağı yapabilmek için bizim ve hükümetimizin bir programı var.

**M. RÜŞTÜ ÖZAL** (Konya) — Vatandaş ev yapmaya mecbur değil mi?

**HİDAYET AYDINER** (Devamla) — Sırası var arkadaşlar. Sadrazamlar vaktiyle kendi konaklarında icrayı hükmederlermiş. Fakat biz kendi konağımızdan hükmetmek vaziyetinde değiliz. Nihayet memleket işlerini bir program dâhilinde, ehemmi mühimme tereih etmek suretiyle yapmaya çalışıyoruz. Ama her şey bir malî vaziyetle, bütçe imkânı ile mukayyettir. O halde tasavvur ettiğimiz nahiyede plân mucebince meydan olacak diye hükümet konağını derhal yıktırırsanız, bütçemiz itibariyle orada hükümet konağı yapmaya imkân olmadığından, filhal orada konak yapılması için hükümete emrivaki yapmış olacağız. Zaten bu plân, Nafia Vekâleti hükümet namına tasdik etmiştir.

Elbette bu plân hükümet namına tasdik eden Nafia Vekâleti, o meydana raslıyan hükümet konağının en kısa bir zamanda ortadan kaldırılmasını derpiş etmiştir. Fakat bunu zaman hususunda bir iki sene tehir zarureti olabilir. Bu gibi meselelerde Devlet Şûrasının ehemmi mühimme tereih hakkını kullanabilmesi için ve iş sırasında, bütçe imkânlarını tahakkuk ettirebilmek için, bu maddeye hiç dokunulmamasını rica ederim.

**REİS** — Tadil teklifini okuyacağız, efendim.

**İHSAN AKTÜREL** — Söz istiyorum.

**REİS** — Buyurun, İhsan Aktürel.

**İHSAN AKTÜREL** (Yozgad) — Arkadaşlar; bu maddenin müzakeresindeki müşkülât, bu işin yerinin 'bu kanun olmamasından ileri geliyor. Malûmâliniz devletin emlâki âmme ve hususi olarak iki zümreye ayrılıyor. Âmme emlâki hizmete muhtes olduğu için bunların istimlâki caiz midir, değil midir doktrin de ayrıca münakaşa mevzuudur, ve âmme hizmetlerinin arasında kademe cereyan eder mi etmez mi ve bunların takdirinin kime aiddüğü yine ihtilâflidir. Bizim elimizdeki kanun, İstimlâk Kanunu olduğuna ve âmme emlâki ancak tahsis mevzuu ittihaz edilebileceğine göre, bu maddede yer almamalı idi. Bunu âmme emlâkinin idaresi hakkındaki müzakeresi sırasında düşünebiliriz.

Yalnız Hükümetin sevk ettiği kanunun birinci maddesinde sadece Devletin hususi emlâkinin istimlâk mevzuu olabileceği kabul edilmiştir.

Encümen istimlâk mevzuundan hususi emlâki de çıkararak bunu hususi bir rejime tâbi tutmuş ve aralarında anlaşın demiştir. İhtilâf halinde de Devlet Şûrasını hakem tâyin etmiştir. Bu hal tarzı ilmî esaslara uygun olmakla beraber tatbikatta kolaylığı temin etme bakımından amelî faydası olabilir.

Çünkü âmme emlâki hakkındaki kanun bes altı senedir Mecliste bekliyor. Bu kanun çıkıncaya kadar bulunmuş bir hal çaresidir.

Hususi emlâk gerek devletin olsun gerekse ferdin aralarında hukuk rejimi bakımından fark yoktur, hususi hukuk rejimine tâbidir, istimlâk mevzuu olması icabeder, istimlâk hususi mülkiyetin âmme mülkiyetine intikali icabettiren bir tasarruf olduğuna bir fark arz etmez.

Ama idarelerinin birbirleriyle münakaşa ve münazaasına mahal vermemek için bir çarei hal aranmıştır. Acaba âmme ait emlâkin gerek hususi olsun ve gerek bir âmme hizmetine tahsis edilmiş bulunsun her ikisinin de bir madde içerisinde alınması caiz midir diye sorulursa hiç şüphesiz ilmî noktadan caiz değildir. Fakat Meclis ilmî sahalardan idari ve siyasi endişelerle ve tatbikat zorluklarıyla bazan ayrılmak mecburiyetinde kalabilir. Burada da o yüzden nazariyeden ayrılmıştır.

Şimdi, eğer Heyeti Aliyeniz hususi emlâk ile âmme emlâkini birbirine karıştırmak suretiyle bir hal çaresi bulmak yoluna giderse, ki en iyi çareyi Heyeti Aliyeniz takdir edecektir, ve eğer bu maddenin aynen kalması Heyeti Aliyenin tas-

vibine iktiran ederse bir noktanın tasrihini rica edeceğim. Meselâ Devlete ait bir malı belediye, belediye hizmetinden dolayı istimlâk cihetine gidecektir. Daha doğrusu maddeye göre istiyeciktir. Şimdi bunlar arasında burası bana lâzımdır, sana lâzımdır diye ihtilâf çıkarsa bu madde demek istiyor ki; bunun halli Devlet Şûrasına aiddir. Buna pek itiraz edecek değilim. Fakat Devlet Şûrası tahkim suretiyle dendiği vakit işin rengi değişir. Bir defa tahkim tâbirinin hiçbir amelî faydası yoktur. Madde nin istihdaf ettiği gaye şudur; belediye ile Devlet anlaşamadığı takdirde hizmetin icabının tâyininde, Şûra Devlet bunların hangisinin birbirine tahkim edilmesi lâzımgelceğini tesbit edecektir ve bedel ihtilâfı da anlaşmak suretiyle halledilecektir. Tahkim dersek, kazai bir mahiyet vermiş oluruz. Malûmâliniz tahkim, muayyen bir hâdise üzerine hüküm veren bir mahkemedir. Eğer mahkeme şekli verirseksuzuli bir iş yapmış oluruz. Zira Şûrayı Devletin de birer mahkeme demek olan deavi daireleri vardır. Binaenaleyh, bu hususlara ait ihtilâf idari kazaya müracaatla halletmek mümkündür. Bugün de böyledir. Meselâ, belediyenin bir hususi emlâkine Devlet istimlâk yolu ile vaziyet etmiş olsa belediyenin gideceği yer Devlet Şûrası deavi daireleridir. Ama bâzı kanunlarımız idareler arasında dâve yolunu münasip görmedikleri için mutavassıt çareler aramışlardır. Nitekim zannediyorum, 3533 sayılı Tahkim Kanununda olduğu gibi. Aralarındaki ihtilâflar tahkim yolu ile halledilir. Buradaki tahkimden kasıt, iki daire anlaşamadıkları takdirde Devlet Şûrası hakem olsun, bunun kararlarına tebaiyet edilsin. Tahkimi kabul etmek kendine mahsus kazai yollara tevessül etmek olur ki, bunun istihdaf edilen maksadı uzaklaştıracağımı zannedirim. İdareler anlaşamadıkları takdirde aralarındaki ihtilâf Devlet Şûrası idari dairelerince katî surette halledilir demek suretiyle meseleyi fasletmiş oluruz. Zannediyorum bu noktayı encümen de kabul edecektir. Çünkü bunda bir mahzur yoktur. Bu maksadı temin edecek bir yoldur. Birtakım mahzurları da ortadan kaldırır. Onun için, buradaki «tahkim» yerine yukarıda arz ettiğim ibarenin ikamesini rica ederim.

REİS — Buyurun Rüştü Bey.

RÜŞTÜ ÖZAL (Konya) — Muhterem arkadaşlarım, Hükümetimizin getirmiş olduğu tek-

İfifin birinci maddesinde «Kamu için faydalı işlere tahsis edilmek üzere özel kişilere aidolan veya kamu tüzel kişilerine aidolup kamu hizmetine tahsis edilmemiş bulunan gayrimenkul malların kamulaştırılması bu kanun hükümlerine tâbidir» deniliyor. Komisyonlarda, İhsan Aktürel Beyin pek güzel ifade ettikleri gibi, senelerden beri, müzakere ve münakaşa edilen esaslı bir nokta, Devlet emvalinin istimlâkinin sebepleri içinde mündemiç bulunan «zor» kelimesiyle daireler arasında her hangi bir muameleye gidilmemesi, noktasıydı. Bu istimlâk kelimesini kullanmadan sadece, Nafia Vekâletince tasdik edilmiş ve nevema kanun mahiyetinde bulunan bir imar plânına mütaallik bulunan hususlarda âmme hizmetinde kullanılan gayrimenkullerin dahi, yani imar plânı ile sarîh bir şekilde yola giden bir Hükümet bahçesinin de yola alınabilmesine imkân sağlayabilmek istemekteyiz.

Hidayet Aydıner arkadaşımız heyecanlı konuşmalarında her hangi bir âmme hizmeti gören müessesenin açıkta kalmış olmasından bahsetti. Bu vaziyeti ihdas edebilecek olanlar idareler olacaklarına göre, elbette ki, böyle bir harekette çok dikkatli bulunacaklardır.

Kaldı ki bir vatandaş evinden çıkarırken âmme hizmeti gören bu müesseseyi de, gördüğü hizmeti aksatmadan bir başka binaya nakletmek elbette mümkün olmalıdır.

Bu bakımdan sunmuş bulunduğum takrirler nazarı dikkate alınmak ve İhsan Aktürel arkadaşımızın izah etmiş olduğu hususlara da yer verebilmek üzere komisyonun bunun geri almasını ve bu maddeyi daha iyi, pratik bir şekilde sokuktan sonra getirmesini istirham ederim.

REİS — Encümen.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. Ö. LÜTFİ ARZURUMLUOĞLU (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar, hakikaten bu madde, üzerinde teemmül edilmesi gereken bir maddedir. Encümen olarak bu madde üzerinde hassasiyetle durduk. Devlet emlâkinin, âmme hükmi şahıslarının veya âmme müesseselerine ait emlâkin istimlâke tâbi tutulup tutulmaması meselesi üzerinde. Bugün, bu doktrin de münakaşalıdır. Gerek bizim literatürümüzde ve gerekse yabancı literatürde bu mevzu halledilmiş değildir. Fakat âmme hükmi şahısları ve âmme müesseselerinin umumi ve hususi emlâkinin hususi bir rejime tâbi tutulması

da doktrinde ekseriyetle kabul edilmiş prensiplerden olması bakımından; biz de, bilhassa memleketimizde görülen tatbikattaki aksaklıkların giderilmesi babında, bu maddenin ayrı olarak tedvinini kabul ettik. İstimlâk bir zor alım olduğuna göre, istimlâkin ancak muayyen âmme hizmeti gören müesseselerle hususi fertler arasında câri olacağı âmme hukuku icabıdır. Bu sebeple hususi âmme hükmi şahıs ve müesseselerinin umumi emlâkinin hususi bir rejime tâbi olması encümenimizce daha muvafık mütalâa edilmiştir. Muhterem İhsan Beyin nokta nazarı bir dereceye kadar doğrudur. Biz devlet hususi emlâkini de istimlâke tâbi tutalım mı tutmayalım mı diye düşündük. Köy ihtiyar meclisi, belediye, hususi idare devlet emlâkini istimlâke karar verirse, burada âmme menfaati kararını kim verecek ve kim tasdik edecek? Bütün âmme hükmi şahıs ve müesseseleri devlet hükmi şahsiyetini de mündemiç olduğuna göre bu idarelerin devlet emlâkini istimlâke karar vermelerini biz, encümen olarak âmme hukuku prensipleriyle bağdaştıramadık. Bu sebeple hususi bir rejime tâbi tutmayı daha âdil ve hukuki bir yol bulduğumuzu zannediyoruz. Keza bu madde ile biz, bugünkü mer'î mevzuatımızda 2490 sayılı Kanununun 66 ve 28 nci maddelerini daha iyi bir kıstasa bağlamak suretiyle tatbikattaki anlaşmazlıkları halle çalıştık.

2490 sayılı Kanununun 66 nci maddesi gereğince iki devlet dairesi aralarında anlaşılır. Anlaşamadıkları takdirde yine aynı kanunun 28 nci maddesine göre, ekseriyeti maliyecilerden müteşekkil olan bir komisyone iş karara bağlanır. Tatbikatta bir vaziyetle karşılaştım bunu misal olarak arz etmek isterim. Vaktiyle bir nahiye merkezinde 2 - 3 odadan müteşekkil bir hükümet konağını gerek trafik, gerekse açılması icabından meydan için, imar plânı gereğince belediye yıkmak istiyor. Diyor ki: Vaktiyle nahiye olan burası şimdi kaza oldu, nüfusu 2 binden 13 bine çıktı, sadece bir kaymakam odasıyla bir tahriyat odasından mürekkep olan şu harap binaya her sene tamirat için 10 - 15 bin lira sarf edilmektedir, buradaki daireleri de devlet dairelerinin bulunduğu diğer bir yere taşıyın da bu binayı bana verin, diyor. Olmaz, diye cevap veriliyor. İstimlâk da yapamıyor. 2490 sayılı Kanununun 28 nci maddesine göre kurulan komisyonun ekseri azaları da maliyeci kimselerden

teşekkül ettiğinden anlaşıyorlar. Kasabamın en güzel yeri harap ve metrük bir şekilde kalıyor. Bu vaziyette belediye imar plânı da tahakkuk etmiyor. Aynı zamanda da bina harap bir şekilde devam ediyor. Hükümet de elbette ve evleviyetle bu işi plâna sokmuştur ve muayyen bir zaman sonra Hükümet konağını yapacaktır. Ama belediyenin imar şekli de buna müsait değildir. Fakat bu vaziyette belediye gelip bu binayı yıksa, acaba bu hareket Devletin şahsiyeti mâneviyesine bir taarruz teşkil eder mi, dedik. Ve biz burada bunun Devletin şahsiyeti mâneviyesine bir taarruz teşkil edeceği neticesine vardık. Bir kere Devletin hükmi şahsiyetinde, diğer şahsiyeti hükmiyeler mündemicolacağı kanaatiyle istimlâke cevaz veremedik aksi takdirde arz ettiğim gibi, birçok devletlerin bu husustaki mevzuatlarını tetkik ettik. Onlar da bu işin içinden çıkamamışlar. Hususi bir rejime tâbi tutmuşlar. İstimlâk kanunlarında, aynı şekilde, bu maddeyi tedvin etmişler. Bâzi yabancı memleketler bu hususu Devlet emlâkinin idaresi hakkında tedvin etmiş oldukları kanunlara atıf yapmışlar. Bizde henüz bu mânada bir mevzuat tedvin edilmiş olduğuna göre, atıf yapmak imkânını bulamadık. Bundan dolayıdır ki, burada bir madde ile hususi bir rejim tedvin etmeyi encümence daha muvafık mütalâa ederek bu maddeyi takdim ettik.

Rüştü Bey arkadaşımız, bir şüphe izhar ettiler; Kirazoğlu arkadaşımızın endişeleriyle birlikte kendilerini cevaplandırayım.

İki devlet dairesi arasında anlaşmazlık olur, ne olacaktır? Belediye diyor ki, muayyen formalitelere uyararak ve teknik hususlara riayet ederek yaptırmış olduğum imar plânına göre şu yere benim bunu yaptırmam iktiza ediyor. Binaenaleyh şu veya bu müesseseye daha evvel yapılmış plâna göre yaptırılacak muayyen bir hizmet, benim göreceğim hizmete göre daha faydalı olamaz; burası bana lâzımdır. Diğer müessese, bana lâzımdır, diye iddia ediyorsa bu işi hangi hizmetin bugünkü şartlar altında daha faydalı olacağı kararının, salâhiyet bakımından en yüksek idari kaza mercii olan Şûrayı Devlet tarafından verilmesi daha âdil ve hukukî bir prensibolacağı kanaat ve mülâhazasıyla bu maddeyi tedvin etmiş bulunuyoruz. Elbette, bu anlaşmazlığın halli, diğer

bir bakımdan, tarfların birisinin Devlet olabileceği mülâhazasıyla 2490 nın 28. nci maddesinde olduğu gibi Devlete hallettirmenin yerinde olamayacağı mütalâa edilmiştir. Burada bedel işi gene mahkemelerce ve umumi hükümler dairesinde halledilecektir. Ancak, görülmesi iktiza eden âmme hizmetinin hangisinin tercihi meselesi mevzuubahistir. İstimlâkin idari safhasından sayılması iktiza eden bu meselenin en yüksek idari kazaca halli hem vazife ve salâhiyet, hem de adalet bakımından daha muvafık mütalâa edilerek Şûrayı Devlete bırakılmıştır.

İhsan Beyefendinin birinci fıkranın değiştirilmesi hakkındaki mütalâalarına iştirak edemiyoruz. Yukarda arz ettiğimiz sebeplere istinaden tedvin ettiğimiz usulün bugünkü şartlar muvacehesinde iyi bir usul olduğunu takdir buyuracağımızı zannediyoruz. Ancak, ikinci fıkrada biz meselenin hal sebebini tedvin etmek istedik. Şûrayı Devletçe katî olarak halledilmesine mâtuf olarak, İhsan Bey tarafından (daha salâhiyetli olduğundan) yapılacak şeklin üzerinde encümen olarak ısrar etmemekteyiz. İhsan Bey daha iyi bir şekil bulursa, bu gayeye mâtuf olarak, ve Meclisi Âlice de tasvip buyrulursa, kabulden imtina etmeyiz.

SELÂHATTİN GÜLÜT (Tokad) — Bir sızal. İkinci fıkrada, bedele taallük eden ihtilâflar mahallî mahkemelerce karara bağlanıp, deniliyor. Umumiyetle bu ihtilâflar âmme ile hükmi şahıslar arasında cereyan edeceğine göre mahallî mahkemeler hakem yoluyla mi, yoksa normal usullerle mi bu ihtilâfı halledeceklerdir?

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ÖMER LÜTFİ ERZURUMLUOĞLU (Yozgad) — Arkadaşım güzel bir noktaya temas ettiler. Biz burada ilk şeyimizde 3533 sayılı Kanuna göre hallini metne koymuştuk. Fakat komisyonda bulunan hükümet temsilcileri bu kanunun tatbikatta işliyemediğinden bahsettiler ve bunu bedel olduğu için, bu kanunun diğer maddelerinde bedele taallük eden hükümleri de mahkemeye intikal ettirdiğinden dolayı, mahkemece hallini daha âdil görüyoruz dediler. Bu kanunun tatbikatta iyi işliyemediği ve yeni bir teklifin hükümetçe hazırlanmakta olduğu ve Meclise sevk edildiği zikredilince bunun umumi mahkemelere bırakılması, diğer maddelerde olduğu gibi, bedele dair kısımların umumi hükümler dairesinde,

mahkemelerce hallinin daha muvafık olacağı mülâhazasıyla bedele ait ihtilâfların salâhiyetli mahkemelere bırakılması muvafık mütalâa edilmiştir.

REİS — Hidayet Aydın.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar; İhsan Bey arkadaşımız hakem sıfatıyla kelimelerine itiraz ettiler. Diyorlar ki; böyle olmasın, idari bir karar olsun. Arkadaşlar, ben hukukçuyum, kendi sahamda belki derin olduğum hususlar vardır. Fakat bu mevzu da İhsan Bey arkadaşımızın fikrine iştirak edemiyorum. Mesele şu : Şûrayı Devlet, ya istişari veya kazai karar verir. İhsan Bey, idari karar verir, diyor. Bu idari karar eğer vacibül itiba ise idari karar demekle fayda görmüyorum. Niçin hakem kaydını koyduk? Arkadaşlar; bu kaydın konmasında amelî fayda vardır. Bir dâvanın harcı vardır, müddeti vardır, tebliği vardır, cevabı vardır, cevap alececevabı vardır, böylece bu iş çıkmaza varır. Bu kayıt onlardan kurtulmak için konmuştur. İki resmî daire arasında bir yerin istimlâkinden dolayı bir ihtilâf çıktı mı, her daire kendi noktai nazarında ısrar edeceklerdir. Bu vaziyet karşısında Devlet Şûrasına başvuracaklar ve ey Şûrayı Devlet, seni hakem yaptık, diyeceklerdir. Kaza mercilerinin hakem sıfatıyla verdikleri kararlar vardır. Resmî daireler arasında ihtilâf vukuunda, bu, 3533 sayılı Kanun mucibince en yüksek dereceli hâkim tarafından hakem sıfatıyla halledilir. Aynı veçhile burada Şûrayı Devlet de işi hakem sıfatıyla halleder denmesine hiçbir mahzur yoktur. Bilâkis işleri kısaltacaktır ve kolaylaştıracaktır. Ne müddet, ne mebde var, ne de harc ver... Dâva şeklinin bir sürü formalite ve külfetini de ortadan kaldırıyor. Başvekâletin yapacağı, «İşte şu daire arasında ihtilâf var, bunu lütfen halledin» demekten ibarettir, o kadar. Binnanaleyh bu maddeye ilişmiyelim beyefendiler; lütfen aynen kabul edelim. Bunu hassaten rica ediyorum.

REİS — Buuyurun Nusret Bey.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım, maddede yapılacak ufak bir değişiklik zannederim bütün tereddütleri ortadan kaldıracaktır. Bu itibarla evvelâ bendeniz teklifimi okuyacak ve teklifteki hangi kayıtların hangi tereddütleri karşılamakta olduğunu bilâhara izah edeceğim.

Birinci fıkra şu şekilde değişirse mesele halledilmiş olur : «Âmme hükmi şahısları ve müesseselerine ait gayrimenkuller ile kaynak ve irtifak hakları bu idarelerden birine lüzumlu olduğu takdirde alâkadar âmme hükmi şahısları ile müesseseleri anlaşma yoluyla işi hallederler.»

Bu cümlede hepimiz birleşiyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, hakikaten âmme hükmi şahısları ile müesseseleri arasında, bir zor alım ifade eden, istimlâk yoluna gidilmesi ve istimlâk müessesesinin işletilmesi doğru değildir. Bu itibarla, bidayeten bu müesseselere anlaşma yolu ile işi halletme imkânının tanınması tabiidir. Yani 30 neu maddenin ilk kısmına itirazımız yoktur.

Yalnız anlaşamazlarsa ne olacaktır? İhtilâf buradan çıkıyor. Hakem sıfatıyla Şûrayı Devletin meseleyi hallini kabul ettiğimiz takdirde tahkim usulünün gerektirdiği bütün formaliteler Şûrayı Devletin bu işi tetkikinde de işlemiş olacak, binnetice hakem sıfatıyla işin tetkiki meseleyi kolaylaştırmıyacaktır. «Hakkem sıfatıyla» kaydını mevzu bahis fıkranın ikinci cümlesinden çıkarmak suretiyle yalnız «anlaşamadıkları takdirde ihtilâf Şûrayı Devletçe tetkik ve hallolunur» dersek bu takdirde, «tetkik işi» bir «dâva» mahiyetini alacaktır ki, bu hal işin intacını başka bakımlardan geciktirecek, Şûrayı Devletin mahmul durumu karşısında dâvanın uzamasına ve bu bakımdan muamelenin sekteye uğramasına sebeb olacaktır.

Ama bugün, Şûrayı Devlet idari dairelerince Hidayet Aydın arkadaşımızın beyanları hilâfına tam kazai olmyan kararlar verilmektedir. Şûrayı Devletten gelmiş tathikatçı arkadaşlar bu fikrimizi teyid etmektedirler. Bu itibarla istimlâk idari bir muameledir. Anlaşamıyan âmme müesseseleri ve âmme hükmi şahıslarıdır. O halde Şûrayı Devlet idari dairelerinin bu gibi işleri tetkik etmesi pekâlâ mümkündür. Rüşti Özal arkadaşımızın bu kürsüden beyan ettikleri gibi tetkik salâhiyeti Şûrayı Devlete verildiği takdirde istimlâk işinin uzayacağı fikrine zannederim meslekten gelen arkadaşlarımız iştirak etti. Bu itibarla tetkik işini bir müddetle tahdidetmemiz yerinde olur. Meselâ 2 aylık bir müddet verildiği takdirde hiçbir itiraz vâkı olmayacak ve bu suretle işin uzaması da önlenmiş olacaktır. Bu itibarla istirham ediyorum. Hidayet Aydın arkadaşımız ısrarlarından vazgeçsinler. Siz de lüt-

fedin bu takriri kabul buyurun, mesele halledilmiş olsun. Aksi takdirde bu konuşmalar işi uzatmaktan başka bir fayda temin etmez arkadaşlar.

REİS — Hidayet Aydın, buyurun.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar, cümlemin maksudu bir ama rivayet muhtelif. Şimdi İhsan Beyle aramızda noktai nazar ihtilâfı şudur: İdari kazaya, değil Devlet Şûrasının idari dairelerine verelim, o daha kısa olur, diyorlar. Benim endişem şudur:

İdari kararlar kazai kararlar gibi vacibülittiba değildir. Hakem sıfatıyla halletiremezsek, ihtiyari bir şekil alır endişesindeyim. İdari kararlar kazaiye muhkeme gibi vacibülittiba değildir. Bır kısım arkadaşlarımızın fikrine göre Şûrayı Devlet dâva daireleri çok mahmuldür. Nüsret Beyefendiye o noktadan hak veriyorum. Belki deavi daireleri meşgul ve meşbudur. Fakat hakem sıfatını koymazsak taraflar mecburiyet hissetmezler endişesindeyim. Kendileri bu endişemi izale ettikleri takdirde kendi noktai nazarlarına iştirak edeceğim.

İHSAN AKTÜREL (Yozgad) — Arkadaşlar, Hidayet Bey arkadaşımızın endişelerinin kendilerinin de itiraf ettikleri gibi, bu mevzu pek derinleştirmeye vakit bulamadıklarından ileri geldiği anlaşılıyor. Devlet Şûrası, Devletin hem istişari organıdır hem de kaza merciidir. İstişari organ olmasına rağmen sadece istişari kararlar vermez. İstişari kararlar, âmme idare ve âmme müesseseleri arasında hâsıl olmuş ve aynı idarece her hangi bir hususta tereddüdedilmiş bulunması üzerine Başvekâlet vasıtasıyla sorulan suale karşı verilmiş bir mütalâadır. Hattâ vekâletler müstakillen sormak salâhiyetine malik değillerdir. Mutlaka Başvekâlet kanalıyla gelir ve Başvekâlete iade edilir, Başvekâlet tasvip buyurursa vekâletlere bildirir, mucibince amel olunur. Devlet Şûrası idari kısımların ikinci fonksiyonu ise. İdari kararlar vermektedir. İstişari ve idari kararlar arasında mahiyet itibariyle büyük farklar vardır. İdari kararlar kanun icabı olarak verilir. Her hangi bir hususta Başvekâlet tarafından sırf tenevür için sorulan sualin cevabı değildir.

Meselâ açımız Belediye Kanununu. Belediye Kanununda Devlet Şûrasına verilmiş bir sürü vazifeler vardır. Belediye bütçesini idare âmiri

tasdik etmez. Şimdi böyle bir ihtilâf hâdis olduğu takdirde, yahut belediye meclisince verilen kararlar sebebiyle belediye reisi ile aralarında bir ihtilâf çıkarsa bu, Devlet Şûrasınca hal ve faslolunur. Ve bu şekilde kanunun verdiği salâhiyete istinaden verilen kararlara tebaiyet şarttır. Hattâ idari kaza kararları hâdisavidir. Hükümet idari kazanın karara bağladığı bir mevzuda, bir başkası için aynı hâdisede aynı kararı tatbik etmek mecburiyetinde değildir, bu karar dışında hareket edebilir ve vatandaşa sen de mahkemeye git der. Fakat bu idari, istişari kararlar hâdisevi olmaktan ziyade prensip halinden kararlardır. Meselâ, Emekli Sandığı ile Maliye Vekâleti arasında noktai nazar ihtilâfı olur. Bunun halli pekâlâ idari kazada mümkündür. Çünkü Emekli Sandığı vesayete tâbi muhtar bir idare olduğu için dâva açabilirdi. Kanun bu yolu kapamıştır. Devlet Şûrasının deavi dairesine hakem tâyin etmiştir. Kanunda bu hakem tâbiri yoktur, sırf Hidayet Bey arkadaşımızı tatmin etmek için bu tâbiri kullanıyorum. Emekli Sandığı ile Maliye arasında çıkan ihtilâfı Devlet Şûrasının 3 nü dairesi tetkik eder, halleder ve karara bağlar. İşte bu karara idare için tebaiyet mecburiyeti vardır. Devlet Şûrasının istişari, idari ve kazai olarak üç türlü karar veren daireleri vardır. Bunlar tamamen ayrı ayrı hukuki mahiyette kararlar verirler. Binaenaleyh, idari kararlar tamamıyla ayrı mahiyette hukuki neticeler tevlieden, tebaiyet mecburiyeti gereken kararlardır.

Burada, «Devlet Şûrası hal ve fasleder» şeklindeki takririn kabulü bu itirazın kısa yoldan halli ve mahkeme usullerinden kurtarılmasını intacedecek, İstimlak Kanununa uygun bir sürat temin etmiş olacaktır. İdari kararların mahiyetinde tereddüdedilip endişeye düşülmesin. İstişari kararlardan tamamıyla başkadır, daha kuvvetli ve tebaiyet zaruridir.

REİS — Nusret Kirişcioğlu.

NUSRET KİRİŞCİOĞLU (Zonguldak) — İhsan Aktürel arkadaşımızın vukufu ve etraflı izahatından sonra bana fazla söz kalmadı. Kısa arz edeyim:

Şûrayı Devletin istişari mahiyetteki kararları başkadır. Bu kanunla tetkik ve halli kendisine verilmek istenen hâdiselerde Devlet Şûrasınca ittihaz edilecek kararın mahiyeti ise yine başkadır. İstişari mahiyetteki kararların lâzi-

mülittiba olmadığı hakikati karşısında, bu kabîl idari kararlar, kanunla salâhiyet verilen ahvalde, vacibülittibadır. Bu itibarla tereddüde mahal yoktur. Takririn aynen kabulünü istirham ederim.

**HİDAYET AYDINER** (Konya) — Muhterem arkadaşlar, endişem yerindedir. Kendisi gibi, İhsan Aktürel arkadaşımız gibi Şûrayı Devlet üyesi olan Tevfik Beyefendi ile de görüştüm. Benimle bu hususta mutabaktırlar. Emekli Sandığı dolayısıyla Şûrayı Devlet idari dairesinin verdiği karar aleyhine Şûrayı Devlet dâva dairesince mesele dâva şeklinde rüyet olunabilirmiş. Binaenaleyh gerek kazai, gerek idari daireler hakem sıfatiyle karar verebilir demezsek, idari dairelerin kararı aleyhine kazai bir yol açmış oluruz. Biz hakeme bu sebeple gitmek istiyoruz.

Tevfik Bey Şûrayı Devlette uzun yıllar hizmet görmüş, bu işte ihtisas sahibidir, gelsinler, kürsüden bu işi izah etsinler. Yanlış bir yola işi sevk edersek, birçok aksaklıklar olur. Bugün işi hallettik deriz, ama yarın müşkülât çıkabilir, zayıf bir hüküm olmasın, (hakem sıfatiyle halleder) demekle işi bitirmek lâzımdır. Noktai nazarımda musırırm.

**REİS** — Teklifleri okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

30 neu maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesiyle son fıkrasının metinden kaldırılmak suretiyle, âmme müesseseleri lehine istimlâklerin de 3 neu maddedeki hakiki şahıslar gibi mütalâa olunmasını arz ve teklif ederim.

Konya  
Rüştü Özal

Yüksek Reisliğe

İstimlâk Kanununun 30 neu maddesinin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde tadilini arz ederim.

Zonguldak  
Nusret Kirişcioğlu

Âmme hükmi şahısları ve müesseselerine ait gayrimenkuller ile kaynak ve irtifak hakları bu idarelerden birine lüzumlu olduğu takdirde alâkadâr âmme hükmi şahıslarıyla müesseseleri anlaşma yolu ile işi hallederler. Anlaşamadıkları takdirde ihtilâf Şûrayı Devlet idari dairelerince tetkik edilerek iki ay zarfında katî karara bağlanırlar.

**M. RÜŞTÜ ÖZAL** (Konya) — Nusret Beyin teklifine iltihak ediyorum.

**REİS** — Kirişcioğlu'nun takririni, tekrar okuyoruz.

(Nusret Kirişcioğlu'nun takririni tekrar okundu.)

**REİS** — Takriri dikkate alanlar lütfen işaret buyursunlar... Almıyanlar... Takrir nazarı dikkate alınmış, redaksiyon için madde ile birlikte encümene verilmiştir.

Ceza hükümleri

Vazifeli şahısların suçları

**MADDE 31.** — Bu kanunda vazifelendirilen şahıslar, suç teşkil eden fiillerinden dolayı aynı suçu işleyen memurlar gibi cezalandırılır. Şu kadar ki, bu şahısların cezaları iki misli olarak hükmolunur.

• **M. RÜŞTÜ ÖZAL** (Konya) — Muhterem arkadaşlarım; malûmâliniz bir Memurin Kanunu mevcuttur. Halen tatbik edilmektedir, bendeniz memuriyetten gelmiş bir arkadaşınız olmaklığım hasabiyle bu hususta daha ziyade konuşabilirim. Memur arkadaşlarımız böyle bir kanunun siperi altında bulunmaktadırlar. Böyle olmasına rağmen hariçten görevlendirilen, aşağı - yukarı gayrimensul, memura nazaran daha az mesul olan bir kimse, memurun iki misli cezaya çarptırılıyor, bunun sebebini anlayamadım, komisyonun izahat vermesini rica ediyorum. Esbabı mucibede buna ait hiçbir izahatta bulunmamaktadır.

**REİS** — Encümen izahat verecek mi, efendim?

**MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ÖMER LÜTFİ ERZURUMLUOĞLU** (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar, kanunumuzun esaslı ve bilhassa istimlâk muamelelerini felce uğratan bâzı spekülasyonist hareketleri önlemek babında tedvin etmiş olmamız bakımından mühim bir mevzu temas etmiş bulunuyoruz. Burada aldığımız tedbirler neticesinde daha ziyade bu işte vazife alan memurlardan çok daha fazla hariçten getirilen memurlar veya memur vazifesi gören şahıslar, yani Türk Ceza Kanununun 279 neu maddesine tevfikân ve ceza hukuku bakımından memur adedilen şahıslar hakkında ağır müeyyideler koyuyoruz. Çünkü, yapılan tetkikat neticesinde spekülasyona ekseriyetle bu şahıslar sebeboluyor. Bu bilhassa İstanbul'da, Ankara'da ve İzmir'de kendisini gösteriyor. Tabii bizim avukat arka-

daşlarımızı ve bilhassa âmme hizmetleri gören bütün vatandaşlarımızı mahkemelerin yardımcıları muhterem avukat arkadaşlarımızı bundan tenzih ederiz. Bununla beraber şunu arz etmek istiyorum ki, 1926 yılından bugüne kadar yani 1955 yılı sonuna kadar takdiri kıymet komisyonlarının takdir ettikleri bedel ile ehli-vuküflarca takdir edilen bedeller arasındaki farkın 1 milyar 59 milyon lira olduğunu arz edersem Hazinesinin ne kadar zarara uğradığını tebarüz ettirebileceğimi tahmin ederim. 1 milyar 59 milyon. Biz bilhassa İstanbul'da yaptığımız tetkikler neticesinde anladık ki, hariçten getirilen şahıslar bu işi tamamen bozuyor. Muayyen büyük şehirlerde hukuki formalitelerin veyahut da kanunların boş bırakılan hükümlerinden faydalanmak suretiyle, tâbiri-hassasaten mâzur görün, Devlete, Hazineye karşı âdeta bir staviski teşkilâtı ile hareket eden şahıslar vardır. Bu farkın % 72 küsuru bilhassa 1949, 1950 den bu yana olduğunu zikredersem takdirini yüksek viedanlarınıza bırakırım. Memurlarda bir dereceye kadar korku var, fakat muayyen mercileri iğfal etmek suretiyle hariçten takdiri kıymet komisyonları seçtiriyorlar, bu komisyon (takdiri kıymet komisyonu) hakiki değeri 5 lira olan bir gayrimenkule daha aşağı, 2 lira, 3 lira bir kıymet koyuyor. Nitekim muhterem Halil Özyörük Beyin de başından geçmiş olduğu veğhile, ondan sonra bakıyorsunuz, etrafınızı avukatlar, muakkipler sarıyor. 3 lira mı, 2 lira mı diyor. 10 liradan kendilerine devrini taleb ediyor. Bir de bakıyorsunuz iş mahkemeye intikal ediyor. 10 liraya almış olduğu şeye bilitizam 2 veya 3 lira koydurmuş olduğu değer paha bu sefer bu defa 113 liraya yükseliyor. Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun emrettiği âmir hüküm hiç kaale alınmıyor.

Bir misalle arz edeyim : Bugün İstanbul'da bir yolun açılması için takdiri kıymet komisyonlarıncı 640 bin lira istimlâk bedeli kararlaştırılmış, işin mahkemeye intikalinde bu kıymet ehli-vuküflarca 47 milyon 370 bin liraya çıkarılmıştır. 640 bin lira nerede, 47 milyon lira nerede. Gerçi cezai müeyyidelerin artması suçların artmasına mı, yoksa azalmasına mı sebeb olacağı hususu akademik kariyerde mucibi münakaşa bir mevzudur ama tatbikatta, bilhassa naçiz arkadaşımızın başından geçmiş olması itibariyle, ateşli silâhlar için cezai müeyyidelerin artması suçların azalmasına vesile olduğu kanaatiyle bu ve bun-

dan sonraki maddelere bu hükmü koyduk. Arkadaşlarımız bundan müsterih olsunlar. Biz bu maddeleri, spekülasyona mâni olmak için tedvin ettik. Bu sebeple de diğer maddelerle birlikte Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun âmir hükmü olan hakiki (Değer paha) yı tesbit etmeye çalışmışızdır.

REİS — Bir sual var.

SABRİ DİLEK (Trabzon) — Efendim, sualim şu : Takdiri kıymet komisyonlarının kasdî takdir hataları da bu cezanın tehdidi altında mıdır?

ÖMER LÜTFİ ERZURUMLUOĞLU (Devamla) — Evet efendim. Bu keyfiyet, 32 nci maddenin (A) fıkrasında sarahatle zikredilmiştir.

REİS — 31 nci maddeyi reylerimize arz ediyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Encümene verilen 30 ncu madde hakkında encümen söz istiyor, buyurunuz.

MUVAKKAT ENCÜMEN REİSİ KEMAL EREN (Amasya) — Efendim, encümen 30 ncu maddeye şu şekilde iltihak etmektedir :

Âmme hükmi şahısları-ve müesseselerine ait gayrimenkuller ile kaynak ve irtifak hakları bu idarelerden birine lüzumlu olduğu takdirde alâ-kadar âmme hükmi şahıslarıyla müesseseleri anlaşma yoluyla işi hallederler. Anlaşamadıkları takdirde ihtilâf Şûrayı Devlet idari dairelerince tetkik edilerek iki ay zarfında katî karara bağlanırlar.

Bedele taallûk eden ihtilâflar mahallî mahkemelerce karara bağlanırlar.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Bir sual: Efendim, Şûrayı Devlet dâva dairelerince katî karara bağlanan bu kararlar bir kaziyeyi muh-keme midir, vacibülittıba mıdır, lâzımülinfaz mıdır?

MUVAKKAT ENCÜMEN REİSİ KEMAL EREN (Amasya) — Vacibülittıbadır.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Ben de bu vaziyette ısrarımdan vazgeçiyorum.

İBRAHİM KIRAZOĞLU (Kayseri) — Hidayet Aydıner arkadaşımızın bu suali üzerine bendeniz de bir sual sormak mecburiyetinde kaldım.

İki daire arasında bir ihtilâf vâkı olduğu takdirde, Devlet Şûrası bu ihtilâfı karara bağla-

diktân sonra, lehe karar alan daire bilâhara noktai nazarından rücu eder ve yeni bir tasarruf alırsa, evvelce aldığı karar yeni tasarrufta bulunmasına mâni midir? Bunun tavzih edilmesi lâzımdır.

**NUSRET KİRİŞÇİOĞLU** (Zonguldak) — Vacibülittıba olması tarafların yeniden anlaşmalarına mâni değildir.

**REİS** — Encümen, 30 neu maddeyi yeni şekilde getirmiştir, okutup reyinize arz edeceğim.

Bir idareye ait gayrimenkulün diğer idareye verilmesi

**MADDE 30.** — Âmme hükmi şahısları ve müesseselerine ait gayrimenkuller ile kaynak ve irtifak hakları bu idarelerden birine lüzumlu olduğu takdirde alâkadar âmme hükmi şahısları ile müesseseleri anlaşma yoluyla işi hallederler. Anlaşamadıkları takdirde ihtilâf Şûrayı Devlet idari dairelerince tetkik edilerek iki ay zarfında katı karara bağlanır.

Bedele taallük eden ihtilâflar mahallî mahkemelerce karara bağlanır.

**REİS** — Maddeyi bu şekilde reye arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Memnu muamele ve fiiller

**MADDE 32.** — Aşağıda yazılı muamele ve fiiller memnudur :

a) Takdiri kıymet komisyonu âzası ile ehli-vuküfların kendilerine resmen takdir edilen ücret haricinde her hangi bir suretle menfaat temin etmeleri;

b) İstimlâk kararının tebliğinden sonra istimlâk bedelinin veya gayrimenkulün başkasına devir ve ferağ veya temlik;

c) İstimlâk dâvası için vekil ile müvekkil arasında vekâlet ücretinin, müddeabihin miktarı (10 000) liradan aşağı olan hallerde avukatlık ücret tarifesinde tâyin olunan asgari ücretin üç mislinden, (10 000) lirayı tecavüz eden miktarı için de asgari haddenden fazla olması;

d) Artırılan bedele göre artıp eksilen vekâlet ücreti kararlaştırılması;

e) Dâva masraflarının avukat veya dâvavekilleri veya onlar hesabına hareket edenler tarafından takabbül edilmesi;

f) İstimlâk bedelinin artırılması hali derpiş edilerek bu miktarın veya bir kısmının nakden veya sair suretlerle avukat veya dâvave-

kili veya onlar hesabına hareket edenler tarafından mal sahibine önceden ödenmesi;

g) Artırılan istimlâk bedelinin tamamının veya bir kısmının avukat veya dâvavekili veya onlar hesabına hareket edenlere aidolacağına kararlaştırılması;

h) Yukarda yazılı bentlerde menedilen muamele ve fiillerin avukat veya dâvavekilleriince bizzat veya bilvasıta mal sahibine teklif edilmesi veya bunlara tavassut olunması.

**REİS** — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Verilecek cezalar

**MADDE 33.** — 32 neu maddede yazılı memnuniyetlerden biri hilâfına hareket edenler bir seneden aşağı olmamak üzere hapis ve (10 000) liradan (50 000) liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Avukat veya dâvavekillerinin mahkemece meslekten çıkarılmalarına da hükmolunur.

**REİS** — Buyurun Hidayet Aydın.

**HİDAYET AYDINER** (Konya) — Muhterem arkadaşlar, bu madde gayet güzel bir maddedir. Bütün suiistimalleri önleyecek bir maddedir. Yalnız, İstanbul Belediyesinden kıymetli arkadaşlarla konuştum; iki noksan müşahede ettik; bunların ikmalini rica edeceğim. Mesele nin birisi şudur : Biraz evvel kabul buyurduğunuz madde spekülasyona mâni oluyor. Meselâ, mal sahibiyle avukat ortak oluyorlar. Bunu önledik. Yalnız, kabul buyurduğunuz o maddede bir şey yoktur. O da şu : Mal sahibi ile avukat ortak olmuyorlar da avukat, ben senin istimlâk dâvanı kabul edeceğim, diye mal sahibine müracaatta bulunuyor. Malûmâliniz Avukatlık Kanununa göre müvekkilden iş istemek memnudur. Fakat bu o kadar zayıf bir müeyyidedir ki, şimdiye kadar hiç işleyememiştir. Bendeniz bu noksanı ikmal için şu teklifi yapıyorum. 33 neu maddeye şu hükmün ilâvesini arz ederim :

«32 neu maddedeki unsurlar havi olmaksızın sırf vekâlet deruhde edilmek üzere mal sahiplerine bizzat veya bilvasıta müracaat eden avukatlar barolarca iki seneden az olmamak üzere meslekten men'olunurlar.»

Binaenaleyh, ortada bir ortaklık yok. Spekülasyon teklifi falan yapılmıyor. Mülk sahibinin istimlâkten de haberi yok. Fakat bir gün avukat

tarafından gönderilmiş bir şahıs mal sahibine mü-racaat eder. Senin falan yerdeki mülkünü istim-lâk ediyorlar. Bu işi üzerime alırım, der. Ve on-dan sonra suiistimaller başlar. İşte bu gibi sui-istimal kapılarını kapamak için barolar tarafın-dan, bu işe girişen avukatlar hakkında iki sene-lik tartı muvakkat cezasının verilmesi yerinde olur.

İkinci bir teklif :

Arkadaşlar; bu kanunu çıkarıyoruz. Bu su-retle istimlâk mevzuatını bir metinde topluyo-ruz. Fakat, barajlara ait istimlâklerde bâzı hü-kümlerin mahfuz tutulduğunu göreceğiz. Biz ha-ber alıyoruz ki, İstimlâk kanunlarının bâzı hü-kümleri bu kanunla mahfuz tutuluyor. İstimlâk-lerde de aynı suiistimaller oluyormuş. Gerçi bu kanun o türlü istimlâklere esas itibariyle şâmil değildir. Fakat bâzı avukatlar ve eş-has tarafından aynı suiistimallerin o ka-nunlardaki istimlâklerde dâhi yapılmasını önle-mek üzere şu teklifimi yapıyorum.

33 ncü maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın ilâvesini arz ve teklif ederim.

«Bu maddedeki memnuiyetler ve cezalar 4785, 4753, 4758, 5618, 5658, 6326, 6538, 6541, 6683, 6746 sayılı kanunlarla yapılan istimlâklerde de câridir.»

Bu suretle bu kanunla mülga olmıyan ve me-selâ, barajlara aidolan İstimlâk kanunları mucibince yapılan istimlâklerde bütün bu ceza hüküm-leri tatbik edilecektir.

Bu tetkiklerimin lütfen kabulü halinde her hangi bir sahadaki bütün suiistimaller önlenmiş olacaktır.

REİS — Yani maddeye iki fıkranın ilâvesini istiyorsunuz.

Takrirleri okuyoruz.

Reisliğe

33 ncü maddeye şu hükmün ilâvesini arz ede-rim.

Konya Mebusu  
Hidayet Aydın

32 ncü maddedeki unsurları havi olmaksızın sırf vekâlet deruhde edilmek üzere mal sahipleri-ne bizzat veya bilvasıta müracaat eden avukatlar barolarca iki seneden az olmamak üzere meslek-ten men'olunur.

Reisliğe

33 ncü maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın ilâvesini arz ve teklif ederim.

Konya Mebusu  
Hidayet Aydın

Bu maddedeki memnuiyetler ve cezalar 4753, 4785, 5618, 5658, 6326, 6538, 6541, 6683, 6746 sa-yılı kanunlarla yapılan istimlâklerde de câridir.

REİS — Komisyon da iltihak ediyor.

(Konya Mebusu Hidayet Aydın'ın 33 ncü madde hakkındaki birinci takririni tekrar okundu.)

REİS — Takriri dikkate alanlar lütfen işa-ret versinler efendim... Almyanlar... Takrir dik-kate alınmıştır.

(Konya Mebusu Hidayet Aydın'ın 33 ncü madde ile ilgili ikinci takriri tekrar okundu.)

REİS — Komisyon da iltihak ediyor. Takriri dikkate alanlar lütfen işa-ret versinler... Almyan-lar... Takrir dikkate alınmıştır, efendim.

Redaksiyon için dikkate alınan takrirlerle bir-likte maddeyi encümene veriyoruz, efendim.

Mal sahibinin istirdat hakkı

MADDE 34. — Mal sahiplerinin bu ka-nundaki memnuiyetler hilâfına avukat veya dâvavekillerine veya bu kanuna göre vazife-lendirilenlere veya üçüncü şahıslara verdik-leri paraları veya temin ettikleri sair men-faatler karşılığını bir yıl içinde istirdada hak-ları vardır.

REİS — Söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Kaldırılan kanunlar

MADDE 35. — 1295 tarihli Umumi İstim-lâk Kararnamesi, Milli Müdafaa ihtiyaçları için yapılacak istimlâkler hakkındaki 3887 ve Dev-let Demiryolları istimlâkleri hakkındaki 929 ve Belediye istimlâkleri hakkındaki 3710 sayılı kanunlarla bu kararname ve kanunların ek ve tadilleri, 3908 sayılı Kanunun 2 ve 3 ncü, 4623 sayılı Kanunun 18 ncü maddeleri ile 831 sayılı Kanunun 3 ve 6 ncü maddeleri ve 442 sa-yılı Köy Kanunu ile diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri kaldırılmıştır.

4753, 4785, 5618, 6538, 6541, 6683 ve 6746 sayılı kanunların hükümleri mahfuzdur.

REİS — Encümen.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ÖMER  
LÜTVİ ERZURUMLUOĞLU (Yozğad) —

Muhterem arkadaşlar, bir iki kanun ismine daha sonradan muttali olduk. Kanun numaralarını riyasete takdim ettik. Buraya ilâvesini rica ediyoruz.

REİS — Efendim, encümenin şimdi izah ettiği ilâveleri havi olarak 35 neî maddeyi son şekliyle bir daha okuyup reyinize arz edeceğim.

#### Kadınılan kanunlar

MADDE 35. — 1295 tarihli Umumi İstimlâk Kararnamesi, Milli Müdafaa ihtiyaçları için yapılacak istimlâkler hakkındaki 3887 ve Devlet Demiryolları istimlâkleri hakkındaki 929 sayılı kanunlar ile 6186 sayılı Kanunun 23 neü maddesi ve Pelediye istimlâkleri hakkındaki 3710 sayılı Kanunla bu kararname ve kanunların ek ve tadilleri, 3908 sayılı Kanunun 2 ve 3 neü, 4036 sayılı Kanunun 35 neî, 4623 sayılı Kanunun 18 neî maddeleri ile 831 sayılı Kanunun 3 ve 6 neî maddeleri ve 442 sayılı Köy Kanunu ile diğcr kanunların bu kanuna aykırı hükümleri kaldırılmıştır.

4753, 4785, 5618, 5658, 6326, 6538, 6541, 6683, 6746 sayılı kanunların hükümleri mahfuzdur.

REİS — Maddeyi son şekliyle reylerinize arz ediyorum; kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 36. — Mahsus kanunlarında bu kanun ile kaldırılan kanunlara atfedilen istimlâk muameleleri bu kanun hükümlerine tâbidir.

REİS — Söz istiyen var mı? Rüştü Özal.

RÜŞTÜ ÖZAL (Konya) — Muhterem arkadaşlar; bu kanunun ipka olunup olunmaması hususunda cayi münakaşa olmakla beraber, bendenizin mâruzatı; sadece bu kanunu şanslı kanun olarak telâkki edeceğim ve süratle çıkmakta olan bu kanunun bu maddesinin bir cümlesinde dört defa (kanun) kelimesini kullanmak suretiyle yaptığımız redaksiyon hatasına aido olacaktır.

REİS — Hatanın tamiri hakkında yazılı bir takririniz var mı? Encümenin bu husustaki mütalâası nedir?

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ÖMER LÜTFİ ERZURUMLUOĞLU (Yozgad) — Lûtfen maddeyi encümene veriniz efendim.

REİS — Komisyon redaksiyon için maddeyi istiyor, talebine binaen veriyoruz.

MUVAKKAT MADDE 1. — Bu kanunun meriyete girmesinden önce verilmiş olan menafii umumiye ve istimlâk kararları' muteberdir. Ancak, henüz idarece kıymet takdir edilmemiş olan işlerde kıymet takdiri muamelesiyle mütâakıp muameleler bu kanun hükümleri dairesinde yapılır.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yoktur. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 2. — Bu kanunun meriyete girdiği tarihte henüz karara bağlanmamış olan bedel dâvaları 15 neî maddede yazılı esaslar dairesinde tetkik edilerek karara bağlanır.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yoktur. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 3. — Bu kanunun meriyetinden önce bu kanunla kaldırılan kanunlara tevfikân cereyana başlamış olan dâva müddetleri o kanunlara göre hesaplanır. Ancak, bu müddetler daha uzun olsa dahi bu kanunun meriyetinden itibaren bu kanunda yazılı müddetlerin cereyanı ile sona erer.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yoktur. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 4. — 929 sayılı Devlet Demiryolları İstimlâk Kanununa dayanarak istimlâk edilmiş ve henüz idare adına tescili yapılmamış olan gayrimenkullerin bedeline karşı bu kanunun meriyetinden itibaren 30 gün içinde dâva açılabilir; dâva bu kanunda yazılı esaslar dâhilinde tetkik olunur.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yoktur. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 5. — Bu kanunun meriyetinden evvelki on yıl içinde istimlâk edilmiş olan gayrimenkuller hakkında dahi bu kanunun 22, 23 ve 24 neü maddeleri hükümleri tatbik olunabilir. Ancak, mal sahibinin iade edeceği bedel bu kanunun 11 neî maddesinde yazılı komisyon tarafından iade tarihindeki raiyî üzerinden takdir olunur. Bu gibi gayrimenkuller hakkında 23 neü maddenin birinci fıkrasında yazılı on senelik müddet bu kanunun

meriyetinden itibaren hesaplanır. Bu kanunun meriyet tarihinden evvelki on yıllık müddet istimplâk muamelesinin tekemmül ederek istimplâk bedelinin gayrimenkul sahibine ödendiği veya bunlar namına bankaya veya malsandığına yatırıldığı tarihten başlar. Bu muamelelerin tekemmülünden itibaren on bir sene geçmiş ise gayrimenkul hiçbir sebeple iade olunamaz.

REİS — Encümen, buyurun.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ÖMER LÜTFİ ERZURUMLUOĞLU (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar, istirdat hakkının yani istimplâk edilen gayrimenkulün istimplâk gayesine tahsis edilmemesi müddetini on seneden beş seneye indirdiniz. Binaenaleyh bu maddede onuncu satırdaki «on senelik müddet» in «beş senelik müddet» olarak düzeltilmesi iktiza eder.

REİS — Geçmiş maddelerde yapılan tashihe muvazi olarak burada da bu tashih yapılacaktır, efendim.

Sadettin Yalım.

SADETTİN YALIM (Kocaeli) — Çok muhterem arkadaşlarım, 23 ncü maddenin esaslarını tesbit ettik. Ben bu maddenin düzeltilmesini daha evvel encümende müdafaa ettim. Bu madde ile ilgili bir husus vardır, o da şudur; muhtelif zamanlarda, muhtelif istimplâk kanunlarıyla vatandaşların ellerinden zorla alınıp kullanılan ve aradan seneler geçtiği halde metrük bir vaziyette bulunan yerler vardır. Biz bu kanunla eskiden vatandaşların ellerinden zorla alınıp da bugün kullanılmıyan ve metrük bir halde bulunan bu yerleri vatandaşlara gerivermeliyiz. Bu, bizim vazifemizdir. Bunu yapmak zannediyorum Büyük Millet Meclisinin hayırlı kararlarından biri olacaktır. Bundan evvel muhtelif vesilelerle istimplâk edilmiş ve aradan yirmi sene geçmiş olduğu halde metrük bir vaziyette bulunan bu mülkleri sahiplerine gerivermek daha âdilâne bir iş olacaktır, zannediyorum. Bundan sonra yapılacak istimplâklar için beş sene kabul ediliyor. Ama geçmiş istimplâklar ne olacaktır? (Onlar da beş sene, sesleri) Beş sene nasıl olur arkadaşlar? Aradan 15 - 20 sene geçmiştir. Böyle birçok mesele vardır. Şüphesiz ki, karar Yüksek Meclisindedir. Ancak binlerce vatandaş bundan ıstırap çekmektedir, hattâ bunların birçoğu istimplâk bedellerini dahi alamamışlardır. Malları bir tarafa yatıyor ve onlar kenarından bakıp bakıp ge-

çiyorlar. Buna bir çare bulmak mutlaka lâzımdır, arkadaşlar.

REİS — Hasan Hayati Ülkün.

HASAN HAYATİ ÜLKÜN (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz bu maddede yazılı, istimplâk edilip bilâhara bu kanunda gösterilen şartlar dairesinde sahibine iade edilmesi gereken gayrimenkullerin hangi bedel üzerinden iadesi icabettiği hususuna temas edeceğim.

Teklif edilen madde, iadesi zamanındaki bedel üzerinden mal sahibine ödenmesini mecbur tutmaktadır. Bâzi mülâhazalar bunu haklı gösterebilir. Fakat bu mülâhazalar o kadar zayıftır ki, ve malî tatbikatımızda yıkılması gereken bir zihniyete o kadar temas etmektedir ki, ben bunun üzerinde bir nebze duracağım.

Âmmeye hizmet için istimplâk edilen gayrimenkuller hususunda rızalar karşı karşıya gelmemiş, birbirine tetabuk etmemiştir. Vatandaşın elinden gayrimenkulü cebren alınmıştır. Bu cebren alınma keyfiyeti haklıdır. Çünkü, âmme menfaati bunu icabettirmiştir.

Fakat zaman geçiyor, bu âmme menfaati ya ortadan kalkıyor, yahut âmme menfaatini, ilgili daire tahakkuk ettirecek durumdan ayrılıyor. Bunun vatandaşın iadesi icab ediyor. Bu kanunu sevk eden zihniyet ve Yüksek Heyetiniz bunu meşru ve muhik görüyor. Fakat vaktiyle gayrimenkulü elinden alınmış olan bir vatandaşın istimplâk gibi mecburi bir hükümlerle, daire tarafından o gün daha aşağı bir bedel ödendiği halde, iadesi esnasında, mal sahibine iadesi zamanındaki rayiç üzerinden ödenmesini ileri sürmekteyiz. Eğer bu mal üzerinde bir kıymet artışı husele gelmişse bunu biz mal sahibine o günkü kıymet üzerinden ödemekten neden içtinab ediyoruz? Vatandaşın artan kıymetten istifadesine neden mâni oluyoruz? Burada devletle fert, tamamen hususi hukuk muvacehesinden mütalâa edilmelidir. Gayrimenkulünü elinden alıyoruz, mülkiyet hakkını tahdidediyoruz. Buna âmme hukuku cevaz veriyor. Vatandaş devlete karşı bu muamelelerde tamamen hususi hukuk çerçevesinde bulunuyor. Biz bu kanunu getirirken nef'i Hazine diye vatandaşın aleyhine hükümler koymaktan çekinmiyoruz. Temas etmek istediğim nokta; öteden beri bizde nef'i Hazine zihniyetinin ne kadar yanlış anlaşılmuş olduğudur. Bunun fena tatbikatını en iyi gören Atatürk dahi, Türkiye'de iki türlü hazine yoktur, buyurmuşlardı. Ha-

kikaten bir fert zihniyeti, bir de hazine zihniyeti diye bir şey olmamalıdır. Bu mevzuda malî teşkilâtımız, mekanizmamız bütün muamele ve fonksiyonunda peşin, kablelhüküm nef'i hazine has-talığına tutulmuştur. O kadar acaip hâdiseler görüyoruz ki, meselâ birinci derecede bir malî müesseseye müracaat ediliyor, müessese hak ver-diği halde karar aleyhine çıkıyor. İtiraz merci-ine anlatıyor, haklısınız, diyorlar, neticei karar aleyhine çıkıyor. En yüksek itiraz merciine gi-diyor. Meselâ; Maliye Temyiz Komisyonu, ko-nuşmalarla haklıdır, diyorlar, karar aleyhe çıkı-yor, böylece Devlet Şûrasına kadar gitmek mec-buriyeti doğuyor.

Hazinecilik anlayışı üzerinde hassas bulunur-sak Türkiye'de iki menfaatin bulunmadığını, za-ten devlet namına tasarrufta, malî tasarrufta, devletin fert ile farkı bulunmadığını tebarüz et-tirmiş oluruz.

Neden cebren vatandaşın elinden şu veya bu sebeple alınmış olan, 50 kuruşa alınmış olan bir malî ilerde kıymet iktisabettiği takdirde illâ iktisabedilmiş olan kıymet üzerinden maliyeye karşı ödemek mükellefiyetinde bulunsun? Bunu izah edecek haklı bir sebep bendeniz göremiyo-rum. Ama denilebilir ki, ya bu mal kıymetinden aşağı düşmüşse? Halbuki bütün iktisadi ve ticari tarihin seyri şunu gösteriyor ki; bu hali nadirattan bir haldir. Hiçbir zaman bir malm kıymeti evvelki kıymetinden aşağı düşmemekte-dir. İktisadi ve ticari kanunlar bu malın kıyme-tini aynı kıymette ipka ettirmemişse asla aşağı da düşürmemektedir.

Bendeniz bu maddenin sebebi ıstarını Mali-ye Vekâletinde bu işle ilgili teşkilâтта bulunan bir arkadaştan sordum. Pek hassas olan ve bu müessesenin başında bulunan arkadaşım başlıca şöyle bir mahzur dermeyan ettiler. Meselâ Cebe-ci'deki üniversite tesislerinin kurulması için ora-da vaktiyle geniş mikyasta arazi istimlâk edil-miştir. Bunlar beş sene zarfında iade edildiği takdirde, ilerde yeniden bu kabîl istimlâklere geçilip bu manzumenin tamamlanması icabede-cektir. Ve bu da büyük malî külfetleri icabet-tirecektir diyorlar.

Bir kayd ve şartla buna hak verebiliriz. Eğer istimlâk mevzuu bir kül halinde tesisi icabettiri-yor ve bu tesisin tamamı bu müddet zarfında ve defaten tahakkukuna mâni muhik sebepleri ortaya koyuyorsa, onu, bu maddenin şümulün-

den hariç bırakabiliriz. Fakat bir belediye, hu-susi idare ve diğer hükümet daireleri bir ar-sayı bâzı maksatlarla istimlâk etmiştir. Fakat maksadını tahakkuk ettirememiştir. Mutlaka bu-nu da bugünkü rayiç üzerinden kendisine tek-lif etmek, bu maddenin işlemesine mâni olmak demektir. Çünkü o vatandaş bugünkü rayiç üzerinden emvalini almak istiyorsa mutlaka ora-nın alınmasına lüzum yoktur. Başka serbest sa-tıcılarından belki de daha ucuza alacaktır. Bu tak-dirde bu madde hüküm ifade etmiyen, tatbik ka-biliyeti olmıyan ölü bir maddedir. Bugünkü ra-yiç üzerinden nasıl alınacaktır? Bunda kendisi-ni mecburiyet altına alan bir husus pek ender olur. Kaldı ki; geçmiş zamanların bâzı maksat-ları ve tesisleri düşünmesi çok kere ciddi sebep-lere değil, hayale müstenit bulunmakta idi.

Bu maksadın tahakkuku için lüzumlu, para eleman v.s. yi düşünmeksizin, bir heves ve ha-yal peşinde vatandaşların intifa edeceği gayri-menkuller istimlâk edilmiş bulunabilir. Nitekim bunlar da hayale müstenidolduğu için 20 - 30 ve-ya 10 - 15 senedir tahakkuk safhasına intikal et-miş bulunmayabilir. Bunlar, menafii umumiye namına, İstimlâk Kanununun kasdettiği mânada ciddi haller değildir, birer lâübaliliktir. İstimlâ-ke teşebbüs eden daireler, ciddi hareket edip plân ve programını düşünüp malî hamulesiyle, ve sair iktidariyle nasıl tahakkuk ettirebileceğini bidâyeten programlaştırdıktan sonra, istimlâk mevzuuna tevessül etmelidir. Sellemehüsselâm, hesapsız kitapsız ham hayale müstenid, lâübalî denecek derecede İstimlâk Kanununu alet ede-rek vatandaşların, mal sahiplerinin emvaline el uzatılmasına cevaz vermek hiçbir zaman kabili-tecviz değildir. Bu maksadı teminen teklif etti-ğim değiştirge şöyle oluyor; maddeyle beraber bunu encümene verirsiniz encümen daha iyi bir formül bulabilir.

«Bu kanun hükümlerine göre jadesi gereken gayrimenkul için mal sahibi istimlâk bedeli üze-rinden mesuldür. Ancak kül olarak tesisi zaruri olup bu müddet zarfında tamamını ele almaya mâni muhik sebeplerin bulunduğu haller müstes-nadır.» keyfiyeti yüksek takdirinize arz ediyö-rum.

REİS — İhsan Aktürel,

İHSAN AKTÜREL (Yozgad) — Arkadaş-lar bu muvakkat madde bir adalet hissinin tat-mini maksadiyle konulmuştur ve yerindedir.

Yalnız olduğu gibi kalırsa hiçbir fayda temin edemeyecektir. Biraz tadil ve tashih ihtiyac göstermektedir. Madem ki vaz'etmek üzere olduğumuz hükümlerde 5 sene zarfında, istimlâk edilen mal, mavüziya lehine kullanılmazsa istirdat ve iade olunacaktır. Yani bedelini alıp gerivereceğiz, mal sahibine. Madem ki maksadında kullanılmıyan gayrimenkulün sahibine iadesini bu kanunla esas tutuyoruz; şu halde kanundan evvel emvali istimlâk edilenlere de bu hakkı tanıyalım.

Maddenin istihdaf ettiği gaye budur ve zaten intikalî hükümlerin mahiyeti de bundan ibarettir ve yerindedir. Yalnız 21, 22, 23 neü maddelerde geri alma müddeti 10 sene olduğu için burada da 10 sene konulmuştur. Orada bu müddet 5 seneye indirildiği için burada da 5 sene olacaktır.

Bu maddede muhtelif takyitler var. Birincisi şudur : Kanunun meriyetinden ancak 10 sene içinde yapılan istimlâklar için iade ve istirdat hakkını tanıyoruz. Daha evveleri için bu hakkı tanımıyoruz. Madem ki, bir hukuki müessese kurduk ve diyoruz ki, istisnai ve zaruri bir hal neticesinde bu istimlâkları yaptık. Zaruretler de miktarınca takdir olunur. Madem ki, zaruret neticesinde sahibinin rızası istihsal edilmeden alınmıştır, yerinde de kullanılmamıştır, sahibine iade edelim denince dünü, bugünü ayırmak hukuk mantığına uymaz. Bu hakkın dün de bugüne de verilmesi lâzımdır. Bu takdirde kanunun meriyetinden 5 - 10 sene evvel değil, 5 sene ve daha ziyade bir müddetten beri istimlâkedilerek, boş bırakılmış, gayrimenkullerin iadesini tanımak lâzımgelir. Bütün vatandaşlar bu haktan eşidolarak istifade etmelidirler. Şimdi bu, birinci esas:

Maddenin ikinci takyidi de, şu :

Kanunun meriyetinden sonra lüzumsuzluğu anlaşılan veyahut her hangi bir sebeple istimlâkin gayesine uygun bir hizmete vaz'edilmeyen malları aldığımız bedelle geri vereceğiz. Esas metin böyle bir hüküm koymuş.

Fakat muvakkat maddede bu metinden, bu esastan ayrılıyoruz. Diyoruz ki, malı, iade edeceğiz ama bugünkü rayice göre kıymet takdir ettirip bugünkü bedeli alacağız.

Şimdi arkadaşlar, on sene evvel, yirmi sene evvel on bin liraya aldığımız bir yeri eğer idare kullanmamışsa bugün kıymet takdir ettireceğiz

on bin liraya aldığımız malı 150 bin liraya yahut 500 bin liraya iade edeceğiz.

Bu bir istirdat ve iade değildir. Bu tam ve kâmil bir satıştır. Ama bu satışta mal sahibine bir hakkı rüçhan veriyoruz. Müzayedeye çıkarıp da açık artırma yoluna gitmiyoruz, hakkı tercih yoluna gidiyoruz. Fakat malı sahibine satıyoruz. Şimdi burada bu fazla bedel kanuni ve hukuki bir sebebe dayanmazsa tamamiyle haksız bir iktisap mefhumu arz eyler. Hükümetin yahut âmme müesseselerinin benden aldığı ve olduğu gibi bıraktığı ve senelerden beri iktisadi mevzudan uzak tutarak memlekete faydalı bir şekilde kullanmadığı bir malın kendi kendine iktisabettiği kıymetini benden almaya nasıl bir hukuki sebep bulunabilir? Bunun için takdir edilen rayiç bedelle satılır, fıkrası sakattır. Kanaatimce bunu daha iyi bir şekilde sokmak mümkündür. Arkadaşlar, öyle yerler vardır ki, durduğu yerde kıymet iktisabetmemiştir. Belki âmme faaliyetleri neticesinde kıymet kazanmıştır. Bu sebeple sizin körfez bir yerde bulunan bir malınız âmme faaliyetleri neticesi kıymet iktisabeder. Burada malın sahibinin bir emeği ve sermayesi mevzu bahis değildir. Emek ve sermaye sahibi cemiyettir. Bu itibarla kıymet tezayüdünün cemiyete aid olması ve malın sahibine verilememesi iktiza eder. Bir de istimlâki yapan idarenin yapmış olduğu masraflar vardır. Muhafaza masrafları gibi. Bunları da bedele zammemek hakkaniyet icabıdır. Bu mal, sahibi elinde kalsaydı elbetteki o da bu masrafları yapacaktı, malını muhafaza çarelerini arıyacaktı.

Şimdi bendeniz mutavassıt bir teklif arz edeceğim. Bir defa kanunun meriyetinden evvel beş sene ve daha ziyade zaman geçip de istimlâk maksadına tahsis edilmemiş emval hakkında istimlâk sahibine bir istirdat, bir talep hakkını tanımak istiyorum. Bunun için elbet muayyen bir müddet kabul etmek lâzımdır. Kanunun meriyetinden itibaren bir sene olarak takyide-dilebilir. Bu şartlar altında kalmış malı varsâ geri almak isteyenler müracaat edebilir. Bir seneyi geçirdikten sonra bu müracaat is'af edilmez, istirdat müddetini daimi olarak açık bırakmak idari tasarrufların istikrarına engel olur. idari muamelelere istikrar vermek işe âmnenin menfaati iktizasındandır. Bu sebeple istimlâk bedelinin, arz ettiğim gibi hükümetçe yapılan

masraflar ile âmmе faaliyetinden mütevellit te-zayüt farklarının zammı suretiyle bir kıymet takdir ettirerek iadesi ve rayiç kıymet üzerin-den iade edilmemesini istihdaf eden bir takrir arz ediyorum, kabulü reyinize muhavveldir.

REİS — Hidayet Aydmеr.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhtеrem arkadaşlar, bir kere komisyon sözcüsü arkadaşımız, yukardaki maddede müddetin 5 se-neye indirilmiş olması itibariyle bu 23'ncü mad-dedeki müddetin de ve diğer on senelik müd-detlerin de beş seneye inmesi lâzımgeldiğini söylediler. Vaziyet tamamen başkadır ve ko-misyonun böyle re'sen tashihe hakkı yoktur. Müsaade ederseniz vaziyeti izah edeyim...

REİS — 23 ncü maddede mevzuubahsedilen on senelik müddetin 5 seneye indirilmesini ko-misyon istemiştir...

HİDAYET AYDINER (Devamla) — Arz edeceğim. 23 ncü maddedeki on seneyi beş se-neye indiren teklif bendenizin teklifidir. Bu mu-vakkat beşinci maddede şimdiye kadar böyle bir hükmi kanuni mevcudolmadığından dolayı on sene olarak kabul edilegelmekte olan müddeti beş seneye indirmek istiyorlar. Arada çok mühim bir fark vardır. Beş senelik müddeti bendeniz teklif ettim. Şimdiden sonra beş sene diye vatandaşa ihtar ettik. Bu kanun çıkmadan evvel on sene olarak vatandaşın iktisabettiği hakkı beş seneye indiremeyiz, bu doğru değildir. Komisyonun va-tandaşa böyle bir ihtar yapılmadan bu on senelik müddeti beş seneye indirmesi doğru değildir. Aksi halde hakkı müktesebi ihlâl etmiş oluruz. Malûmâliniz Reis Beyin de işaret ettiği 23 ncü madde, bundan sonra yapılacak istimlâkler için-dir. Vatandaşa yapılan bu ihtar 23 ncü madde-nin kabulünden, yani bu kanunun meriiyetinden sonra yapılmaktadır, ondan sonra vatandaşın ih-tar ve iblâğ edilmiş olmaktadır. Halbuki mu-vakkat madde böyle bir ihtar ve iblâğ yapmadan, geçmiş müddetlere dair hükümler vaz'etmekte-dir. Bu olmaz arkadaşlar.

Şimdi ikinci noktaya geliyorum. İhsan Aktü-rel arkadaşımızın yerden göğe kadar hakkı var. Vatandaşa malını iade ediyoruz. Aynı zamanda kendi malını ona yeni rayiç üzerinden satıyoruz. Vatandaşın elinden evvelece malını cebren aldık, kullanmadık. O halde muayyen müddetin müru-rundan sonra onun istemek hakkı hâsil ol-muştur. Bu takdirde bizatihi para temevvücün-

den dolayı gayrimenkulün kıymeti fazlaşmışsa bu zata kendi mülkünü yeni fiyat üzerinden satmaya ne hakkımız vardır arkadaşlar? Ancak bir nokta vardır, bu beş senelik müddete ne za-man itibar edilecektir? Bu gayet mühimdir.

Bendeniz birinci takririmi yazdım, ikinci tak-ririmi de arz edeceğim. Diyorum ki, istimlâk eden dairelerin istimlâk maksadını fiilen tahak-kuk ettirmesinin başlangıcı, bu kanunun meriye-tinden itibaren başlasın. Yani bugün emrivaki yapıp beş seneden beri istimlâk maksadını ta-nakkuk ettirmedin diye idarenin elinden alınma-sın.

Biliyorsunuz, fevkalâde hallerin devamı sebe-biyle bu mekanizma işlemiyordu. Bir kanunla fevkalâde zamanın devamı müddetince iade hak-kı ortadan kaldırılmıştı. Bu kanun bu noktadan fevkalâde hali ortadan kaldırmış olduğuna gö-re, idarelere gayrimenkulü hizmete tahsis için ye-niden beş senelik munzam bir müddet vermeli-yiz ki, o müddet bittikten sonra da hakkını ida-re yine kullanmazsa iade etsin.

Netice olarak mâruzatım; bir kere vatandaşın bugünkü iadesi zamanındaki reyic üzerinden ken-di malının kendine satılması hakkındaki fıkranın tayyını rica ediyorum.

İkinci de; istimlâk eden idareye yeniden beş senelik munzam müddet verelim. O müddet zarfında da hizmete tahsis etmezse mal sahibine iade etmesini kabul edelim.

REİS — Salim Serçe.

SALİM SERÇE (Seyhan) — Muhtеrem ar-kadaşları bu kanunu tedvin etmekten maksalımız, hem istimlâk müessesesini iyi çalıştır-mak ve hem de malı istimlâk edilen vatandaşın zarardan vikaye etmektir.

Bundan evvel malını, arzusu hilâfına ih-timalki takdir edilen kıymetin birkaç misli de verilse, elinden çıkarmak istemiyen kimsenin mülkü bu kanun dairesinde elinden alınyor. Binaenaleyh bu malını muayyen tarih içinde, kanunun tâyin ettiği müddet zarfında, istim-lâki yapan müessese kullanmıyor, aradan şu kadar zaman geçiyor, yine bu kanuna göre, adamın malı kendisine iade ediliyor. O halde mal istimlâk edildiği zaman gayet cüzi bir fi-yatla ve arzusu hilâfına, ve mütaaddit defa-lar mahkemeye müracaat etmek suretiyle an-cak istimlâk edilmişken, rayiç üzerinden iade

edilmesi çok kanunsuz ve adaletsiz bir muamele olur. Binaenaleyh istirham ediyorum, muvakkat maddenin bu fıkrası, yani (şimdiki rayiç üzerinden) fıkrası tayyedilsin ve bilâkaydüşart aldığı bedeli iade etmek suretiyle mal kendisine iade edilsin. (Faizi de beraber sesleri) Çünkü Hükümet veya istimlâki yapan daire hiçbir zaman spekülasyon yapmaz ve yapamaz. Biz spekülasyonu menetmek için neler, neler düşünüyoruz. Binaenaleyh, bilâkaydüşart iade edilmelidir. Ancak, Hükümetin de, istimlâki yapan dairenin de menfaatini düşünecek olursak, faizi nizami üzerinden aldığı paranın faizi ile birlikte iadesi de düşünülebilir. Buna lüzum yoktur. Çünkü malı istimlâk edilen insan çok mağdur olmuştur. Bu hususta bir takdir takdim ediyorum, kabulünü istirham ederim.

REİS — Burhanettin Onat.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) — Muhterem arkadaşlar; sonuna yaklaştığımız, hattâ erdiğimiz kanunun son maddelerinde, bâzı arkadaşlar tarafından, bâzı kuyudu ihtirazi dermeyan edildi.

Biz, bâzı ihtiyçların tazyiki altında bir kanun tedvinine gidiyoruz. Fakat teferruata gelinece; maksadı, ruhu ve gayeyi bir tarafa bırakıyoruz.

Elde mer'i bir istimlâkler kanunu varken, niçin bir kanun tedvinine kalktık?

Birinci sebep; orada bir çeşit, burada bir çeşit istimlâk kanunları vardır, bunların hepsini derleyip, toplayıp bir nizama bağlamak için, sebeplerden birisi budur.

İkincisi; bir kalkınma hamlesinin cezbesi içinde bulunan iktidarımıza, yapacağı imar hamlelerinde bir imkân sağlamak için.

Üçüncüsü de; her halükârda vatandaşın hakkını korumak için.

Şimdi bâzı arkadaşlarımız teklifler yapıyorlar. Diyorlar ki, bu kanunda 10 sene derpiş edilmişti, bu, beş seneye indirildi veya indirilecektir, fakat bundan evvelki 20 seneden beri istimlâk edildiği halde maksadı tahsisinde kullanılmıyan şeyler vardır, bunlar ne olacaktır? Bundaki müddeti kaldıralım, bu zamana kadar maksadı tahsiste kullanılmıyan istimlâkleri derhal parasını versin geri alsın, diyorlar.

Arkadaşlar, bu, istimlâk çeşitlerini ortadan kaldırıp işi basite irca etmek hususundaki pren-

sibe muhaliftir. Bu, kabul edildiği takdirde, istimlâk edilip de geri alınacak mevzu, bu yeni kanuna mı dâhil, eskiden istimlâk edilmiş de yirmi sene beklemiş mi dâhildir gibi güçlükler doğurur. Bu bakımdan doğru değildir. Yirmi sene beklemiş beş sene daha beklesin. Memleketin selâmeti birçok hususların temini bakımından beş sene daha bekleyiversin. On seneyi beş sene yaptık, hepsini beş sene yapalım.

Arkadaşlar; memlekette hummalı bir faaliyet var. Yollar açılıyor, fabrikalar, barajlar açılıyor. Bütün bunları toplayın, hepsini beş senede hangi para ile yaparsınız? Vatandaşın menfaatini düşünerek 5 sene diyoruz. Güzel.. Mümkün olsa hepsini daha ziyade kısaltalım. Ama iş öyle değil. Bir de tediye imkânlarını ve şartlarını nazarı itibara almamız lâzımdır.

Sonra, istimlâki yapacak müesseseler istimlâk meselelerini ayarlamaya mecburdur. Ona göre sistemin basit olmasının, 20 senede, 5 senede diye arada çeşitli tatbikat bulunmasının büyük dahlü tesiri vardır.

Onun için Hidayet Aydıner arkadaşımın 25 seneye ait müddetlere karşı dermeyan ettiği teklifi yerinde buluyorum. Mümkün olduğu kadar meseleyi basite irca edelim ve kararlarımızı verirken bunun tediye imkânlarını, tatbik imkânlarını hesaplayarak pratikteki tatbikat şeklini de göz önünden uzak bulundurmamak lâzımgeldiğini hürmetle arz ederim.

REİS — Sadettin Yalım.

SADETTİN YALIM (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar; çok kıymetli ve çok tecrübeli arkadaşlarımız bu muvakkat madde üzerinde çok esaslı fikirler söylediler. Cidden ben de müstefidoldum ve teklifim hakkında da kuvvet buldum.

Bu muvakkat beşinci maddenin ehemmiyetini, huzurunuzu fazla işgal ederek, tekrar arz etmeyi zait addederim. İstirabın esası şudur : Birçok muhtelif vesilelerle olduğu gibi vatan müdafaası sebchiyle de birçok yerler yasak bölge ilân edilerek birçok yerler istimlâk edilmiş, bir kısmının bedelleri vatandaşlara ödenmiş, bir kısmının bedelleri henüz verilememiştir. Yerleri istimlâk edilen vatandaşlar da bu yasak bölgelerden çıkarılmışlardır. Bu vaziyet muvacehesinde öyle acıklı sahneler meydana gelmiştir ki, bunları bu geç saatte uzun uzun izah ederek sizleri rahatsız etmek istemem. Yalnız, ken-

di bölgemizden size bir misal vereceğim. Misal olarak Kartepe diye bir köy vereceğim. Kartepe köyünün en kıymetli arazisi lüzum görülmüş, memleketin müdafaası için istimlak edilmiş, lüzum görülmüş, bu köyün sakinleri yasak bölgeden çıkarılmış. Fakat bu köyün hayvanları otlak bulamıyor. Bu vatandaşlar ıstırap içindedirler. Bundan başka, Darıca Zeytinci bölgesinde de vatandaşlarımızın arazisi aynı gaye ile istimlak edilmiş. Fakat buradaki yasak bölgenin 2 ne kısmı millî müdafaamız bakımından artık bir lüzum arz etmediğinden, yasak bölgelikten çıkarılmış. Fakat vatandaş yine arazisini alamıyor, ıstırabı da devam ediyor. Yüksek Meclisin bu mesele üzerinde ehemmiyetle duracağına eminim. Emin olunuz arkadaşlar, hem iktidarımız ve hem de memleketimiz için çok ehemmiyetli olan bu fıkra üzerinde ısrarla durmalıyız. İstimlakından itibaren 20 sene geçmiş olan mülkleri istimlak bedeli üzerinden iade edelim. Babasından, dedesinden kalan mülkünü zorla almışız. Şimdi fazla fiyatla iade etmeye ne hakkımız vardır? Onun için, rica ederim, kanunun meriyetinden itibaren 6 ay zarfında 20 sene geçmiş olan istimlakleri müracaat halinde istimlak bedeli üzerinden iade edelim. En büyük vicdan huzurunu duymuş oluruz arkadaşlar.

REİS — Osman Kavrakoğlu.

OSMAN KAVRAKOĞLU (Rize) — Efendim, bedeli istimlakın mutlaka vatandaşı gadre uğrattığı kaziyesini kabul etmek icabetmez. Bu memlekette tatbikat bunu göstermemiştir. Çok zaman istimlak bedeli ile çok kimseler ihya olmuşlardır. Binaenaleyh Sadettin Yahın Beyin mutlaka mağdur olmuş, gadre uğramış vatandaşların hakkını kendilerine iade edelim mülâhazasına istinadeden sözlerini kabul etmek haklı olamaz. İstimlak muamelesinin sureti cere-

yanında hatalar olabilir. Ama bunlar idarenin de aleyhine olabilir, mutlaka vatandaşın aleyhine kabul etmek doğru bir düstur olmaz. İstimlak edilen gayrimenkulün tahsis edilen cihette kullanılmaması halinde bunun iadesi imkânını hazırlıyorsak, burada idarenin de bir hakkı olduğunu düşünelim. İstimlak bedelini 5 sene mülk sahibi kullanmıştır. 5 sene, bir meblâgını fiilî istimali «tüccarın, esnafın, serbest meslek sahibinin vasati olarak % 15 veya % 20 kazandığı kabul edilse» bunun bir misli nemalanmasını temin eder. (Köylüde var mı sesleri)

Köylü de istifade eder. Para her yerde paradır ve her zaman gelir temin eder. İstisnalar üzerinde durmaya hakkımız yoktur.

Arkadaşlar da ifade etti; Salim Bey de ifade etti. Mutlaka bu bedeli iade ederken idarenin hakkını düşünmek, mülk sahibinin bu paradan temin ettiği fazla geliri idareye iade etmek lâzımdır. Bunun için bir faiz nispeti mi tesbit edilecek, yahut yüzde yedi bir faizle mi iade edilecek; bunu mutlaka bir hükme bağlamak bir zarurettir.

Bunun için bir metin hazırlamasını ve tadil teklifleriyle maddenin arzu haricinde bir şekil almaması için komisyondan rica ediyoruz, bu hususta ne düşündüklerini ifade buyursunlar. Endişeler yerindedir.

Sonra Burhanettin Beyin buyurduğu gibi, müddetleri de tesbit etmek ve eski tasarrufların nerelere şâmil olacağını vazih olarak ifade etmek lâzımdır. Encümeni bu mevzuda konuşmaya davet ediyorum. Muhakkak ki, daha sarih bir hüküm sevk etmek lâzımdır.

REİS — Bugün saat 17 de toplanmak üzere Celseye son veriyorum.

**Kapanma saati : 12,55**

## İKİNCİ CELSE

Açılma Saati : 15,10

REİS — Reisvekili Fikri Apaydın

KATIPLER — Attilâ Konuk (Antalya), İbrahim Kirazoğlu (Kayseri)

(Gaziantep mebuslarına kadar yoklama yapıldı)

REİS — Celseyi açıyorum. İstimlâk Kanununun muvakkat beşinci maddesi üzerindeki konuşmalara devam ediyoruz. Buyurun Hidayet Aydın.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar, demin konuşan arkadaşımı Sadettin Yalım'ın fikirlerinden ve gösterdiği şekil ve misallerden ilham alarak yeni bir teklif hazırladım. Ve evvelce arz ettiğim teklifi tadil ve islah ederek huzuru âlilerine geldim. Müsaadenizle okuyacağım. Ve asbabı mucibesini arz edeceğim.

Muvakkat Madde 5. — Bu kanunun meriyetinden evvelki on yıl içinde istimlâk edilmiş olan gayrimenkuller hakkında dahi bu kanunun 22, 23 ve 24 nolu maddeleri hükümleri tatbik olunabilir.

Lâyhada «tatbik olunabilir» diyor. Yani idarenin arzusuna muallâk. Halbuki şartlar mevcut ise tatbiki zaruri olmalıdır. Binaenaleyh, maddenin bu fıkrasını tavzih ediyorum, mâkûliyetini kabul edersiniz her halde. Ancak gayrimenkulü geri almak isteyen mal sahibinin almış olduğu istimlâk bedelini, senelik % 8,5 üzerinden faiz ilâvesiyle idareye ödemesi şarttır, diyorum. Çünkü deminden arkadaşlardan bir kısmı, malını geri almıştır, dediler, parayı da senelere kullanmıştır, dediler. Bu haklı itiraza cevaplamak üzere faiz ilâve ediyoruz. Bizim paramızın faizi âzami % 8,5 olduğuna göre % 8,5 faiz pek büyük bir şey olmasa gerektir. Mal sahibinin malını geri almak ve parayı da yıllarca kullanmak suretiyle istifade edegelmektedir. Vaktiyle aldığı istimlâk bedelinin % 8,5 nun iadesini derpiş eden bu fıkrayı getirmiş bulunuyoruz.

Arkadaşlar, nazarı dikkatinizi celb ederim, lâyhada esasen mevcuttur. Bâzi arkadaşlar bunun mevcudiyetine nüfuz edemiyorlar. Yani idare vaktiyle istimlâk etmişse, tesis vücuda getirmemişse, hemen elinden alınacak değildir. Daha kendisine beş sene gibi bir müddet veriyoruz. Dikkat buyurunuz, meriyet tarihinden itibaren beş sene içinde tesis yapmamışsa o vakit istirdadedilecektir. O halde idari müşkülattan kurtarıyoruz. Bu hususu nazarı dikkatlerinize arz ederim. Derhal malı alacak değildir.

«Bu kanunun meriyet tarihinden evvelki 10 yıllık müddet, istimlâk muamelesinin tekemmül ederek istimlâk bedelinin gayrimenkul sahibine ödendiği veya bunlar namına bankaya veya mal sandığına yatırıldığı tarihten başlar.» fıkrası mevcut metinde de vardır.

Bu muamelenin ikmalinden itibaren 11 sene geçmişse gayrimenkul hiçbir suretle mal sahibine iade olunmaz. Bâzi arkadaşlar tevehhüm ediyorlar. 15 sene sonra, 20 sene sonra gayrimenkul sahibi aslisine iade edilecektir zannediyorlar. Hayır, bu fıkra her ne suretle olursa olsun istimlâk üzerinden 11 sene geçmekle artık mal sahibinin istirdat hakkını bertaraf ediyor. Onun için bu fıkra metinde aynen mevcuttur. Bu fıkra, arkadaşların vehmini giderecek mahiyette olduğu için, bilhassa üzerinde duruyorum. Yalnız bu fıkranın bir istisnası olacaktır. «Ancak askerî yasak bölge olmasından dolayı veya askerî tesis yapılmak üzere istimlâk edilip yasak bölge olmaktan çıkarılan veya istimaline lüzum kalmıyan arazi müddet kaydına tâbi olmaksızın istimlâk bedelinin iadesi mukabilinde mal sahibine geriverilir.» teklifinde bulunuyorum.

Arkadaşlar, bu, Sadettin Yalım arkadaşımızın güzel teşhisi kendi mntakasının acıklı halini tasvirden doğmuştur. Vaziyet şudur; askerî mntaka olarak köylünün elinden arazisi alın-

mıştır, bilâhara ihtiyaç hâsıl olmamış, kullanılmamıştır. Mademki devlet istimlâk etmiştir, devletin malı olmuştur diye o vatandaşın ekip dikmesine mâni olmak doğru değildir.

Kezalik hava meydanı yapacağım diye köylünün elindeki arazisi alınmıştır, dikkat buyurun arazi diyorum, şehirdeki gayrimenkulü değil. (Bir daha oku sesleri) okuyayım efendim.

(Ancak askerî yasak bölgeden dolayı veya askerî tesisler yapmak üzere istimlâk edilip te yasak bölge olmaktan çıkarılan veya istimaline lüzum kalmıyan arazi.

Binaenaleyh hava meydanı olmak üzere istimlâk olunmuş ve bilâhara sarfınazar edilmiş, vatandaşın devlete geçmiş, olan bu araziyi köylüye teslim etmek, en doğru harekettir. (Doğru doğru sesleri) Onun için bu teklifimin lütfen kabulünü rica ediyorum.

REİS — Nûsret Kirişcioğlu.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; muhtelif mütalâalar serdeden arkadaşlar arasında çok az bir fikir farkı kaldı.

Meselâ; bendenizin mütalâası ile Hidayet Aydıner arkadaşımızın mütalâaları arasında ancak, bir sene kadar küçük bir fark mevcuttur. Arkadaşımızın teklif ettiği 5 senelik müddet yerine neden dört senenin kabulü icabettiğini arz ettiğim zaman öyle samyorum ki, Hidayet Aydıner arkadaşımız dahi fikirlerime iştirak edecek ve bu fark da ortadan kalkmış olacaktır.

Medeni Kanunun 638 nci maddesinde şöyle bir hüküm mevcuttur. «Muhik bir sebep yokken tapu sicilinde uhdesinde malik sıfatıyla mukayyet bulunan bir gayrimenkulü fâsılasız ve nizasız on sene müddetle yedinde bulunduran kimsenin o gayrimenkul üzerindeki hakkına itiraz olunamaz» demekki muhterem arkadaşlarım, Hazine adına 10 sene müddetle tescil edilmiş bulunan gayrimenkulleri bu maddeyi sevk ederken tefrik etmemiz icabeder.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi müddetleri buna göre hesaplıyalım. Şahsın geri alma hakkı tahakkuk ettikten sonra bir senelik sukutuhak müddeti tanıyoruz, bu bir. Beş sene de kanunun neşri tarihinden itibaren idareye bu gayrimenkulü icabında istimlâk gayesine uygun veya bu gayeyi değiştirmekle beraber umumi menfaate hâdim diğer bir işte kullanma imkân veriyoruz;

bir, beş daha eder altı sene. 638 nci maddedeki on senelik müddete varmak için geride dört sene kalıyor. Bu itibarla bu kanunun meriyetinden evvelki dört sene içinde istimlâk edilmiş gayrimenkuller hakkında muvakkat 5 nci maddeyi tatbik etmemiz Medeni Kanunumuzun unumi prensibi bakımından zaruridir. Buna komisyonun ve bilhassa hükümetin hiçbir itirazı olmadığı kanaatindeyim.

Hidayet Aydıner arkadaşım oturduğu yerden tasvibettiğini beyan buyursaydı memnun olacaktım.

Bu itibarla bendeniz muvakkat 5 nci maddenin henüz bir metin halinde olmamakla beraber mealen şu şekilde olmasını muvafık bulmaktayım. «Bu kanunun meriyetinden evvelki 4 yıl içinde istimlâk edilmiş olan gayrimenkuller hakkında dahi bu kanunun 23 ncu maddesi hükmü tatbik olunur.» 4 senelik müddet istimlâk muamelesi tekemmül ederek gayrimenkulün idare adına tescil edildiği tarihten başlar. (Bu, hakkın doğuş tarihidir.)

23 ncu maddenin birinci fıkrasındaki 5 senelik müddet bu kanunun meriyetinden itibaren hesaplanır. Bir de son fıkra olarak, 23 ncu maddenin son fıkrası, bu hallerde dahi tatbik olunur. Yani doğumundan itibaren bir sene içinde kullanılmıyan hak sukut eder, şeklinde 23 ncu maddenin son fıkrası hükmünü buraya aktarmış oldum. Bu, yekûnu itibariyle 10 senelik bir müddet teşkil eder.

Konuşmamda da arz ettiğim gibi Medeni Kanunun 638 nci maddesi hükmüne tamamen uygundur. Bunun hilâfına meselâ; 5 sene, 10 sene veya daha fazla bir müddet koyduğumuz takdirde Medeni Kanunun 638 nci maddesindeki, âmme mülâhazasıyla sevk edilmiş, katî müruru zaman müddetini ihlâl etmiş oluruz. Hazine aleyhine, umumi hükümler haricinde böyle bir istisna koymayı bendeniz muvafık bulmamaktayım. Eğer encümen bu teklifime filhal iştirak buyurmazsa bir takrir halinde arz edeceğim, kabulünü istirham ediyorum, efendim.

REİS — Hasan Hayati Ülkün.

HASAN HAYATI ÜLKÜN (Niğde) — Pek muhterem arkadaşlarım; konuşulduğunca mesele daha iyi tavazzuh etmektedir. Arkadaşlarımızın beyan buyurdıkları pek yerinde mütalâaları bendenizi tatmin ettiği için, bundan evvelki konuş-

mamda bizzat vâkîf olduğum bir zühulü de huzurunuzda itiraf etmeyi bir vazife bildim.

Bendenizin bundan evvelki konuşmamda üzerinde durduğum nokta, istimlâk edilen gayrimenkulün bâzı sebeplerle iadesi lâzımgeldiği takdirde bedelin rayiç üzerinden değil, istimlâk edildiği zamanki bedel olmak noktasına istinad ediyordu. Ancak mevcut teklif bu istimlâkleri ikiye tefrik etmiştir. Birisi, kanunun meriyetinden sonraki istimlâklar, 23 ncü maddede tanzim edilmiş ve bendenizin fikirlerine tamamen mutabık bulunmaktadır. Yani kanunun neşrinden sonra istimlâk edilenlere yerleri iade edilecek olursa rayiç bedel üzerinden değil, istimlâk bedeli üzerinden iade edilecektir, en doğru vaziyet de budur. Bu maddenin bir hususiyeti de, şimdiye kadar ki, istimlâk kanunlarımıza müesses olmayan bir hukuki nizamı koymuş bulunmasıdır. Bu bakımdan da şayanı takdirdir. Başkaca, bu kanunun neşrinden evvel istimlâk edilmiş olan gayrimenkullerin iadesi hususu da muvakkat 5 nci maddede hükme bağlanmıştır. Arkadaşlarımız bu hususta muhtelif fikirler ileri sürdüler. Bu kanunun neşrinden evvel istimlâk edilen gayrimenkullerin iadesi lâzımgeldiği takdirde dahi 23 ncü maddenin tatbik edilmesini ileriye sürenler ki, ben de bunlar arasındaydım - bâzı faiz şartıyla iadesini tervecidenler, yahut askerî meselelere ait istimlâklerde olduğu gibi, istimlâkin lüzumu kaldırılan gayrimenkule ait rayiçten bahseden arkadaşlarımız oldu.

Bu hususta bendenize gelen en mülâyim kanaat, geçmiş vaziyetleri tasfiye etmektir. Umumiyetle gayrimenkule ait dâvalarda, hattâ ceza dâvalarında ileriye teşmil edilerek hareket edildiği takdirde lüzumundan fazla bir karışıklık tevlihdetmektedir. Kanunda prensip mahiyetinde yeni hükümler vaz'edildiği zaman dahi evvelâ iade hükümleri tasfiye edilmiş olarak gözetmesi maslahatın tasfiyesinde, istikrarında mühim bir durum arz etmektedir. Nusret Kirişcioğlu arkadaşımız, daha mülâyim bir yol takib ederek, kanunun neşrinden evvel yapılmış istimlâklerde, 4 sene evveline aidolanların 23 ncü maddeye tâbi tutulması gibi, mutedil bir usul vaz' ediyorlar. Buna da lüzum yoktur. Bu, kanunun maksadını rencide ve rahnedar edecek açık bir kapı teşkil edebilir. Neden 4-sene oluyor da, 5 sene olmuyor denebilir?

NUSRET KİRİŞÇIOĞLU (Zonguldak) — İzah ettim, Beyefendi.

HASAN HAYATİ ÜLKÜN (Devamla) — Aradan 4 sene geçtikten sonra bâzı temayüller ve talepler yükselerek kuvvet kesbederek bu 4 senenin bir daha temdidedilmesi gibi bir temayül husule getirebilir ve bunların arkası kesilmeyebilir. Böylece bir dört senenin ve ondan sonra bir dört senenin dahi temdidi, yirmi, otuz seneler için geriye raci haller derpiş edilebilir.

Farzedelim ki, 20 - 30 seneden beri bâzı tesisler mülâhazasıyla alınmış, istimlâk edilmiş gayrimenkullerin bu kabîl tasfiyesi, gerek muamelelât, gerek bedel bakımından, gerek derpiş edilen maksadın ihlâli bakımından, içinden çıkılmaz bir hal ihdas edebilir.

Maalesef elimizde istatistik rakamları bulunmadığı için daha sarîh konuşmıyoruz. Mümkün olsaydı 25 seneden beri istimlâk edilmiş gayrimenkullerin sahası, değeri, hangi idareler tarafından istimlâk edilmiş olduğu, ne maksatlara tahsis edildiği hakkında elimizde istatistik malûmatı bulunsaydı daha kuvvetle konuşmak ve daha sarîh hükümler koymak mümkün olabirdi. Fakat aşîkârdır ki geriye doğru giden bir nizam tesis edelim derken, istikrar kesbetmiş bir durumu ihlâl etmiş olacağız. Bendenizin naçiz kanaati budur. Ancak, bu arada askerî mevzularda olduğu gibi, istimlâki lüzumu, ilgili daire tarafından ref'edilmiş olan hallere 23 ncü madde ahkâmını tatbik etmek yerinde olur.

Sonradan edindiğim kanaatler, bu kanunu insicamlı tarzda inceliyerek buraya getirmek suretiyle hakikaten şayanı takdir bir hareket göstermiş olan dairei aidesini takdirle karşılarken, bundan evvelki hatalarımı da tashih etmek lüzumunu huzurunuzda itiraf etmeyi bir vazife bildim.

REİS — Kemal Biberöğlü, buyurun.

KEMAL BIBEROĞLU (Çorum) — Muhterem arkadaşlar, bu muvakkat beşinci maddenin ne kadar teenni ile üzerinde durulması icabeden bir madde olduğu, hatip arkadaşların konuşmaları devam ettikçe anlaşılmaktadır.

Şu anda bendeniz münakaşaların dışında bir küçük noktaya nazarı dikkatinizi celp için huzurunuzda geldim. Bilhassa Hasan Hayati Ülkün arkadaşımızın konuşmaları sonunda temas ettiği askerî mevzular için istimlâk işi ol-

masaydı belki bu meseleyi teşrih etmeye lüzum görmiyecektim. Muhterem arkadaşlar, 5 ne muvakkat maddede İstimlâk Kanununun meriyete gireceği tarihe takaddüm eden şu veya bu kadar yıl önceden bu tarafa, yapılan istimplâk muamelelerinin 22, 23 ve 24 ncü maddelere atıfta bulunulmak suretiyle maliklere iadesi derpiş edilmektedir. Bunlardan 22 ne madde, istimplâk tahakkuk ettikten sonra gayrimenkulün istimplâk maksadına tahsisi lüzumu kalmaması halinde keyfiyet 13 ncü madde hükümleri dairesinde, diye devam ediyor. Muhterem arkadaşlar, bu maddeye son şeklini vermeden önce Yüksek Meclisin I - I, 5 ay önce kabul ettiği bir kanuna nazarı dikkatinizi celbetmek istiyorum. O da: Millî Müdafaa Vekâleti iskân ihtiyaçları için sarfiyat icrası ve bu vekâletçe kullanılan gayrimenkullerden lüzumu kalmıyanların satılmasına salâhiyet verilmesi hakkındaki kanundur. 4 . 7 . 1956 tarihini ve 6771 numarayı taşımaktadır. Bu kanunun birinci maddesi diyor ki; «Millî müdafaa ihtiyaçları için bu kanunun neşri tarihine kadar gerek muhtelif kanunlarla ve 3887 sayılı Kanuna göre iktisabedilen, gereksiz tahsisli veya tahsisiz olarak işgal edilmek suretiyle kullanılan devlete ait gayrimenkullerden hizmet için lüzum kalmıyanlarının Millî Müdafaa Vekâletiyle mutabık kalınarak tahsislerini kaldırmaya ve Muhasebe Umumiye Kanununun 24 ncü maddesi hükmüne bağlı kalmaksızın satmaya Maliye Vekâleti mezundur» Muhterem arkadaşlar, 22 ne maddeyi millî müdafaa ihtiyaçları için istimplâk olunarak üzerinde gerekli tahsis ve tesisler yapıldıktan ve bu maksat için bir müddet kullanıldıktan sonra şimdi okuduğum kanun gereğince artık istimaline lüzum kalmadığı düşüncesiyle, bu kanunla satmaya mezuniyet verdiğimiz gayrimenkulleri, 22 ne maddeyi mutlak mânada almak gibi bir vaziyete düşersek şimdi kabul edeceğimiz 5 ne madde ile 6771 sayılı Kanunun 1 ne maddesinin meflûç ve muattal bir hâle getirmiş olacağız. 1,5 ay sonra çıkaracağımız ikinci kanunla bunlar birbirini ifna edecek duruma düşecektir. Bu itibarla bendeniz komisyondan rica ediyorum; bu kürsüde 22 ne maddenin, istimplâkin tahakkukundan ve gayeye uygun tahsis ve tesisler yapıldıktan sonra, gayrimenkulün gayeye tahsisi lüzumu kalmaması hususuna tatbik edilemeyeceğini açıklasınlar. Böylece bu, zapta geçsin.

Ben öyle anlıyorum ki, bir maksat için gayrimenkul istimplâk edilmiş ve gereği yapılmış, fakat maksat zail olmuştur, artık bunda iadenin mevzuubahsolmaması icabeder, kanaatindeyim. Bu hususu komisyon açıklasın ve zapta geçmesini arz ve teklif ediyorum.

REİS — Hidayet Aydın.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar; bir senelik kısa bir müddet için, çok sevdiğim Nusret Kirişcioğlu arkadaşla karşılaşmak istemezdim. Bir prensip meselesi olduğu için arz edeyim. Knunu Medenin 638 ne maddesine istinat buyurdıkları bu madde alelâde müruruzaman maddesidir. Kenar başlığı da alelâde müruruzamandır. 6 - 39 ne madde ise fevkalâde müruruzaman maddesidir. İstinat buyurdıkları madde de 638 ne maddedir. Madde şöyle der : Eğer bir şahıs bir gayrimenkule ba tapu on sene hüsnü niyetle tasarruf ederse, tapu ile tasarruf ettiği gayrimenkul elinden alınamaz. Arkadaşımızın mevzuubahsettiği on senelik müddet zaten bu fıkrada mevcuttur, nazarı dikkati âlilerini celbetmemişlerdir. Bu fıkra şudur :

«Bu muamelelerin tekâmülünden sonra 11 sene geçmişse gayrimenkul hiçbir suretle sahibine iade edilmez.»

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Bakın 11 sene diyorsunuz.

HİDAYET AYDINER (Devamla) — 10 sene diyorum, affedersiniz.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — O zaman ihtilâf kalmaz.

HİDAYET AYDINER (Devamla) — Binaenaleyh lütfetsinler, kabul buyursunlar.

Müruruzaman borçlar kanunundadır, arkadaşlar. Ya beş senedir, ya 10 senedir. 4 sene diye bir müruruzaman hiçbir kanunda yoktur. Lütfen iltihak etsinler de mesele kalmasın.

REİS — Sadettin Yalım.

SADETTİN YALIM (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar, öğleden evvelki celsede mesele kısmen tavazzuh etmiş idi. Şimdi arkadaşların verdikleri geniş izahattan sonra mesele daha çok tavazzuh etmiş bulunmaktadır. Bendeniz teklifimi Hidayet Aydın arkadaşımın teklifi ile birleştiriyorum, kendilerine iltihak ediyorum.

Kısaca şunu arz edeceğim : Millî Müdafaa

için memleketin ve milletimizin hayatı için, etmek nafakasından keserek kendi arazisini bu millete hizmet için, istimlâk yoluyla veren vatandaşlar, millî menfaatlerimiz için o araziye lüzum kalmadıkça köylüler geri almalıdır. Rica ediyorum, istirahat eyliyorum, binlerce vatandaş ıstırap içindedir. İktidar olarak, hükümet olarak, arazisi olmıyan köylülere arazi vermek suretiyle her vechile yardım ediyoruz, alınan mallara lüzum kalmadıktan sonra kendilerine verilmelidir. Büyük Millet Meclisinden milletimiz için bu fedakârlığı rica ediyorum; istirahat ediyorum.

REİS -- Sebati Ataman.

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, evvelâ bu Millî Müdafaa meselesine temas etmek lüzumunu hissediyorum.

Kemal Biberöđlu arkadaşımızın hakları vardır. 22 nci madde eğer dar şekilde tefsir edilirse, bundan evvel çıkarılmış olan kanun tamamen lüzumsuz hale gelir, tatbik edilemez hale gelir. Fakat encümenin tavzih edeceğini umuyorum. 22 nci maddede «istemlâk tahakkuk ettikten sonra gayrimenkulün istimlâk maksadına tahsisi lüzumu kalmaması» tâbiri vardır. Bu, bir tahsis yapılmadıktan sonra o işe lüzum kalmadığından dolayı tahsisin kaldırılması kaydını tazammun etmez. Yani, meselâ tayyare meydanı yapmak için bir sahayı Millî Müdafaa istimlâk ediyor, daha tayyare meydanı yapılmadan orada tayyare meydanı yapılmasına lüzum kalmıyor ve tahsis yapmıyor. Binaenaleyh bu maddenin mânası budur.

Şimdi bununla sözüme başlamaktan maksadım, Hidayet Aydıner arkadaşımızın teklifinin sonundaki kısma temas etmektir. Yani bu suretle muvakkat beşinci maddeye geliyorum. Hidayet Aydıner arkadaşımız teklifinde, iyi anladım, yanlış anlamadımsa, der ki; yasak bölgeler için yapılmış istimlâklerde, arazi istimlâklerinde o yasak bölge kaldırıldığı zaman sahibi asilerine bu madde gereğince iade edilsin, bunun için de bir müddet mevzuubahsolmasın. Buna iştirak etmemek mümkün değildir. İade etmek hakkaniyete uygundur. Fakat bundan sonra; veya diyerek bir şey kullanıyor ki, o tâbir ve o teklifte 22 nci maddenin, Biberöđlu'nun işaret ettiği şekilde, daha evvel çıkarılmış olan Millî Müdafaaaya ait satım kanununu zedeliyecek mahiyettedir. Millî Müdafaaaya maksatları için istimlâk edilmiş ve Millî Müdafaa maksatlarına tahsis edildikten son-

ra onun millî müdafaaanın işine veya her hangi bir âmme hizmetine tahsisine lüzum kalmaması dolayısıyla o tahsislerin kaldırılmasına ve o gayrimenkullerin satılmasına bir kanunla Yüksek Meclis hükümete mezuniyet verdi. Dedi ki: Şu araziye millî müdafaa ihtiyaçları için istimlâk etmiş, onun üzerine birtakım tesisler yapmışsın, meselâ kışla yapmışsın, talimhane yapmışsın. Fakat bugün memleketin millî müdafaaasında vâkı olan inkişaf dolayısıyla artık orada kışla veya talimhane olmıyacak, o sahanın kullanılmasına lüzum kalmaması dolayısıyla, tahsisin kaldırılmasına ve o sahanın satılmasına hükümete mezuniyet veren bir kanun kabul edilmiştir. Bu teklif, arazi olarak vatandaştan istimlâk edildiği halde her hangi bir maksada tahsis edilmeden kalan ve şimdiye kadar millî müdafaa işlerine tahsis edilmemiş bulunan araziye kabili tatbik olmak üzere şayanı kabuldür. (Tamam, sesleri) Millî müdafaa hizmetine tahsis edilip kullanıldıktan sonra tahsisi kaldırılıp satılması öteki kanunun şümulüne giren gayrimenkullere tatbik edilmemesi icabeder. Hidayet Aydıner arkadaşımızın teklifinin en son cümlesinden böyle anladım. Bu şekilde değilse tasrih etmelerini rica ederim.

Şimdi arkadaşlar, bir mesele var: Bu 5 nci muvakkat madde «23 ncü madde tatbik edilir.» diyor. 23 ncü maddedeki hüküm şudur: «istemlâk bedelinin katıleşmesi tarihinden itibaren beş sene içinde istimlâk maksadına uygun her hangi bir tesisat yapılmıyarak gayrimenkul olduğu gibi bırakılırsa» beşinci madde de der ki, - şunu da söyliyeyim Hidayet Aydıner arkadaşımızın teklifini gayet şayanı kabul bulurum - Kanunun meriyete girdiği tarihten evvel, beş sene veya dört sene, beş sene diyelim, beş sene evvelden bu yana, kanunun meriyete girdiği tarihte istimlâk edilmiş, 23 ncü madde tatbik edilmiş, fakat istimlâk edilmiş olduğu halde istimlâk maksadına uygun her hangi bir tesisat yapılmıyarak olduğu gibi bırakılmış. Şimdi, bir gayrimenkul tasavvur edin ki, 1952 senesinde istimlâk edilmiş, falan maksat için. Bu gayrimenkulü istimlâk eden idare istimlâk maksadına tahsis etmemiş, üzerine tesisat yaptırmamış, olduğu gibi bırakmış. 1956 senesinde, kanun meriyete girecek, beş sene zarfında bir tesisat yaptırmadığı takdirde o gayrimenkulün iadesini sahibi sabıki isteyebilecek. Satarsa veya satmışsa gayrimenkulü?.. Yani, meselâ Hazine bir malı istimlâk etti,

fakat oraya bir şey yapmadı, bilâkis sattı. Bir şey yapmadan üçüncü şahsa sattı. Sattığı için de artık oraya bir şey yapmasına imkân yoktur. Ben malı istimlâk edilen şahsım. 5 sene bekledim ve sonra geldim, «benim arsamı 1952 senesinde Hükümet konağı yapmak için istimlâk etmişsiniz. Kanun 1956 senesinde neşredildi. Sene 1961. 5 sene geçti. Sen bu arsaya hiçbir şey yapmadın. Üstelik sattın. Kanunun hükmü sarıh, arsamı geriver» dedim. Bu takdirde ne olacaktır arkadaşlar? Şimdi, Hazinesinin veya istimlâk eden idarenin, iade edilecek olan kimsenin iade hakkı doğduğu tarihte filhal ve filvâki, filhaki o idarenin elinde bulunması lâzımgelir, iadesi için. Eğer o her hangi bir sûretle idarenin elinden çıkmışsa, bir üçüncü şahsa intikal etmişse iade imkânı yoktur. Halbuki bu maddede derpiş edilen iade hakkı mutlak olduğu için üçüncü, beşinci şahsa da geçse, Hidayet Aydıner arkadaşımızın söylediği gibi, şartlar tahakkuk ettiği takdirde iade edilebilecektir. Mahkemeye gidecek, iadesini isteyecek, para istemem, gayrimenkulümü isterim, diyecektir. Binaenaleyh hiç olmazsa 5 nci maddeye bir kayıt koyalım veya hut encümen burada beyanatta bulunsun; idarenin filhal yedinde bulunan gayrimenkuller iade edilecektir, desin. Bu beyanat zabıtlara geçsin, tatbikatta bu meselenin ehemmiyeti vardır. Birçok hukuki ihtilâflar doğurur. Gayrimenkul üçüncü şahısların eline geçer, üzerine apartman yapar, gayrimenkul sahibi de, ben arsamı isterim, der.

Ondan sonra burada bir mesele daha var : Bu 5 nci muvakkat maddeyi niçin kabul ediyoruz? 5 nci muvakkat madde şunu tazammun etmektedir. Bu kanunun meriyete girdiği tarihe kadar iade, diye bir hak yoktur. (Belediye İstimlâk Kanunu hariç) Böyle bir hüküm de yoktur. Binaenaleyh, bir hakkı müktesep mevzuubahis değildir. Öyle ise bunu niçin kabul ediyoruz? Bir hak yaratıyoruz? Şimdi bu kanunun meriyete girdiği tarih diyelim ki; 1 Eylül 1956. 1 Eylül 1956 günü istimlâk edilen bir malın 5 sene sonra iadesi talebi tahakkuk edecek, fakat 29 Ağustos 1956 da istimlâk edilen bir malın iadesi imkânı asla olmayacaktır. Bunun gibi, dünden bugüne bir fark yaratmamak için geriye doğru gidiyoruz ve bunu 5 sene gibi kısa bir müddetle tahdid ediyoruz, maksat budur. Dört veya beş sene; mesele orada değil. Maksat, kısa

bir müddettir. Beş senede idare, vaktiyle böyle bir hakkı olmadığı için tedbirsiz diyemeyeceğimiz, bilâkis istikbale muzaf, beş sene, on sene istikbale muzaf programlarını tahakkuk ettirmek için bugünden eline gayrimenkuller almak, gayrimenkul tedarik etmek istemektedir. Meselâ, hükümet konağı yapacak. Müdebbir bir idare düşünür, filân yerde, falan köyde öyle bir şey görüyor ki, bu köy ilerde inkişaf edecektir ve yarın burası bir nahiye olacaktır; ben burada bir nahiye hükümet konağı yaptırmak mecburiyetinde kalacağım, der ve bugünden istimlâk eder. Böyle bir müdebbir idarenin istimlâk edip, Halil İmre'nin tâbiri veçhile kümüle ettiği, bıraktığı gayrimenkuller, istimlâk edilecek gayrimenkuller ne kadardır? Muhtelif dairelerin, gerek Hazinesinin, gerek belediyelerin, ne kadardır? Bunu beşinci madde ile tasfiye edeceğiz.

Burada dünden bugüne bir fark yaratmamak maksadiyle beşinci muvakkat madde diye bir şey çıkardık. Fakat çıkardığımızı bu madde ile dünden bugüne bir fark yaratıyoruz. 23 nci madde diyor ki; «... gayrimenkul olduğu gibi bırakılırsa mal sahibi veya mirasçısı istimlâk bedelini ödiyerek gayrimenkulü geri alabilir.» Bir teklifte, rayiç bedeli olarak. Bir teklifte ise % 8,5 faiz ödiyerek. 1956 da bu kanun meriyete girdikten sonra beş sene bekledi. Bir sene de hak kullanma müddeti, altı sene. Altıncı senenin son günü müracaat etmiş, altı senelik istimlâk bedeli faizini ödiyeceğim, geriverin, diye. Kanun meriyete girmeden bir gün evvel müracaat etmiş, altı sene evvelki faizi vereceğim, diye. Kanaatime göre bu farkın yaratılması sebebinin encümence izah edilmesi yerinde olur. Hidayet Aydıner arkadaşımızın teklifi bir dereceye kadar âdilânedir. Hiç olmazsa; «% 8,5 faiz» diyor. Kanaati âcizanemce % 8,5 faiz âdilânedir. Bunun ötekine de teşmil edilmesi lâzımgelir. Altı sene müddet koymuş. Altı sene müddetle o parayı kullanacak, altı sene müddetle o paradan istifade edecek. Yani buradan % 8,5 u kaldırılır. İki tarafta da yoktur. Veya oraya da % 8,5 koyar. Encümen teklifi; «Rayiç bedeli» diye bir şey çıkarıyor. Ötekinde yok, neden? Biz bu beşinci maddeyi maziye şu kadar rücu etmek şartıyla o zamanın hallerini sanki keenne, o istimlâk edilen gayrimenkuller bu kanunun meriyet tarihi günü topu birde o gün için istimlâk edilmiştir, gibi tatbikini düşünüyoruz. Sanki bütün

o 4 sene zarfında istimlâk edilen gayrimenkuller bu kanunun meriyete girdiği günde istimlâk edilmiş gibi. Binaenaleyh arada böyle bir fark yaratmamak lâzımgelir. Bu itibarla encümen tatminkâr izahat verirse, neden dolayı rayiç demiş, neden dolayı böyle bir fark yaratmış? Her halde faydalı olur, kanaatindeyim. Mâruzatım bu kadardır, efendim.

REİS — Encümen.

MUVAKKAT ENCÜMEN ADINA YAVUZ PAŞAMETHMETOĞLU (Muğla) — Muhterem arkadaşlar, mevzuatımızda şimdiye kadar 3710 sayılı Kanun müstesna olmak üzere, diğer istimlâk mevzuatında iade müessesesi mevcut değildir. Komisyonunuzun getirmiş olduğu maddede, iade müessesesini kabul etmiş bulunmaktadır. 1295 tarihli kararnamede iade müessesesi yoktu. Bu itibarla, 1295 tarihli Kararname ile istimlâk edilmiş olan gayrimenkuller, istimlâk maksadına tahsis edilmemişlerse bunlar zamanla bunu istimlâk eden idarenin hususi mülkiyeti arasına girmiş bulunmaktaydı. Nitekim, bu yolda 4 neü Hukuk Dairesinin 1944 tarihinde vermiş olduğu bir karar da bunu bize göstermektedir. Diyor ki : «10 sene evvel yapılan istimlâkle gayrimenkulün mülkiyetini iktisabetmiş olan Hazine, hususi hukuk hükümlerine göre dilediği gibi tasarruf salâhiyetini haiz olduğundan, nfezkûr gayrimenkulü başkasına satmış olmasından dolayı istimlâk bedeli ile satış bedeli arasındaki farktan mesul değildir» demketedir.

Bu da göstermektedir ki, komisyonunuzun beşinci muvakkat madde ile vaz'etmiş olduğu 10 senelik müddet, hem Medeni Kanunun 638 ne maddesindeki hükme mütenazır oluyor, hem de Temyiz içtihadına uygun bulunuyordu. Bu itibarla Yüksek Meclise sunulmuş olan mazbatada komisyonunuzun 5 ne maddesi bu hükümlere istinadetmek suretiyle vaz'edilmiş bulunmaktadır. 5 ne maddeyi neden vaz'ettik? Kabul buyurdunuz 22,23, ve 24 neü maddelerle iade müessesesini tamamen kabul etmiş bulunmaktayız. Ona uygun olarak daha evvel mevzuatımızda mevcut olmayan iade müessesesini, bu yeni hükümle mütenazır olsun ve vatandaşlarımızın bir kısmı zarar görmesin diye buraya koymuş bulunmaktayız.

Bâzı arkadaşlar buradaki 10 senelik müddeti 20 seneye çıkarmaya ve hattâ müddeti tamamen kaldırmaya temayül göstermişlerdir. Nihayet

böyle bir temayüle uyacak olursak, 1295 sayılı Kararnameye göre 60 - 70 sene evvel istimlâk edilmiş gayrimenkulleri dahi, eğer istimlâk gayelerine tahsis edilmemiş ise, iade mecburiyetinde kalacağız. Halbuki bunların bir kısmı satılmış, onlar da başkalarına devretmişlerdir. Bir kısmı da istimlâk gayelerinin dışında kullanılmaya başlanmıştır. Bunun için bu gibi tedahüllere sebebiyet vermemek üzere, Nusret Kirişioğlu arkadaşımızın 4 sene evvelki gayrimenkullere teşmili teklifine komisyonumuz iştirak etmektedir.

Şimdi istimlâk olunan gayrimenkulün, arkadaşlarımıza cevap vermiş olmak için arz ediyorum, istimlâk olunan gayrimenkulün istimlâk gayesine uygun olarak tahsisi yapıldıktan sonra, bu maksattan vazgeçilerek başka maksatla kullanılmış olması halinde elbette 22 ne madde hükmü tatbik edilmiyecektir. Çünkü 22 ne maddede tahsisin yapılmış olması kaydı vardır. Tahsis yapılmış olduktan sonra o maksattan vazgeçilmiş olmakla elbette 22 ne madde hükmü tatbik edilmez.

Sebatî Ataman arkadaşımızın teklifine gelince, hakikaten iade talebinde vatandaş haklı olduğu takdirde, satılan gayrimenkul üzerinde de hak iddia edebilecek mi sualine cevap vermiş olmak için arz edeyim, filhal idarenin elinde bulunan gayrimenkuller üzerinde olmasına tâbi bulunmaktadır.

SEBATİ ATAMAN (Zonguldak) — Tamam.

YAVUZ PAŞAMEHMETOĞLU (Devamlı)

— Elinden her hangi bir suretle çıkmış olması evvelki kanunların kendisine verdiği salâhiyetlere dayanarak gayrimenkulü başkasına temlik etmesi neticesidir. Binaenaleyh burada, filhal idarenin elinde bulunan gayrimenkullere 22 ne maddenin tatbik edilmesi lâzımdır.

Arkadaşlarımızın bir kısmı istimlâk tarihindeki rayiç mi, yoksa iadesi tarihindeki rayiçin mi esas almak lâzımgeldiğini soruyorlar.

Arkadaşlar; muvakkat madde metnini şu esbabı mucibe ile tedvin etmiş bulunuyoruz :

3710 sayılı Belediye Kanununda yalnız iade mecburiyeti vardır.

Millî Korunma Kanunu, 4875 sayılı Millî Korunma Kanunu fevkalâde hallerin devam müddetince bu madde hükmü âmme intizamına taallük etmesi hasebiyle tatbikten geri bırakılmıştır. Şu halde 1295 tarihli kararnamede iade

müessesesi mevcudolmaması hasebiyle bu tahsisi yapılmamış gayrimenkul mallar idarenin kendi hususi mülkiyetine geçmiş gayrimenkuller gibi telâkki edilmekte idi. Bu itibarla iadesi zamanındaki tarihin esas olması lâzımgeldiği kanaatiyle komisyon bu maddeyi tedvin etmişti. Fakat dört sene evvel istimlâk edilen gayrimenkuller eğer istimlâk maksatlarına tahsis edilmişlerse bunların iadesi mevzubahsolacağına göre dört sene evvelki rayiçe bugünkü rayiç arasında fazla bir fark mevcudolmamış olması dolayısıyla, dört sene kabul edildiği takdirde istimlâk tarihindeki kıymetin nazara alınmasını Yüksek Heyetinize komisyonumuzun mütalâası olarak arz etmiş oluyorum arkadaşlar.

REİS — Nusret Kirişcioğlu.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Vazgeçtim.

REİS — Hidayet Aydın.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar; noktai nazarlar hemen hemen birbirine yaklaştı. Bâzi arkadaşlar eski kanunlarda iade olmadığından bahsettiler. İstimlâk kanunlarının en yeni ve mükemmeli olan 8710 sayılı Kanunda iade kabul edilmiştir. Binaenaleyh bu müesseseyi kabul etmek ve muvakkat maddede göstermek yerinde olur.

Sebati Bey arkadaşımız, Millî Müdafaanın kullanmadığı şeylerden bahsettiler. Bizim teklifimiz, memnu mıntakalara ve hava meydanlarına maksurdur. Şehirlerdeki vaziyet teklifimizin dışındadır. Kaldı ki; o kadar vâhım bir orum da yoktur. Madde müddeti zaten 4 seneye indirmiştir. Komisyon iade tarihindeki rayiein değil evvelce verilen istimlâk bedelinin iadesini kabul ettiğine göre, zaten aksi gadir olurdu. Çünkü vatandaşa bugünkü rayiç üzerinden kendi malını kendisine satmak gibi bir şey olurdu. Maksad hâsil olmuştur. Binaenaleyh teklifimin kabulünü rica ediyorum.

REİS — Halil İmre.

HALİL İMRE (Balıkesir) — Efendim, İstimlâk Kanununun tetkiki bitmiş, yani istimlâk hususunda 1295 senesinden beri, aşağı-yukarı 80 yıllık ömrü olan bir rejim yerine yeni bir rejimi getirmek üzere bulunuyoruz. Bu lakımdan muvakkat maddenin benim için gayan dikkat olan tarafımı arz etmek istedim.

1295 tarihli istimlâk Kararnamesinde bir iade müessesesi yoktu. Lüzumluluk kanunun hükümleri içinde mütalâa edilir, sebebe ve miktara itiraz edilir, lüzum ve bedel takdir edildikten sonra, devletin şahsiyeti hükmiyesi uhdesinde bir hak teşekkül ederdi. Şimdi, bu kanunun tedvini sırasında, devlet emvali arasına girmiş olan mallardan, gayrimenkullerden bir kısmının iadesi bahis mevzuudur. Çok şükür 1295 senesine kadar irca edilmedi. Raportör, komisyon, Kirişcioğlu ve Hidayet Aydın arkadaşlarımızın ittifak ettikleri 4 sene evvelki müddete, bendeniz de kemali memnuniyetle ihtihak etmekteyim. Yalnız, 4 seneden sonra bugün, bu kanuna göre istimlâk edilmiş olan bir malın iadesi için 23 ncü maddeye göre 5 sene lâzım. Bu, kanunun meriyetinden itibaren devletin kendi ihtiyaç ve programlarına göre istimlâk edeceği gayrimenkulleri tatbik sahasına alma müddetidir. Biraz evvel Maliye Vekâleti mümessilinden ve komisyondan rica ettim, Sebati Ataman arkadaşımızın beyanına atfen söylediğim gibi, bir birikinti vardır, 1295 senesinden değil, dört seneden beri bir topluluk vardır, Maliye Vekâleti mümessili arkadaşımızdan bunun envanterini istedim, bildiremedi, muhtelif vekâletlerin muhtelif istimlâkleri vardır, bunların hacmı hakkında, adedi hakkında, kıymeti hakkında elimizde bir malûmat yoktur. Fakat ne olursa olsun, dört seneden beri mühim bir yekûn bu kanunla beş sene içinde harekete getirilmek ve mahalli tahsisine ve mahalli istimlâkine sarfı tahmil edilmektedir. Bu ilerde tetkik edeceğimiz bütçelerimize tesir edecek; bütçe tahsisleri yapmaya tahrik edecektir. Bendeniz bu hususu arz ettikten sonra bir teklif olarak dahi değil, bunu 23 ncü maddenin ilk metninde mevzuubahsedilen 10 senelik müddete irca etmenin maslahata uygun düşeceği kanaatindeyim.

Müddetsiz olarak istimlâk edilmiş bir kütle nin, bir kümülün birbirinin aynı olmamasında mucip sebepler bulunabilir. Ve bendenizin arz ettiğim mülâhazalarım'da vardır. Bunları sadece bir mülâhaza olarak arz ediyorum. Kanunun ikmal edilmek üzere olduğu şu sırada hattâ bir teklif dahi yapmak istemiyorum. Ama 1295 Kararnamesine göre iadesi lâzımgelen gayrimenkullerin iadesi için 23 ncü maddede derpiş edilen müddetin iade müddeti olarak kabulünde isabet olur kanaatindeyim arkadaşlar.

REİŞ — Muhit Tümerkan.

MUHİT TÜMERKAN (Sinob) — Efendim, askerî tesisler ve kışlaların mahalli istimlâkları sâkât olduğu takdirdê bunların satılmasına ait kanunun görüşülmesi sırasında Hükümetten ve encümenden bâzı sualler sormuştun. O mekanizmanın sadece, Devlet için artık bir hizmete yaramaması sebebiyle binaların satılmasını hedef tuttuğu ve hükümet için yeni bir gelir kaynağı olmadığı belirtilmişti. Yeni kanundaki arazi istimlâki ile, hükümetin izahına göre hususi maksatla yapılan bu türlü işleri Sebati Ataman Bey buradâ karıştırdılar. O işle karıştırmamak lâzımdır.

Burada Hidayet Aydıner ve Sadettin Bey arkadaşlarımızın ifade ettikleri gibi - ki bunlara iltihak ediyorum - kanaatime göre birkaç çadır kuruyoruz. İstimlâkimiz burada bir kışla yapmak içindir. Fakat birkaç çadır veya barâka yaptıktan sonra «askerî icaplar buradâ yeni bir kışla yapılmamasını gerektiriyor» denince, ne kadar zaman geçerse geçsin, eski sahibi talebettikten sonra, bu yeri başkalarına satmaya hükümetin salâhiyetli olmasında mâna yoktur. Malûmâliniz, bu, vatandaştan ucuz alıp başkasına pahalıya satma mekanizması olmadığına, zaten pahalılık da bulunmadığına göre; malı eski sahibine vermekten başka, yapılacak bir şey yoktur. Bendeniz, bilhassa kışla ve saire satılmasına ait kanunla, bu kanunun karıştırılmasını ifade etmek için söz aldım.

REİŞ — Tadil tekliflerini okuyoruz :

Yüksek Reisliğe

Muvakkat 5 nci maddenin tekliflerle birlikte yeniden tetkik edilmek üzere encüme iadesini arz ve teklif ederim.

Konya  
Rüstü Özal

Yüksek Reisliğe

Şifahen arz ettiğim sebeplere binaen 5 nci muvakkat maddenin aşağıdaki şekilde yazılmasını teklif ederim.

«Bu kanunun neşrinden evvel istimlâk edilmiş olup da beş sene veya daha ziyade bir müddetten beri istimlâk maksadına uygun her hangi bir hizmete tahsisi yapılmıyarak olduğu gibi bırakılmış olan gayrimenkuller hakkında dahi 22, 23, 24 neü madde hükümleri tatbik olunur.

Ancak istimlâk edilen mal hakkında idarenin, muhafaza ve saire zımnında her hangi bir masrafı vâkı olmuş veyahut yine âmme idare ve âmme müesseselerinin, o civardaki imara mütaallik faaliyet ve teşebbüslerinden veya vücudâ getirmiş oldukları tesislerden mütevellidolarak bu yerler kıymet kasetmişse bu husus tâyin ve takdir olunarak istimlâk bedeline zam ve ilâve edilir.

On senelik müddetin başlangıcı, istimlâk muamelesinin tekemmül ederek bedelin, sahibine veya namına bankaya verildiği tarihtir.

Kanunun meriyetinden itibaren bir sene içinde yapılmıyan iade ve istirdat talepleri is'af edilemez.»

Yozgad  
İhsan Aktürel

Yüksek Riyasete

İstimlâk Kanununa muvakkat beşinci madde yerine, aşağıda yazılı muvakkat maddenin kabulünü arz ve teklif ederim.

Kocaeli Mebusu  
Sadettin Yalım

Muvakkat madde : 5

Muhtelif kanunlarla istimlâk edilip maksada mâtuf olarak 20 seneden beri kullanılmamış bulunanlar bu kanunun neşri tarihinden itibaren altı ay zarfında eski mal sahipleri tarafından müracaat edildiğinde kendilerine malları istimlâk hedeberi alınmak suretiyle iade edilir.

SADETTİN YALIM (Kocaeli) — Hidayet Aydıner Beyle birleşiyorum.

REİŞ — Hidayet Beye iltihak ediyorsunuz. Reye koyarken Hidayet Beyin taktirini okuruz.

Yüksek Reisliğe

Muvakkat 5 nci maddenin derpiş ettiği veçhile sahibine iadesine gereken gayrimenkulün bedeline dair fıkranın aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Niğde Mebusu  
Hasan Hayati Ülkün

«Bu kanun hükümlerine göre iadesi gereken gayrimenkul için mal sahibi istimlâk bedeli üzerinden mesuldür. Ancak kül olarak tesisi zaruri olup bu müddet zarfında tamamının ele alınmasına mâni muhik sebeplerin bulunduğu haller müstesnadır.»

## Yüksek Riyasete

Muvakkat 5 nci maddedeki «ancak mal sahibine iade edilecek bedel bu kanunun 11 nci maddesinde yazılı komisyon tarafından iade tarihindeki rayiç üzerinden takdir olunur.» kısmının maddeden kaldırılmasını arz ve teklif ederim.

Seyhan  
Salim Serçe

## Reisliğe

Muvakkat 5 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Konya Mebusu Kocaeli Mebusu  
Hidayet Aydınır Sadettin Yalım

Muvakkat madde 5. — Bu kanunun meriyetinden evvelki beş yıl içinde istimplâk edilmiş olan gayrimenkuller hakkında şartları mevcudolduğu takdirde bu kanunun 22, 23, 24 ncu maddeleri tatbik olunur. Ancak gayrimenkulünü geri almak isteyen mal sahibinin idareden almış olduğu istimplâk bedelini senelik % 8,5 faiz ilâvesi suretiyle idareye ödenmesi şarttır.

Bu gibi gayrimenkuller hakkında 23 ncu maddenin birinci fıkrasında yazılı olan beş senelik müddetin başlangıcı, işbu kanunun meriyetinden itibaren hesab edilir.

Bu kanunun meriyeti tarihinden evvelki beş sene içinde yapılmış olan istimplâkin mebdei, istimplâk muamelesinin tekemmül ederek istimplâk bedelinin mal sahibine ödendiği veya onun namına banka veya malsandığına yatırıldığı tarihten başlar. Bu muamelenin tekemmülünden itibaren on sene geçmişse gayrimenkul hiçbir suretle mal sahibine iade olunmaz. Ancak askerî yasak bölge olmasından dolayı veya askerî tesis yapılmak üzere istimplâk edilip de yasak bölge olmaktan çıkarılan veya istimaline lüzum kalmıyan arazi müddet kaydına tâbi olmaksızın istimplâk bedelinin iadesi mukabilinde mal sahibine geriverilir.

## Yüksek Reisliğe

İstimplâk Kanununun muvakkat 5. nci maddesinin aşağıdaki şekilde tadilini arz ederim.

Zonguldak Mebusu  
Nusret Kirişcioğlu

Bu kanunun meriyetinden evvelki dört yıl içinde istimplâk edilmiş olan gayrimenkuller hakkında dahi bu kanunun 23 ncu maddesi hükmü tatbik olunur.

Dört senelik müddet, gayrimenkulün istimplâk sebebiyle idare adına tescil edildiği tarihten başlar ve 23 ncu maddenin birinci fıkrasındaki beş senelik müddet bu kanunun meriyetinden hesaplanır.

6771 sayılı Kanun hükümleri mahfuzdur.

REİS — Efendim, takrirleri aykırılık derecesine göre sırasıyla reylerinize arz edeceğim. Hasan Hayati Bey teklifinden vazgeçti. Sadettin Yalım teklifinden vazgeçerek Hidayet Aydınır'ın teklifine iltihak etti. Bu bakımdan teklifleri yeniden okuyarak, reylerinize arz ediyorum.

(Rüştü Özal'ın takriri tekrar okundu.)

REİS — Takrirlerle birlikte maddenin encümenine iadesini teklif eden Rüştü Özal'ın takririni dikkate alanlar lütfen işaret etsinler... Kabul etmeyenler... Maddenin takrirle birlikte encümenine iadesi kabul edilmiştir, efendim.

Encümenden 10 ve 12 nci maddeler gelmiş bulunuyor. Okuyoruz, efendim.

## Yüksek Reisliğe

Büyük Meclisçe dikkate alınması için Makamı Riyaset tarafından encümenimize havale buyurulan İstimplâk Kanununun 10 ncu maddesi encümenimizce tetkik ve müzakere edildi :

Çorum Mebusu Kemal Biberoglu ile Zonguldak Mebusu Nusret Kirişcioğlu tarafından verilen takrirlerin münderecatı encümenimizce de muvafık mütalâa edilerek metin o şekilde redaksiyona tâbi tutularak değiştirilmiştir.

Umumi Heyetin tasviplerine arz olunur.

Muvakkat Encümen Reisi Mazbata Muharriri

Amasya

Yozgad

K. Eren

Ö. L. Erzurumluoğlu

Kâtip

Muğla

Bursa

Y. Paşamehmetoğlu

A. F. Yücel

Denizli

İzmir

Kastamonu

O. Ongan

B. Uz

H. Dura

Kocaeli

Samsun

Konya

S. Yalım

E. Anıt

H. Aydınır

MADDE 10. — Takdiri kıymet komisyonları:

a) İstimplâk edilecek yer belediye hududu içerisinde ise belediye meclisi âzası ile aynı bededeki mülk sahipleri arasından ikişer asıl, ikişer yedek;

b) İstimplâk edilecek yer belediye hududu haricinde ise köy ihtiyar meclisi âzası ile aynı

köydeki mülk sahipleri arasından ikiye asıl, ikise yedek;

Âzadan ve her iki halde istimlâk edilecek gayrimenkulün cinsi gözetilerek belediye hududu dâhilinde belediye encümenince, köy hududu dâhilinde köy ihtiyar meclisince seçilecek bir fen adamından ve fen adamının bulunmadığı yerlerde o işten anlıyan tarafsız bir kimseden teşekkül eder.

Lehine istimlâk yapılan idare ile bu idarede vazifeli şahıslar, istimlâk edilen gayrimenkulün sahipleri ve bunların usul ve furuu, karı - koca veya üçüncü dereceye kadar (bu derece dâhil) kan ve sıhri hısımları komisyona iştirak edemez. Bu hüküm dolayısıyla köylerde komisyonun teşkiline imkân bulunmazsa yakın köylerden âza alınmak suretiyle komisyon ikmal olunur.

Komisyon, istimlâki yapan idare âmirinin veya hükmi şahsın daveti üzerine eksiksiz toplanır. Asıl âzanın iştirakinin imkânsızlığı halinde yedek âza komisyona davet edilir. Yedek âzadan birinin daveti gerektiği takdirde bu âza kur'a ile tâyin olunur. Komisyon, reisini kendi arasından seçer. Karar ekseriyetle verilir, muhalif kalan âza muhalefet sebebini yazıp imzalamaya mecburdur.

REİS — Biberöglü, buyurun.

KEMAL BİBEROĞLU (Çorum) — Vazgeçtim, efendim.

REİS — Okuduğumuz 10 nci madde metni hakkında söz yoktur. Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

12 nci maddeyi okuyoruz, efendim.

#### Yüksek Reisliğe

Büyük Meclisçe dikkate alınıp Makamı Riyasetçe encümenimize havale buyurulan İstimlâk Kanununun 12 nci maddesi encümenimizce tetkik ve müzakere edildi :

Zonguldak Mebusu Sebati Ataman tarafından verilen tahrir münderecatı ayrı bir kanun mevzuu olması bakımından usul noktasından muvafık mütalâa edilmediğinden reddedilmiştir.

C fıkrasının metinde olduğu gibi bırakılması ve Zonguldak Mebusu Nusret Kirişcioğlu tarafından bu fıkraya ek muvafık mütalâa edilmiştir.

Mezkûr 12 nci maddenin son fıkrasına ilâ-

vesi ve kaldırılması istenen Tokad Mebusu Ömer Sunar, Çorum Mebusu Kemal Biberöglü ve izmir Mebusu İlhan Sipahioğlu tarafından yapılan teklifler gerek bugüne kadar mer'i mevzuatımızın tatbikatında ihtilâf zuhur etmemesi, gerekse tedvin edilen mezkûr metnin ruhuna uygun olmadığından reddi ve fıkranın olduğu gibi muhafazası muvafık mütalâa edilmiştir.

Umumi Heyetin yüksek tasvibine arz edilmek üzere Reisliğe saygı ile sunulur.

Muvakkat En. Reisi	M. M.
Amasya	Yozgad
Kemal Eren	Ö. L. Erzurumluoğlu
Kâtip	
Muğla	Bursa Denizli
Y. Paşamehmetoğlu	A. F. Yücel O. Ongan
İzmir	Kastamonu Kocaeli
B. Uz	H. Dura S. Yalım
Samsun	Zonguldak
E. Anıt	N. Kirişcioğlu

#### Kısmi istimlâk

Mâdde 12. — Kısmen istimlâk olunan gayrimenkulün değer pahası :

A) İstimlâke tâbi olmıyan kısmın kıymetinde istimlâk sebebiyle bir değişiklik hâsıl olmamış ise istimlâk edilen kısmın kıymeti ile.

B) İstimlâke tâbi olmıyan kısım kıymetinde istimlâk sebebiyle düşüklük hâsıl olduğu takdirde bu düşüklük miktarı tesbit edilerek istimlâk edilen kısmın kıymetine ilâve suretiyle;

C) İstimlâke tâbi olmıyan kısım kıymetinde istimlâk sebebiyle artma hâsıl olmuş ise artış miktarı tesbit edilerek istimlâk edilen kısmın kıymetinden tenzil edilmek suretiyle;

Tâyin olunur.

Şu kadar ki; (C) bendi gereğince yapılacak indirme, istimlâk bedelinin yüzde ellisinden fazla olamaz ve bu hallerde ayrıca değerlendirme resmi alınmaz.

İstimlâkten bakiye kalan kısım imar mevzuatına göre kabili istifade olduğu takdirde kesilen bina, ihata duvarı, kanalizasyon, su, elektrik ve havagazı mecraları gibi tesislerden mal sahiplerine kalacak olanlarının eski vasıfları dairesinde kullanılabilir hale getirilmeleri için gereken masraf ve bedel, takdir edilecek istimlâk bedeline ilâve olunur. Bu masraf ve

bedeller (B) bendinde yazılı kıymet düşüklüğü miktarının tâyiinde nazara alınmaz.

Bir kısmı istimlâk olunan gayrimenkulden bakıye kalan kısım istifade kabil olmayacak bir durumda ise, mal sahibinin en geç istimlâk kararının tebliğinden itibaren bir ay içinde yazılı müracaatı üzerine o kısmın dahi istimlâki mecburidir. İhtilâf vukuunda mal sahibi mahkemeye müracaat edebilir.

REİS — Söz istiyen? Cevat Ülkü.

CEVAT ÜLKÜ (Aydın) — Muhterem arkadaşlar, 12 nei madde nin C bendinde, istimlâke tâbi olmayın kısmın kıymetinde istimlâk sebebiyle artma hâsıl olmuş ise... denilmektedir. Mücerret istimlâk sebebiyle lâhzede artış vâkı olmaz. Nitekim istimlâk edilen bir yerin senelerce mühmel kalmış olması karşısında yeri istimlâk edilen kimsenin bu yeri geri alma hakkını kullanabilmesi için yukarıda maddeler tedvin edilmiştir. Hattâ muvakkat 5 nei madde ve bu hususla alâkalı olarak uzun münakaşaları mucibolmuştu. İstimlâk olunan yerden bakıye kalan kısmın değer pahasına artması, sırf istimlâk edilmiş olmasıyla değil, o istimlâk edilen yerde istimlâk maksadına uygun tesisin vücuda getirilmiş olmasından yani, imarından ileri gelecektir.

Uzun seneler mühmel kalan bir yerde vatan daşın sırf istimlâkle değerinin kıymet iktisabetmiş olacağı mülâhazasıyla istimlâk bedelinin noksan tediye edilmesinde hak ve adalet görmemekteyim. Bunu işaret ettikten sonra, takdir sizlerindir.

REİS — Ömer Sunar.

ÖMER SUNAR (Tokad) — Muhterem arkadaşlarım, bu mevzuda sizi çok rahatsız ettim. Komisyon % 50 hususunda sanki bir pazarlıkla uyuşalım, % 50 olsun gibi bir ifade ile, % 50 den fazla olursa bu kadarla iktifa etsin demek istiyor.

Muhterem arkadaşlar, istimlâk edilmiş olan bir gayrimenkul sahibi ile bakıye kalan gayrimenkulünün ve onun hemen bitişinde olan bir arsanın sahibi arasında ne fark vardır? Yani yüzde ellisini o feda ediyor da hemen onun yanındaki bir arsa sahibinden bir şey alabiliyor muyuz? Alamıyoruz. Bu haksızlık değil midir?

Muhterem arkadaşlar, istimlâkten mütevellit bir artış olabilir. Ve bu artıştan da bir şey alınabilir. Bu doğru olabilir ama, bu umumi olarak

alınabilir. Yani ayrıca bir kanun gelir, meselâ bir Rant Kanunu mu gelir, Hükümet böyle bir kanun mu getirir, bu bambaşka bir şeydir.

Fakat heyeti umumiyesinden alınır. Yalnız gayrimenkulü istimlâk edilen bir şahsın ödemiş olması kâfi değildir. Onun için fazla bir şey söylemeyeceğim.

REİS — Nusret Kirişcioğlu.

NUSRET KİRİŞÇIOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, (C) bendi kanunun heyeti umumiyesiyle hattâ medeni memleketer mevzuatı ile ve bu kanunun diğer maddeleriyle hemahenk bulunmaktadır.

Cevat Ülkü arkadaşımızın madde metnini tamamıyla doğru anlamadığı kanaatindeyim. «Artış olmazsa» diyorlar, artış olmazsa, muhterem arkadaşlar, tenzil edilecek bir miktar zaten mevzu bahis değildir. Bir artma olacaktır. Yalnız bu artma Cevat Ülkü'nün ifade ettiği gibi istimlâk mevzuunu teşkil eden âmme hizmetinin yerine getirilmesi sebebiyle değil, madde metninde açıkça yazıldığı üzere, munhasıran istimlâk sebebi ile olacaktır. Madde metni böyle anlaşıldıktan sonra Cevat Ülkü arkadaşımızın tereddüdüne mahal olmadığı aşikârdır.

Ömer Sunar arkadaşımızın buyurdukları gibi encümen artış sebebiyle bedelden tenzil işinde % 50 nispetini bir pazarlık mevzuu olarak da kabul etmemiştir.

Arkadaşımız Ömer Sunar geçen celsede vâkı beyaniyle şöyle bir endişe izhar ettiler. Artış miktarı o nispette olabilir ki, tenzilât yapıldığı zaman yani istimlâk edilen kısmın bedelinden istimlâk edilmeyen kısmın değer artışı kesilecek olursa gayrimenkulü istimlâk edilen şahsın eline bir şey geçmez, dediler. Hattâ, üste de vermek mecburiyetinde kalır, şeklinde biraz fantastik bir cümle dahi sarf ettiler. Ve Anayasanın değer pahası peşin ödenmesi şeklindeki hükmünün de işlemeceğini beyan buyurdular. Böyle bir hal vâridolamaz ama, buna dahi mâni olabilmek için «istimlâk edilen kısmın bedelinden yapılacak tenzilât hiçbir zaman istimlâk bedelinin % 50 sini geçemez» demekle arkadaşımızın aklına gelen bu ihtimali de esasından halletmiş oluruz.

İlhan Sipahioğlu arkadaşımızın şimdi işaret ettiği, bizce doğru olmayın mahzur da artık ortadan kalkmış olur.

Muhterem arkadaşlarım, geçen celsede arz ettiğim için gayet kısa temas edeceğim, kabul buyurduğunuz II nci maddede, bir gayrimenkulün tamamının istimlâki halinde istimlâk sebebiyle vâkı artışın ödenecek bedelde nazarı itibara alınmayacağına dair hüküm mevcuttur. İşte e bendi. Bu madde ile mütenazırdır. C bendi benzeri dünya mevzuatında da yer almıştır. Meselâ Avusturya'da aynen şöyledir: «Kısmi istimlâklerde gayrimenkulün istimlâk edilmeyen kısmının, imar dolayısıyla...»

CEVAT ÜLKÜ (Aydın) — İmar dolayısıyla...

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Devamla) — Orada, imar dolayısıyla deniyor, bizimki istimlâk dolayısıyla şeklindedir. İmar dolayısıyla kaydı daha aleyhte bir hükümdür. Devam ediyorum: «... kısmi istimlâklerde gayrimenkulün istimlâk edilmeyen kısmının imar dolayısıyla artış değeri verilecek istimlâk bedelinden düşülür.»

Almanya'da 1936 rayicini esas tutan hüküm mevcuttur. Belçika'da, Holânda'da, İtalya'da, İsviçre'de artış karşılıyan hükümler vardır.

BİR SES — O, unumidir.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Devamla) — Mevzubahsolan kısmi istimlâklerdir. Tamamen bizim encümenin sevk ettiği maddede olduğu gibi... Bu itibarla tereddüde mahal yoktur.

Geçen celse arz ettiğim gibi bir istimlâki intaceden âme hizmetinden doğrudan doğruya faydalanan şahıslar arasında istimlâk masraflarının taksim edilmesi; istimlâk masraflarının bundan doğrudan doğruya istifade etmeyen şahıslar üzerine tamamen yükletilmesi prensibine nazaran daha âdil olur kanaatindeyim.

REİS — Selâhattin Gülüt.

SELÂHATTİN GÜLÜT (Tokad) — Muhterem arkadaşlar; (C) bendi kabul edildiği takdirde yeni inkişaf etmekte olan bâzı yer belediyelerimizin zararına olacaktır kanaatindeyim. Çünkü, bir yol açıldığı zaman büyük bir gayrimenkulün gayet cüzi bir parçası istimlâk edilecek olursa bu parçaya isabet eden bedel o kadar az olacaktır ki, bunun yarısı istimlâk bedelinden tenzil edilecek, geri kalan kısmından alınacak şerefiye belki onda biri, belki de yüzde biri dahi teşkil etmez, belediyeler bundan büyük zarar görür. Bilhassa yeni inkişaf etmekte bulunan belediyelere bu bakımdan tenzilât yapmakta veya değerlenme resmi

almakta muhayyer bırakmak her halde isabetli olur kanaatindeyim.

REİS — Aydın.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar; bu ikinci fıkrada bir noksan vardır, bu noksanın ikmalini rica edeceğim. Mesele şudur: Kısmi istimlâkten bakiye kalan kısım için imar mevzuatına irca için muktazi masrafları dâhi mal sahibine veriyoruz. Tasavvur buyurun ki, bu mal sahibi meselâ divarını hali sabıkına irca için altı bin lira aldı. Fakat ertesi gün de arka komşusuna bu malı satması daha iyi işine geldi ve sattı. Bu suretle biz haksız bir iktisaba imkân vermiş oluyoruz. Onun için bendenizin son fıkradan evvelki fıkraya ilâveten şunun konulmasını arz ediyorum: Bir gayrimenkul sahibi burasını fiilen eski haline getirmese, eski haline irca için kendisine verilen para mal sahibinden istirdadolunur.

Bu teklifim kabul edilirse bu suretle hali sabıka irca etmeden komşusuna satmak suretiyle yaptığı haksız iktisabın önüne geçmiş oluruz.

REİS — Teklifi okuyoruz, efendim.

Reisliğe

12 nci maddenin son fıkrasından evvel şu hükmün ilâvesini arz ve teklif ederim.

Konya Mebusu  
Hidayet Aydıner

«Ve gayrimenkul sahibi burasını fiilen eski haline getirmese eski haline irca için kendisine verilen meblâğ mal sahibinden istirdat olunur.»

REİS — Komisyon iltihak etmiyor. Teklifi nazarı itibara alanlar lütfen işaret versinler... Almıyanlar... Teklif kabul edilmemiştir.

12 nci maddeyi aynen reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim; encümene giden diğer bâzı maddeler vardır. Bunlar henüz gelmemiştir. Bunun için istimlâk kanunu tasarısının müzakeresini talik ediyoruz. Ruznamenin son maddesine geçiyoruz.

2. — Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 sayılı Kanununun bâzı maddelerinin tadili ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun lâyhası ve Gümrük ve İnhisarlar ve Adli-

ye encümenleri mazbataları (1/514) (1)

REİS — Takdimen görüşülmesini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Heyeti umumiyesi üzerinde söz istiyen var mı? Yoktur. Maddelere geçilmesini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Müstaceliyet teklifi vardır. Reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

**Kaçakçılığın menı ve takibine dair 1918 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair Kanun**

**MADDE 1. — Kaçakçılığın menı ve takibine dair 1918 sayılı Kanununun 11, 14, 20, 25, 26, 27, 32, 35, 36, 38, 40, 44, 45, 47, 53, 54, 55, 56 ve 58 nei maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :**

**Madde 11. — Gümrük Kanununun 7 nei maddesi gereğince tâyin olunan kapı ve yollardan başka yerlerden girmek, çıkmak veya geçmek memnudur.**

Bu yerlerde tesadüf edilecek eşhas ve her nevi nakil vasıtaları salâhiyetli memurlar tarafından durdurulur ve şahısların eşya yükü ve üzerleri ve nakil vasıtaları aranır.

«Dur» ihtarına itaat etmeyen şahıslar hakkında evvelâ havaya silâh atmak suretiyle bu ihtar tekrar edilir. Bu ihtara da riayet edilmezse salâhiyetli memurlar silâh kullanmaya mezundur.

Silâhla teçhiz edilmiş zabıta ve gümrük muhafaza memurlarının memleket dâhilinde tesadüf edecekleri kaçakçılar hakkında da yukardaki fıkralar ahkâmı tatbik olunur.

Gümrük bölgesi dâhilinde havaya silâh atmak suretiyle vâkı dur ihtar ve işaretine itaat etmeyen canlı, cansız kara vasıtaları sürücülerine de salâhiyetli memurlar silâh istimaline mezundur.

Demiryol vasıtaları bu hükümden müstesnadır. Bunların durdurulmasını gerektiren ahvalde yapılacak muameleler istasyonlardaki tevaküfları sırasında iera olunur.

Kaçakçılığın menı, takip ve tahkikiyle vazifeli sahil muhafaza zabıtası karasuları dâhilin-

(1) 308 sıra sayılı matbuu zabıtın sonundadır.

de rashyacıkları 200 tonilâtoya kadar (200 dâhil) hacım istiaabında her gemiye yanaşıp yük ve evrakını tetkikâ salâhiyetlidir.

Sahillerde veya hudut teşkil eden nehir ve göllerde gümrük idaresi bulunmayan yerlere izinsiz yanaşan veya kara ile yahut sair sefinelerle ihtilât eden gemilerle ek ikinci maddenin (IV) neü fıkrası hükmüne riayet etmeyen her nevi deniz taşıtları hakkında dahi, hangi tonajda olursa olsun yukardaki fıkra hükmü tatbik olunur.

Karasularımızda sahil muhafaza zabıtasını yanaşmasına müsaade etmiyerek kaçan veya kaçmaya teşebbüs eden gemiye beynelmilel deniz işaretlerine göre gündüz filâma ve gece mors ve emsali işaretlerle durması ihtar olunur.

Bu ihtara riayet etmeyen gemiye ihtar mahiyetinde bir top ateşi yapılır. Buna da riayet etmeyip kaçmaya devam ettiği takdirde durmaya mecbur edecek şekilde top ateşi yapılır.

Mücbir bir sebep olmaksızın gümrük idaresi bulunmayan bir mahalle inen veya kalkan hava sefineleri hakkında da kara vasıtalarına tatbik olunan hüküm uygulanır.

REİS — Encümen.

**ADLİYE ENCÜMENİ ADINA NUSRET KIRIŞCIOĞLU** (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, bu madde metninin yazılışında bâzı hatalar olmuştur. Bir kısım cümleler de vazih olmadığı için madde metnini huzurunuzda tekrar okuyacağım. Bu şekilde reye konulmasını riayetsetten istirham edeceğim.

**MADDE 11. — Gümrük Kanununun 7 nei maddesi gereğince tâyin olunan kapı ve yollardan başka yerlerden girmek, çıkmak veya geçmek memnudur.**

Bu yerlerde tesadüf edilecek eşhas ve her nevi nakil vasıtaları salâhiyetli memurlar tarafından durdurulur ve şahısların eşya, yük ve üzerleri ve nakil vasıtaları aranır.

«Dur» ihtarına itaat etmeyen şahıslar hakkında evvelâ havaya silâh atmak suretiyle bu ihtar tekrar edilir. Bu ihtara da riayet edilmezse salâhiyetli memurlar silâh kullanmaya mezundur.

Silâhla teçhiz edilmiş zabıta ve gümrük muhafaza memurlarının memleket dâhilinde tesadüf edecekleri kaçakçılar hakkında da yukardaki fıkralar ahkâmı tatbik olunur.

Gümrük mıntakası dâhilinde, havaya silâh atmak suretiyle vâkı, dur ihtar ve işaretine itaat etmiyen canlı cansız kara vasıtaları sürücülerine de salâhiyetli memurlar silâh istimaline mezundur.

Demiryol vasıtaları bu hükümden müstesnadır. Bunların durdurulmasını gerektiren ahvalde yapılacak muameleler istasyonlardaki tevaküfleri sırasında iera olunur.

Kaçakçılığın meni, takip ve tahkikiyle vazifeli jandarma veya gümrük muhafaza teşkilâtı mensupları karasuları dâhilinde veya gümrük mıntakalarında her nevi deniz vasıtalarına yanaşıp yük ve evrakını tetkika salâhiyetlidir.

Sahillerde veya hudut teşkil eden nehir ve göllerde gümrük idaresi bulunmıyan yerlere izinsiz yanaşma veya kara ile yahut sair sefinelerle ihtilât eden gemilerle ek ikinci maddenin (IV) ncü fıkrası hükmüne riayet etmiyen her nevi deniz vasıtaları hakkında dahi, hangi tonajda olursa olsun yukardaki fıkra hükmü tatbik olunur.

Kara sularımızda ve gümrük mıntakalarında jandarma veya gümrük muhafaza teşkilâtı mensuplarının yanaşmasına müsaade etmiyerek kaçan veya kaçmaya teşebbüs eden her nevi deniz vasıtalarına beynelmilel deniz işaretlerine göre gündüz flâma ve gece mors ve emsali işaretlerle durması ihtar olunur.

Bu ihtara riayet etmiyen vasıtaya ihtar mahiyetinde top veya sair silâhlarla ateş edilir. Buna da riayet etmeyip, kaçmaya devam ettiği takdirde durmaya mecbur edecek şekilde üzerine ateş edilir.

Müebir bir sebep olmaksızın gümrük idaresi bulunmıyan bir mahalle inen veya kalkan hava sefineleri hakkında da kara vasıtalarına tatbik olunan hüküm uygulanır.

REİS — Söz istiyen?

Mehmet Ünalı.

MEHMET ÜNALDI (Seyhan) — Muhterem arkadaşlar; madde oldukça uzun. Muhtelif kısımları ihtiva etmektedir. Maddenin tümü üzerinde görüşülmeden fıkra fıkra görüşülüp reye arz edilmesini arz ve teklif ediyorum.

ADLİYE ENCÜMENİ ADINA NUSRET KİRİŞÇİOĞLU (Zonguldak) — Efendim, fıkralar birbirinden ayrı fıkralar halinde değildir. Hep birbirlerini takibediyor ve tamamlıyorlar. Ayrı ayrı reye vaz'ı lüzumsuzdur.

REİS — Fıkralar birbirlerini tamamlayıcı mahiyettedir. Mamafih, bir teklif karşısında, buna göre harekete mecburuz. Buyurunuz, Ve-kil Bey.

GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar; bir teklif karşısında bu şekilde hareket etmek gerçi yüksek heyetinizce kullanılan bir usuldür. Fakat dikkat edilirse, maddedeki fıkralar ayrı ayrı, müstakil hükümler ihtiva eden fıkralar değildir. Bir misal vereyim : «Gemi şöyle hareket ederse bir top ateşi yapılır» deniyor, fıkra bitiyor. İkinci fıkra; «buna itaat etmezse ateş edilir» diyor. Fıkralar, ayrı ayrı reylerinize arz edilecek müstakil hükümleri ihtiva eden fıkralar olmadığı için ve esasen maddenin büyük bir kısmı da yaşıyan hükümler olduğu için yalnız birkaç tâdili mutazammındır. Bu tekliften arkadaşımızın vaz geçmesini bendeniz de istirham ediyorum.

REİS — Mehmet Ünalı.

MEHMET ÜNALDI (Seyhan) — Arkadaşlarım; maddenin fıkraları birbirini tamamlayıcı mahiyette olmakla beraber umumiyetle madde, gümrük mıntakalarından, bu maddenin ilk fıkrasında gösterilen giriş çıkış kapılarından bahsetmektedir. Fakat maddenin bir yerinde, zabıta ve gümrük memurlarının memleket dâhilinde tesadüf edecekleri kaçakçılar hakkında yukarıki fıkralar hükmü tatbik olunur, diyor.

Şimdi, memleket dahilinde tesadüf edecekleri kaçakçıları bu memurlar nasıl bilecekler? Kaçakçı olduğunu nasıl anlayacaklar? Olabilir ki, boğuşunı sırtına almış her hangi bir vatandaşa dur, dedi, o da durmadı. Bu takdirde memurlar bu vatandaş üzerine silâh atacaklar mı? Kaçakçı olduğunu nasıl anlayacaklar? Maddenin bu fıkralarında bir sarahat göremiyorum. Lütfen tenvir buyursunlar. Bu takdirde teklifimden vazgeçerim.

REİS — Buyurun, encümen.

ADLİYE ENCÜMENİ ADINA NUSRET KİRİŞÇİOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım, suç işliyen bir şahsın zabıta tarafından durdurulması tabiidir. Suç işlediği kanaatiyle, zabıta memurları icabında bir şahsın durmasını isteyebilirler, hattâ bir şahsı durdurup doğrudan doğruya hüviyetini tesbit etmek salâhiyetleri dahi vardır. Çünkü mevzuatımız zabıta memurlarına, bir suçluyu takibetmek ve hakkında tahkikat yapmak imkânını vermektedir. Maddedeki «mem-

leket dâhilinde tesadüf edecekleri kaçakçılar» cümlesinde «kaçakçılar» kelimesi bir unsurdur. Yani takibedilecek şahsın kaçakçı olması veya zabıtaca bu kanaati vermesi şüphesiz şarttır. Meselâ kaçakçı olduğu bilinen veya kuvvetle umulan birkaç şahıs Suriye hududundan girmiş, kafile halinde gidiyorlar, memur bunları gümrük mıntakası dışında görmüş, belli ki, huduttan girmişler. Memur; «dur» demesin mi? Bir vatandaşın zabitanın emrine itaat etmesi lâzımdır. Kaçakçılar hakkında esasen bugün de mer'i bulunan bu hüküm tatbik edilmektedir ve bundan bir tehlike doğmamaktadır. Zabitanın elinde bu salâhiyet esasen vardır. Önümüzdeki hüküm kaçakçılar için sevk edilmiş istisnai bir hüküm değildir. Bunun üzerinde ısrar edilmemesi lâzımgelir. Kaldı ki «kaçakçılar» denilmekle, unsur olarak takibedilecek şahsın kaçakçı olması veya bu kanaati vermesi gerekmektedir ki bu en büyük teminattır.

**IHSAN GÜLEZ** (Bolu) — Ya kaçakçı değilse?

**NUSRET KIRIŞCIOĞLU** (Devamla) — Kaçakçı değilse bırakılır.

**REİS** — İzzet Akçal.

**İZZET AKÇAL** (Rize) — Aziz arkadaşlarımız; medeni memleketlerin hemen hepsinde kaçakçılığa mâni olmak için sert zabıta tedbirleri alınmaktadır. Kaçakçıyı hudutta gören memurun dur emrini verdikten sonra havaya silâh atması onun dikkat nazarını celp içindir. Elbette ki, kaçakçılık yapan şahıs silâhla kendisini teçhiz etmiş bulunmaktadır. Mukavemete hazırdır. Onun için her yerde, ileri hukuk telâkkilerine sahip memleketlerde bile zabıta; dur diye emir verir, şayet o şahıs arkaya bakıp elini oynatacak olursa onu vurabilir, salâhiyeti vardır. Bir fikir üzerinde tereddüde sevk edecek şekilde beyanda bulunan veyahut daha geniş mânası ile işin anlaşılması için maddenin biraz daha açıklanmasını istiyen arkadaşımıza, Amerika'dan hakiki misaller vereyim. Birleşik Amerika'da şahsın hürriyetine fevkalâde riayet edildiğinde asla şüphemiz yoktur. Fakat Amerika'da, bütün eyaletlerinde, bu kaydı kanunlarında bulabilirsiniz.

Kaçakçılığın memlekette alabildiğine cesaretle yapılmakta olduğu söylenmektedir. Gümrüklerimiz, gümrük hudutlarımız hemen hemen açıktır. Sert kararlar almak mecburiyetindeyiz. Hükümeti, böyle hukuki nizam içerisinde

sert olarak aldığı karardan dolayı ben şahsan tebrik ederim.

Şehir içerisinde gezen kaçakçıları da gümrük memurlarımız, salâhiyetli zabıta memurlarımız tanır. Bunlardan her hangi birisine, dur, üzerine arıyacağım diye bir ihtar yapacak olursa zabitanın kanuni ihtarını dinlemesi lâzımdır. Mukavemet etmemesi lâzımdır. Ettiği takdirde zabitanın elindeki silâhı kullanması tamamıyla yerindedir.

**REİS** — Avni Yurdabayrak.

**MEHMET ÜNALDI** (Seyhan) — Fıkra fıkraya müzakere edilmesi teklifinden vazgeçtim.

**AVNİ YURDABAYRAK** (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım, bendeniz İzzet Akçal arkadaşımızın noktai nazarının aksini konuşacağım. Fevkalâde bir kanun mahiyetinde olan bu tadil dolayısıyla birçok yeni hükümler de ilâve edilmiştir. Fakat nerede olursa olsun sayın komisyonun fikrine göre, behemehal cezaların şiddetlendirilmesi ile suçların önüne geçilir. Halbuki sebeplerini aramamız lâzımdır. Kaçakçılık nereden geliyor, nasıl oluyor, hangi meddeler üzerinde yapıyor, bunu anlamamız lâzımdır. Eyvelce orman kanununun müzakeresinde olduğu gibi, ormandan kaçak ağaç kesene, şöyle ağaç kaçırsana, böyle cezalar verilmesi gibi bugün de anormal cezalar vermek suretiyle biz bunun önüne geçemeyiz arkadaşlar.

Maddenin birinci fıkrasında diyor ki, tâyin olunan kapı ve yollardan başka yerlerden geçmek, çıkmak, girmek memnudur. Bunun hilâfında hareket edenleri yakalamak için gümrük memurlarına ve zabıtaya salâhiyet verilmiştir. Dahiliye Vekâletinin emrine verdik bu işi. Üçüncü fıkrada (memleket içi) diye geniş salâhiyet veriyoruz. Sepetini de, heybesini de, otomobilini de vatandaşın arıyacaklar. Onbaşı da, jandarma da, korucu da arıyacak. Nereye varacak bu işin sonu?.. Hudut bölgelerinde arasın. Fakat hududa 300 - 500 - 1 000 kilometre ötede, memleketin ortasında bulunan bir vatandaşın üstünü, eşyasını aramaya kalkışırsak bu nereye varır? Şark'ta 33 vatandaş böyle öldürülmüştür. (Alâkası yok sesleri) Trakya'da, jandarma önüne gelen arabayı durdurarak müessif hâdiselere böyle sebeb olmuştur. Birçok hâdiseler böyle olmuştur. Bu salâhiyetleri genişletirsek nereye varır?.. Maddedeki hudut bölgeleri âmenna... Son-

ra, İnhisarlar Vekâleti ve diğer bâzı vekâletler emniyet bölgeleri tesbit ediyor. Orada arasın. Fakat üç kişi, beş kişi bir arada gidiyor diye, dur bakalım, diyerek eşyasını, otomobilini araması, vatandaşa huzursuzluk verir. Amerika'da var ama o memurun kafasını buraya getir, biz de kabul edelim. Arkadaşlar, böyle şey olamaz!

REİS — Encümen.

ADLİYE ENCÜMENİ NAMINA NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Arkadaşımızın böylesine öfkelenmesine hiçbir sebep yok. Eğer arkadaşımızın dediği gibi olsaydı bütün bu tasvir ettikleri muazzam felâketlerin bugün de mevcud olması lâzımgelirdi. Çünkü bugün mer'i bulunan kanunda bu hüküm aynen mevcuttur. Arkadaşımdan istirham ediyorum, bir defa Hükümetin teklifini, bir defa da mer'i kanunda bulunan hükmü okusunlar.

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Eski kanunda bu salâhiyet jandarmalara verilmiştir, zabıta memurlarına verilmemiştir, Dahiliye Vekâletinin emrine verilmemiştir. Ben kanunu okudum.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Devamla). — Muhterem arkadaşımın yerinden vâkı itirazından dolayı bugün mer'i olan metni okumak mecburiyetinde kalıyorum :

«Silâhla teçhiz edilmiş olan zabıta ve gün-rük muhafaza memurlarının memleket dâhilinde tesadüf edecekleri kaçakeşler hakkında da yukardaki fıkralar ahkâmı tatbik olunur.» Görülüyor ki aynen mevcuttur. Eğer bu felâketli hava bu hükümden dolayı esecek olsaydı şimdi hepimizin soğak ortalarında durdurulup aranma-ğımız icabederdi. Allahtan, hükmü yeni olarak sevk etmemişiz. Arkadaşımızın haksız olduğu Muhterem Hevetçe kabul edilir zannedirim. Arkadaşımız tenkid ettikleri maddeyi okurlarsa daha iyi olur. Burada ceza konmamıştır, encümeni cezaları artırmakla itham etmektedirler...

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Bu maddeden sonra...

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Devamla) — Bunları sonraki tenkidlerini o maddelere saklarsa daha isabetli olur kanaatindeyim. Ceza maddeleri bu memlekette faydalı neticeler vermiştir. Ceza Kanununun 106 ncı maddesindeki tadilât, Millî Korunma Kanunundaki tadilât, cezanın artırılması istikametinde tecelli etmiştir. Bunun müsbet neticelerinden de memleketimizin

alabildiğine istifade etmiş olduğunu tatbikat göstermiştir. Yine tatbikat göstermiştir ki, cezaların teşdidî vatandaşları suç işlememeye sevk etmekte, bizzat kendilerinin mağdur olmalarını istacetmektedir.

Mehmet Ünalda arkadaşımızı da bu suretle tatmin etmiş olduğumu tahmin ediyorum. Te-reddüde mahal yoktur. Bunda tevehhüm gösterilmesi de doğru değildir.

REİS — Ali Ünlüsoy.

ALİ ÜNLÜSOY (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar, bu hususta geniş bir malûmata sahip değilim, yalnız başımdan geçen bir hâdiseyi zikretmekle iktifa edeceğim.

Avni Yurdabayrak arkadaşım çok haklıdır. Burada çok esaslı bir noktaya temas ettiler. Bu işi jandarmaya verdikten sonra, adım başına herkesi arar. Memleket ve vatandaş içinde geniş bir tepki, husumet ve aksülâmel hâsıl olur.

Nitekim sizlere canlı bir misalini vereyim. Geçen defaki İstanbul hâdisesinde Balıkesir ve İzmit havalisinde herkesin taksilerine varıncaya kadar arandı. Bu ta Ankara'ya kadar gelerek şikâyet konusu oldu ve Meclise kadar intikal etti. Bunu hepimiz biliyorsunuz.

Jandarmaya böyle bir salâhiyet verildiği takdirde herkesi arar, hattâ kamyonları, otobüsleri durdurur, arar. Bu da bütün memlekette bir infial yaratır. Memleket dâhilinde bu arama şeklini kaldırmazsak, büyük bir geçimsizlik hâsıl olacaktır. Öteden beri hepimiz biliriz ki, bir köye jandarma geldiği zaman kimse yanına gelmez. Jandarmadan her hangi bir şekilde korkmak değil, fakat acaba ne gibi teklif çıkar da bizim üzerimize tesir eder, diye jandarmayı görünce bir yere sıvışır, gider.

Benim başıma bir hâdiseler geldi. Daha orta-okulda talebe iken bir yerden atla gidiyordum. Karşıdan birkaçı atlı ve birkaçı yaya olarak jandarmalar geliyordu. Bana dur, diye işaret ettiler. Elimden atı alıp bineceklerini anladığım için atımı sürdüm. Onlar da atlarını sürerek bana yetiştiler. Elimden atımı alarak bindiler ve ben de yaya olarak geldim.

Arkadaşlar, jandarma istediği adamı arıyacak, istediğinin bavulunu açacak, istediği şekilde muamele yapacaktır. Bu kanunla biz kendi kendimize halk arasında büyük geçimsizlik meydana getirmiş olacağız.

Geçen sene Süşehri'nde bir hâdise oldu : Bir vatandaş takke giymiş. Jandarmayı görünce kaçmak istiyor. Jandarma dur, diyor, durmayınca silâhını çekip vurdu, bunu öldürdü, hepiniz biliyorsunuz. Gazeteler uzun uzadıya yazdı. Jandarmaya her yerde arama, silâh çekme, kullanma hakkını kanunla verirsiniz, memlekette bir gçimsizlik meydana gelir.

Hükümetin aldığı tedbirleri takdir ediyorum, ben de beraberim ama, jandarmaya dâhilde bu kadar salâhiyet verirsiniz doğru olmaz. Onun için maddeden jandarmanın silâh çekme ve arama yapma hükmünün dâhilde kaldırılmasını teklif ediyorum.

**REİS — Avni Yurdabayrak.**

**AVNİ YURDABAYRAK** (Zonguldak) — Çok teşekkür ederim, çok sevdiğim Nusret Kirişcioğlu arkadaşımız bana bu fırsatı verdi, dediler ki, her halde kanunu okumadılar. Okudum arkadaşlar, hem çok okudum, hem de meslek hayatımda en çok tatbik ettiğim bir kanundur bu.

Ceza hükümlerine gelince görülecektir. İcra makamı tatbikatta bunu kâfi görüyor, ama emcimen hiçbir esbabı mucibede zikretmeden bunu 3 ten 5 seneye çıkarıyor. Hapiste yatmak, benim gibi başından geçmedi ama bilmiyorum nereden tasavvur ediyorlar?

Bu madde eskiden de vardı, ben de biliyorum. Fakat tatbik şekli başka idi. O zaman bu işden tamamen mesul olan makam Gümrük Muhafaza Teşkilâtı idi. Biliyorsunuz, tatile girmeden evvel çıkarılan bir kanunla bu işler Dahiliye Vekâletine verildi. Gümrük işleri de Gümrük ve İnhisarlar Vekâletine bağlandı. O kanunun çıktığı tarihte memleketteki haleti ruhiye, içtimai vaziyet, iktisadi durum bugünkü gibi mi idi ve bugünkü vaziyeti o zamanla karşılaştırarak, o zaman vardı, bugün de mi olsun, diyelim? Evet, birtakım tedbirler almak lâzım. Fakat bugünkü realiteyi de düşünmek lâzım. İdam cezası, adam öldürmeyi, katilliyi ortadan kaldırmış mıdır? Hattâ bazı senelere kıyas edilecek olursa bugün çoğalmış vaziyettedir.

Arkadaşlar, şahsi masuniyetle, diğer hususlarla gelişigüzel oynamıyalım. Jandarmaya bu işi verdiğiniz gün vaziyet değişir.

Bir misal verdiler, dediler ki; ateşli silâhlar hakkındaki Kanun iyi netice verdi, hukukçu arkadaşım. Ateşli silâhlar hakkındaki Kanunu bununla bir tutuyorsa, Ateşli Silâhlar Kanununu

tatbik etmeden evvel silâhları topladık, bıçakları topladık, tazminat verdik, bunun daha başka sebepleri vardır. Ondan sonra bu kanunun tatbikinden de henüz tam fayda görmedik, ne zaman göreceğimiz de belli değil. Suriye'de bizim 270 kuruşa yediğimiz eti 500 kuruşa yiyorlar. Et Balık Kurumu 270 kuruşa satacağı yerde 500 kuruşa satmak için yer arar.

Sebebi orada arayacaklarına başka sebep bulsunlar, ondan sonra çıksınlar kürsüye.

**REİS — Gümrük ve İnhisarlar Vekili.**

**GÜMRÜK VE İNHİSARLAR VEKİLİ HÂDİ HÜSMAN** (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, evvelâ şunu arz edeyim ki, arkadaşımızın tasavvur ettiği, tasvir ettiği hâdise gümrük kapılarında olmaz. Kaçakçılık gümrük kapılarında değil, memleketin iç bünyesinde mevcuttur.

Sonra bir noktaya daha temas edeyim; şimdiye kadar gümrük budutlarında yalnız hudut muntakasında kaçakçılığın meni ve takibi muhafaza teşkilâtına aitti. Fakat iç bünyede, o muntaka, ki gayet dar bir muntakadır, kanunun tarifine göre, onun yanında kaçakçılık bugün filhâl valiler tarafından, jandarma ve emniyet teşkilâtı tarafından takibedilmektedir. Van Valisine, Şiird Valisine ve Diyarbakır Valisine bir tel çekilerek büyük bir sürünün geldiği haber verilirse, hiçbir zaman gümrük teşkilâtı, bu, gümrük muhafazaya ait değildir, jandarmaya aittir, demez. Bunu jandarma takibeder, gümrük muhafaza takibeder. Hattâ gümrük muhafaza teşkilâtı vekâlete bağlı iken çahi daima vilâyetle ve vilâyetin emrû kumandasındaki zabita kuvvetleriyle, ki onun büyük bir kısmı jandarmadır, teşriki mesai eder. Bugün jandarmaya verilen o dar hudut muntakasındaki kaçakçılığın meni ve takibi işini şimdiye kadar muhafaza sivil teşkilâtı, Cenupta askerî teşkilât yapıyordu. Cenupta muhafaza teşkilâtını askerler yapar. Bunun üniformasının kırmızı veya yeşil olmasında arkadaşımızın hiçbir fark tasavvur etmemeleri lâzımdır. Vazife, bir askerî gruptan bir askerî gruba intikal etmiştir. Arkadaşımız diyor ki; vatandaşın hürriyetiyle oynamayalım. Meseleyi böyle bir konu haline getirmesini ben asla doğru bulmuyorum. Hiçbir zaman zabita kuvvetimizi, dünkü, bugünkü, umumi olarak vatandaşın hürriyetiyle oynayan

teşekkül olarak mütalâa etmek doğru değildir. Sonra; jandarmanın değil kaçakçıya, yolda giderken, yolda ve orman içinde, köyün kenarında şüphelendiği vatandaşa dur, demeye hakkı vardır. Kaçakçılıktan şüphelendiği vatan-daşa dur, diyebilir ve durmadığı zaman silâh çekebilir. Zabitanın böyle salâhiyeti var. Sonra muhterem arkadaşlar; kaçakçılığın mühim bir kısmı memleket içinde olmaktadır. Memleketin hudut bölgelerinde olan kaçakçılık, meslek haline gelmiş, sanatkârı mevcut, hudut ve şümülü mevcut, mevzuları muayyendir. Asıl büyük kaçakçılık gümrük kapılarımızdan ziyade memleket içinde olmaktadır. Bunları hergün gazetelerde görüyorsunuz. Emniyet teşkilâtı kaçakçılıkla mücadele etmiş, hattâ otomobil kaçakçılığında zabıta, polis, silâh çekerek mücadele etmiş, afyon kaçakçılığı için mücadele etmiş.

Geçenlerde işittim, Konya'nın Karaman kazasında veya başka bir kazasında kaçakçılıkla mücadele etmiş. Hattâ Trabzon'lu arkadaşlar bilirler, tütün kaçakçıları ile mücadele vardır. Bu mücadele şehrin içindedir. Kaçakçı, bir sınıftır. Hudutta da olur, memleketin içinde de olur. Bunu sadece memleket hudutları içinde olan bir hâdise olarak mütalâa etmek ve «efendim, muhafaza teşkilâtından jandarmaya geçti, bu, vatandaş hürriyetini tahdideder, bin-naenaleyh doğru bir şey değildir» demek yer-sizdir. Sonra «madde niçin tadil edildi?» Deniyor. Biz, tadil etmiş değiliz, birkaç satır-ekledik. Eski madde 10 satır, yeni madde 30 - 40 satırdır. Müsaade ederseniz en şâyanı dikkat bulduğum bir iki misal auz edeyim : 200 tondan fazla kaçak eşya taşıyan bir gemiye dur, denemez. Çimento yüklü bir motor Galata'ya yaklaşıyor, muhafaza teşkilâtı haber alıyor, baskın yaparken ipini çözüp kaçıyor. Muhafaza motoru arkasından koşuyor. O kaçıyor, o kovuyor, o kaçıyor, o kovalıyor, ihtar ediyor, durmuyor. Top atıyor, durmuyor. Yelkenine top atıyor, o zaman duruyor. Bandırma'ya götürüyor, zabıtaya teslim ediyor. Avukatın ilk söylediği söz şu oluyor; bu geminin tonilâtosu 200 tondan fazladır, memurlar vazifelerini suiistimal etmişlerdir. Muhafaza teşkilâtı, uzaktan tonilâtosunu ben ne bileyim, diyor. Kaçak mı, değil mi, nasıl tefrik edebilirim, diyor. Hâkimin insafı galebe çalıyor, 200 tonilâtodan fazla bir gemiye ateş ettiği için mesul olması lâzımgelen

muhafaza teşkilâtını mesul etmiyor. Eski me-tinde böyle birtakım garabetler mevcuttu. Bu hüküm esasen mevcuttu. Onun için arkadaşım müsaade ederse bu maddeyi aynen kabul edelim. Biz jandarmaya yeni bir salâhiyet vermiyoruz. Jandarmanın memleketin emniyetini temin etme salâhiyeti mevcuttur. İstanbul'daki kaçakçılık hâdiselerini tahattur buyurmanızı rica ederim. Onun için, müsaade ederlerse arkadaşlar hâdiseyi bu şekilde tasvir etmesinler. Yapılan tadiller tamamen maksada, hizmete uygundur ve gayet yerindedir. Adliye Encümeni de tasvibetmiştir. Heyeti Celilenin de tasvibetmesini rica ederim.

REİS — İzzet Akçal.

İZZET AKÇAL (Rize) — Efendim, Avni Yurdabayrak arkadaşımızın beyanlarını halen cari mevzuat muvacehesinde de yerinde görmedim. Kimleri kastediyor bu madde? Her vatan-daşa karşı mı tatbik edilecek?. Elbette ki hayır. Ben arkadaşım gibi anlamıyorum bu maddeyi. Zaten madde de tasrih ediyor. Diyor ki, «Memleket dâhilinde tesadüf edecekleri kaçakçılar..»

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Nerden bilecekler kaçakçı olduğunu?. Nasıl tanıyacak?..

İZZET AKÇAL (Devamla) — Müsaade buyurun. Bu kaçakçıların, zabıtada yalnız isimleri değil sicilleri ve resimleri vardır. Kaçakçılar her bölgede tanırım. Kendileri çalıştıkları bölgede -senelerce Devlete hizmet ettiler - kimlerin kaçakçı olduğunu bilmiyorlar mıydı? Ben eminim ki, birer birer tanıyorlardır. Jandarmanın, polisin, zabıta memurlarının bu salâhiyetleri esasen vardır. ~

ALİ ÜNLÜSOY (Yozgad) — Tekrar neden konmuştur?

İZZET AKÇAL (Devamla) — Fakat maddeyi topyekûn değiştirdikleri için evvelce de mevcudolan hükmü maddenin içinde bırakmışlardır. Biraz önce Sayın Vekilin bildirdikleri mahzur-ları bertaraf edecek hükümleri koymuşlardır, yenilik bundan ibarettir. Zabitanın salâhiyeti Ankara'da, İstanbul'da şehir içinde, kaza ve şehir merkezlerinde ve köylerde vardır. Her hangi bir şahsa «dur» diye emir verebilirler. Eğer muhitinde şer'î ile tanınmış mâsumi bir vatandaşa «dur» diye emir vermiş ve üzerini

mutlaka arıyacağım demişse ve buna icbar etmişse o zaman vazifesini suiistimal etmiştir. Hattâ Avni Yurdabayrak bu hususta birkaç mahkûmiyet kararı da vermiştir.

Aziz arkadaşlarım; her devlet ve müessese cemiyet nizamını korumak için, sert kararlar almak mecburiyetinde kalmış ve bu şekilde kararlar da almıştır. Medeni memleketlerde bu hükümler üzerinde asla durulmamaktadır. Zabitanın vazifesini suiistimal edeceğini biz hatırımıza getirmiyeceğiz. Suiistimal ettikleri takdirde de müeyyideler vardır, buna tahammül etmeleri lâzımdır. Arkadaşımın söylediği gibi elbette ki tek faktörle yani takip işini, şiddetlendirmekle ve cezayı ağırlaştırmakla bu suçların tamamen önlenebileceğine, ben de kaani değilim. Ama bu husus üzerine Hükümet dikkatle eğilmiş bulunmaktadır. Benim yaptığım tetkika göre Cenup muntakamızda tel örgüleri, mayın tarlaları dahi vücutte getirmekte tereddüdetmemektedirler. Ben Hükümetin bu cezri hareketinden dolayı isabetli bir yolda bulunduğu kanaatindeyim. Ve kendilerini tebrik ederim. Urfa'da, Cenup vilâyetlerimizde gezip dolaşanlar ve oralarda bulunanlar bilirler, bohçacılar kapı kapı, açık olarak gezerler ve kaçak mal satarlar. Bunları, zabita memurlarının da bildikleri söylenir. Aslı vardır veya yoktur.

İşte bunları önlemek için icabeden sert hareketleri almayı istemekte Hükümet tamamen haklıdır. Şahsan ben bunu takdir ile karşılarım.

REİS — Avni Yurdabayrak.

AVNİ YURDABAYRAK (Zonguldak) — Efendim, kürsüye tekrar tekrar çıktığım için özür dilerim; fakat söylemek mecburiyetindeyim. Vekil beyin güzel izahatından sonra, insanın zabita memuru olacağı geliyor. Burada anlaşmak gayet güzel. Size yakın bir misal vereyim : Biliyorsunuz, Ankara'da tayyare meydanında kaçakçı diye bir kadın yakalandı, bunu hepimiz gazetelerde okuduk. Muhakemesi neticesinde 30 seneye mahkûm oldu. Fakat Temyize gitti ve en sonunda beraet etti. Bu kadın Temyizde beraet etmese idi 30 sene hapis yatacaktı. Ankara tayyare meydanında cereyan eden bir hâdise. Bunun haricinde ileri sürülen fikirlere ben tamamen iştirak ediyorum. Şarkta hâkim bulunuyordum. Bir yerden Diyarbakır'a gece indim. Bir paytona bindim. Diyarbakır'ın Dağ kapısından

girerken iki jandarma, kaçakçı bilmem ne diye yanaştı. Yanımda hanım vardı. Tabancayı göstermesem vallahi kötü hareket edeceklerdi bunlar. Bu hareketler üç beş sene evvel cereyan etti.

Efendim, ben bu hüküm konmasını demiyorum, memleket hudut bölgesinde âmenna.. Arz ettiğim gibi vekâletin hudut bölgeleriyle emniyet muntakaları olan yerlerde âmenna... Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununa, Jandarma Talimatnamesine giriyor bunlar. Dünkü jandarmasının salâhiyeti genişlemiş bulunuyor. Dün jandarma bizzat jandarma olması dolayısıyla âsaişe memur olarak salâhiyeti ayrı idi. Gümrük muhafızlığının Dâhiliye Vekâletine devri dolayısıyla jandarmanın buradaki salâhiyeti ayrıdır. Bunun talimatı da değişecektir, elbette. Tekrar ediyorum, emniyet bölgelerinde âmenna, bu şekil tatbik edilsin. Ama memleketin içinde kaçakçılık var diye.. 3 - 5 bohçacı kadın geziyor, ya kaçakçı değilse, kaçakçı olduğunu nereden bileceğiz? Bu maddeye başka şekil verilebilir, hemen çıkarmıyalım, istirahatım budur.

REİS — Encümen.

ADLİYE ENCÜMENİ NAMINA NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, kaçakçılık, iktisadi bünyemizi kemiren bir mikrop halindedir. Çete halinde çalışıyorlar, eşkiyalar gibi çalışıyorlar. Bunları takibetmeye mecburuz, ve takibi icabeden şahıslar da muayyendir, zabıtaca malûm kimselerdir. Demin arz ettim, katiyen yeni bir hüküm yoktur. Arkadaşlarımızın başlarından geçen birkaç suiistimal vakasını anlatmaları vaziyeti değiştirmez. O hükümler zaten mevcuttu. Bir iki yerde yanlış tatbik edilmiş. Bu fıkrada değişiklik yoktur ki, arkadaşlarımız yeniden ortaya tehlikeli bir madde çıkarılmış gibi konuşuyorlar. Kaçakçılık mevzuunda hakikaten zeiri tedbirler almak lâzımdır. Bütün bu konuşmaların o tedbirlerle alâkası yoktur. Ahmet'in veya Mehmet'in başından geçen vakada jandarma salâhiyetini kötüye kullandı diye salâhiyetin ipkasım mı istiyorlar, yoksa kaldırılmasını mı istiyorlar? Gümrük Muhafaza Teşkilâtının Jandarma Umum Kumandanlığına bağlanması Kanunu ile jandarmaya hiçbir salâhiyet verilmiş değildir. Dün jandarmanın salâhiyeti ne ise bu fıkra gereğince bugünkü salâhiyeti de aynı olmakta devam edecektir. Tereddüde mahal yoktur. Kanaatime gö-

re hakikaten müzakere kâfidir, maddenin reyê konularak aynen kabulünü istirham ediyorum.

REİS — Ferid Alpiskender.

FERİD ALPİSKENDER (Tekirdağ) — Avni Yurdabayrak arkadaşımız gümrük hudutlarında ve kaçakçılık mıntakası sayılabilecek yerlerde arama dolayısıyla silâh endahtına taraftar olmakla beraber, memleket içerisinde bu arama ve endahtın şahsi masuniyet ve hürriyeti tahdid- edici bir hareket olması itibariyle, bunun kabul edilmemesine dair çok güzel fikirler ileri sürdüler. Esasen, jandarmamız ve arama ve endahtı yapacak olan memurların kültür seviyelerini ve memleketi bugünkü durumlarını izah ederek bu hükmü lâyikiyle kullanamayacaklarını gayet güzel bir şekilde ifade ettiler.

İzzet Bey arkadaşım, sert tedbirlerin daha müspet neticeler vereceğini beyan buyurdular. Gerçi sert tedbirler bazan iyi olur ve ibreti müessire teşkil eder, korkutur, ürktür ama birtakım vasıfları haiz olması lâzımdır. Bu tedbirlerin bir defa suiistimale müsait olmaması, ondan sonra tatbik kabiliyeti bulunması lâzımdır. Bu iki vasfı haiz olduğu takdirde sert tedbirlerden iyi netice alınır. Aksi takdirde menfi neticeler çıkar.

Ben size bir ay evvel seçim bölgemde cereyan eden bir vakadan bahsedeyim :

Malkara'da memnu silâh taşımaktan maznun birisi jandarmalar tarafından nezaret altına alınıyor. Bu vatandaş da bıçak bulunuyormuş. Bu suçun küçük bir ceza ile cezalandırılacağını hepimiz takdir edersiniz. Adam bir aralık fırsat bularak tabana kuvvet kaçıyor, jandarma arkasından silâh atarak yaralıyor ve koma halinde hastaneye kaldırılıyor. İşte jandarmaya salâhiyet verdiğiniz takdirde karşılaşacağımız en tabii netice budur. Hakikaten muayyen hudutlarda endaht salâhiyeti verilebilir. Fakat, kıymetli zamanlarınızı fazla israf etmiyeyim. 39 neu Tümenin müddeiumumisi olarak İskenderun'da bir sene çalıştım. Buna benzer 100lerce vaka geçti. Bu gibi salâhiyetlerin suiistimale müsaidolduğunu ve iyi netice vermediğini gördüm. Birçok muhafaza memurlarına ceza talebederken de hissen müteessir oldum. Avni Yurdabayrak arkadaşımızın teklifine iştirak ediyorum; muayyen mıntakalarda endaht salâhiyetini vermek, içinde yaşadığımız demokratik şartların karşısında rejimin ve vatandaşın şahsi masuniyet ve hürriye-

tinin her şeyin üstünde tutulmasına kaani bulunuyorum.

REİS — Kifayet teklifleri var, okuyoruz.

Yüksek Riyasete

Madde hakkında Yüksek Meclis tenevvür etmiştir. Kifayeti müzakerenin reyeye vaz'ını arz ve teklif ederim.

Aydın Mebusu  
Zühtü Uray

Yüksek Reisliğe

Müzakereler kâfidir. Kifayetin reyeye konmasını arz ederim.

Konya Mebusu  
Himmet Ölçmen

Yüksek Riyasete

Bu madde hakkında kâfi derecede görüşüldü. Kifayetin reyeye konmasını arz ve teklif ederim.

Kastamonu Mebusu  
Nâzım Batur

REİS — Kifayeti reyeye arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4 neu fıkranın tadili hakkında takrir var, okuyorum :

Yüksek Reisliğe

11 nei maddenin 4 neu fıkrasının :

«Kaçakçılığında güphe edilmeyen tanınmış şahıslar hakkında yukardaki fıkra hükümleri tatbik olunur.» şeklinde tadilini arz ve teklif ederiz.

Bingöl Mebusu  
Necati Aras

Zonguldak Mebusu  
Avni Yurdabayrak

REİS — Encümen iltihak etmiyor. Nazarı itibara alanlar işaret etsinler. Almyanlar... Nazarı itibara alınmamıştır.

Maddeyi aynen reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 14. — Türkiye'ye giren yolcuların beyanlarına muhalif olarak üzerlerinde veya eşyaları arasında çıkan Gümrük Resmine veya inhisara tâbi eşya ve maddeler müsaderel olunur.

Yolcuların başkalarına ait eşyayı kendi zati eşyası imiş gibi göstermiş olmaları halinde bu kaçak eşyanın müsaderesine, gerek yolcu ve gerekse eşya sahibi hakkında eşyanın vergileri miktarınca ayrı ayrı ağır para cezasına hükmedilir.

Yolcuların beyanlarına muhalif olarak yarılarında veya kablalarında zuhur eden ve ticari mahiyet ve miktarda olan eşyalarıyla gümrükten kaçırılmak maksadına müstenidolarak sandık, bavul, çanta ve bunlara benzer eşya kablalarında veya bunların muhteviyatında gizli tertiple yaptırılmış yerlerden veya üstünde bulundurduğu eşyanın gizli yerlerinden veya yastık, yorgan ve gıltelerin içinden çıkarılan veya ayak, kablalarına yerleştirilmiş, vücutlarına sarılmış veya sıkıştırılmış olarak bulunan veyahut her hangi bir suretle muayeneye arz edilmemiş olan gümrüğe ve inhisara tâbi kaçak eşyadan dolayı müsaderede kararı verilmekle beraber yolcular hakkında 25 nci maddenin 3 ncü fıkrasına göre hapis ve para cezası da hükmedilir.

Türkiye'ye giren yolcuların beyanlarına muhalif olarak üzerlerinde veya eşyaları arasında çıkan Gümrük Resmine veya inhisara tâbi eşya 22 nci maddenin 2 ncü fıkrasındaki mahal ve zaman şartları aranmaksızın heran müsaderede edilebilir.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 20. — Hakikata aykırı beyanname ita edilmek veya her ne şekilde olursa olsun hile yahut suiistimal gibi kanunsuz yollarla muamelesi yaptırılarak eksik resim veya vergi ödemek yahut vergi veya resimleri ödenmesizin ödenmiş veya muamelesi yaptırılmış yahut vergi veya resme tâbi olduğu halde muafiyete tâbi mal gibi gösterilmek yahut ithali memnu veya inhisara tâbi bir malı memnuiyet veya inhisar dışında göstermek suretiyle memlekete mal ve eşya ithal edenler veya ithale teşebbüs eyliyenler (1) seneden (5) seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. Mal ve eşyanın da müsaderesine hükmolunur.

Yukarda yazılı fiil ve hareketlere iştirak eden memur ve müstahdemler hakkında suçta mürettep ceza bir misli artırılarak hükmolunur.

Ayrıca vergi veya resimleri noksan verilen mal ve eşya için bu noksanlığın, vergi veya resimleri ödenmemiş olan mal ve eşya için de teknil vergi veya resimlerin, memnu yahut inhisara tâbi madde ve mallar için gümrüklenmiş piyasa değerinin beş misli ağır para cezası hükmedilir.

Mal ve eşyanın yakalanamaması halinde yukarıki fıkrada yazılı ağır para cezasına gümrüklenmiş piyasa değeri de ilâve olunur.

Bu madde hükümlerine muhalefetten dolayı yakalanan eşya ile hüküm ve tahsil edilecek para cezaları hakkında (60) ncü madde hükmü tatbik olunur.

Suç, 5383 sayılı Gümrük Kanununun 152 ncü maddesinde tasrih edildiği şekilde mal ve eşya gümrükte iken meydana çıkarılmış veya yakalanmış ise bu takdirde mezkûr maddeye göre ve yalnız para cezası üzerinden alâkalılara ikramiye de verilir.

Para cezasının tahsili kanunen mümkün olmadığı takdirde müstehliklerin hissesi eşya bedelinden derhal tesviye olunur.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 25. — Bu kanunun 14 ncü maddesinin birinci fıkrasında yazılı haller haricinde, kaçak inhisar maddelerini istimal veya istihlâk maksadıyla yarılarında veya her hangi bir yerde bulunduranlar ile gümrükten kaçırılarak yurda sokulmuş eşyayı kaçak olduğunu bilerek kendisinin veya başkalarının ihtiyaçlarında kullanmak üzere yurt içinde tasımlan veya bilerek yarılarında yahut her hangi bir yerde bulunduranlar gümrük kaçağı eşyanın gümrüklenmiş değerinin, inhisar maddeleri için hususi kanunlarında yazılı para cezasının birer misli hafif para cezası ile cezalandırılır. Madde ve eşyanın müsaderesine de hükmolunur. Bu suretle hükmolunacak hafif para cezası 10 liradan aşağı olamaz.

Para cezasının miktarı (50) lirayı tecavüz ettiği takdirde tecavüz eden miktar için her üç lira ve küsuru bir gün hesabıyla ayrıca hafif hapis cezası da hükmolunur. Bu suretle verilecek hafif hapis cezası bir seneyi geçemez.

Yukarıki fıkralar dışında kalan ve bu kanunda ayrıca cezası bulunmayan her nevi kaçakçılık suçları failleri bir seneden beş seneye kadar hapis cezasıyla birlikte gümrük kaçağı eşyanın Gümrük Resmi ile sair devlet resimleri tutarının, inhisar kaçağı maddeler için hususi kanunlarında yazılı para cezasının birer misli ağır para cezası ile cezalandırılır. Ve bu nevi eşya ve maddelerin de müsaderesine hükmolunur.

Eşya ve maddelerin müsaderede edilememesi veya memnu eşya ve maddelerden madut bulunma-

sı veya bunlar için hususi kanunlarında para cezası tâyin edilmemiş olması hallerinde hükmolunacak para cezasına bunların gümrüklenmiş piyasa değeri miktarınca bir meblâğ ilâve olunur.

Kaçırılan eşya veya maddenin sıf değeri 1 000 liradan aşağı olduğu takdirde 3 ncü fıkrada yazılı cezalar yarı nispetinde indirilerek hükmolunur.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 26. — Kaçakçılık maksadiyle teşekkül vücuda getirenlerle idare edenler üç seneden beş seneye kadar hapis ve 3 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Birinci fıkrada yazılı teşekküle mücerret intisabedenler hakkında (1) seneden (3) seneye kadar hapis ve 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Kaçakçılık ile iştigal etmek maksadiyle 2 veya daha fazla kimselerin evvelden anlaşıp birleşmeleri kaçakçılık için teşekkül sayılır.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 27. — Kaçakçılık suçu, kaçakçılık maksadiyle teşekkül vücuda getirenlerle idare edenler veya teşekküle mensubolanlar tarafından işlenirse failer hakkında 7 seneden 15 seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

Birinci fıkradaki hal dışında iki veya daha fazla kimselerin toplu olarak kaçakçılık yapımları halinde beş seneden on seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

Birinci ve ikinci fıkralarda hükmolunacak ağır para cezasıyla birlikte inhisar maddeleri için hususi kanunlardaki para cezaları miktarının, eşya kaçaklığı için de Gümrük Resminin ve memnu eşya ve maddeler için de bunların kıymetinin 5 mislinden aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur. Kaçak eşya ve maddeler de müsadere edilir.

Bu kanunun, 25 ve 26 ncı maddeleriyle bu maddede yazılı suçların kaçaklığın menî ve takibi veya tahkiki ile mükellef memurlar tarafından işlenmesi veya işliyenlere müzaheret veya bilerek müsamaha edilmesi hallerinde mezkûr maddelerde yazılı olan cezalar bir misli ve bunlar haricinde kalan diğer memur ve müstahdem-

ler tarafından işlenmesi halinde yarı misli nispetinde artırılır.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 32. — Kaçak eşya veya maddelerin yakalanması gibi her hangi bir tehlikeye karşı sigorta yapanlar ile yaptırınlar (1) seneden (3) seneye kadar hapis ve (10 000) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasıyla cezalandırılırlar ve ayrıca bu suretle sigorta yapan müesseseden 10 000 liradan aşağı olmamak üzere hükmedilecek ağır para cezası tahsil ve Türkiye dâhilinde sigortacılık yapımları da menolunur.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 35. — Ceza ehliyetini haiz olmıyanları kaçakçılık suçlarında kullananlar, kaçakçılık fiiline terettübeden cezalar bir misli artırılmak suretiyle cezalandırılırlar.

Kaçakçılıkta iştirak veya menfaatleri olmaksızın velâyet ve vesayetleri altında bulunan ehliyetsizlerin kaçakçılık yapımlarına sebebolarlar veya bu hususta ihmalleri görülenler 1 000 liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezasıyla ve fiilin tekerrürü halinde (3) aydan (1) seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 36. — Kaçaklığın menî, takibi veya tahkiki ile mükellef bulunan memurların her ne suretle olursa olsun bu kanunda yazılı vazifelerini ihmal veya suiistimal etmeleri yahut ihtikâpta bulunmaları veya rüşvet almaları yahut sahtekârlık fiilini işlemeleri halinde bu cürümler için kanunen muayyen olan cezalar bir misli artırılarak hüküm ve müebbeden memuriyetten mahrumiyet cezası da tâyin olunur.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 38. — Bu kanunun 2 ncı maddesinde yazılı ihbar, menî, takip veya tahkik ile mükellef olan memur veya müstahdemlerin bu vazifelerini ihmal veyahut suiistimal etmeleri halinde haklarında Türk Ceza Kanununun 230 ve

240 nci maddelerindeki cezalar bir misli artırılarak hüküm ve müebbeden memuriyetten mahrumiyet cezası da tâyin olunur.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 40. — Bu kanuna göre 6 ay veya daha yukarı hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile mahkûmiyet halinde, 3 seneden 10 seneye kadar olmak, kaçakçılığa müsait mıntakalar haricinde infaz edilmek ve bu müddet zarfında emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmak üzere sürgün cezası da hükmolunur.

Kaçakçılık suçlarının mükerrirleri hakkında, hürriyeti bağlayıcı cezanın miktarına bakılmaksızın aynı hüküm tatbik edilir.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 44. — İstasyon veya iskelelerde, yahut her nevi nakil vasıtalarında veya otel, han, kahvehane, gazino ve bar gibi umumi yerlerde bunların memur veya müstahdemleri tarafından yapılan kaçakçılık suçlarında ihmal veya dikkatsizlikleri tahakkuk eyliyen o yerin veya vasıtanın mesul şahsı, sahibi veya müsteciri 2 500 liradan 10 000 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 45. — Gümrük Kanununun 7 nci maddesine göre tâyin olunan kapı ve yollardan başka yerlerden memleket dışına eşya çıkarılanlar veya bunları çıkarmak için gümrüklere verdikleri beyannamelerde cins, nevi, miktar, menşe ve gönderileceği yer bakımlarından yanlış beyanda bulunanlar hakkında 500 liradan 5 000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Şu kadar ki, bu fiillerin ayrıca suç teşkil etmesi hallerinde buna ilâveten ilgili kanun hükmüleri de tatbik olunur.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 47. — Kaçak eşya veya madde naklinde bilerek kullanılan her türlü kara, deniz ve

hava nakil vasıtalarının da müsaderesine hükmolunur.

Müsaderesi icabeden nakil vasıtaları, tahkikat sırasında zaptedilerek en yakın gümrük veya inhisarlar idaresine teslim edilir.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 53. — Maznuna isnadolunan kaçakçılık suçunun asgari haddi 6 ay veya daha yukarı hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile muhakemesi ve maznun, hüviyetini ispat edememiş veya kaçak eşya ile yakalanmış veyahut kaçakçılıktan mükerrir vaziyetine gelmiş ise, tahkikat ve muhakemesi mevkufen icra olunur.

Türkiye'de muayyen ikametgâhı bulunmayanlar mahkûm oldukları hürriyeti bağlayıcı cezayı çekmiş olsalar dahi hükmedilen parasının tamamını ödemedikçe veya para cezasına mukabil usulü dairesinde teminat göstermedikçe para cezasının miktarına göre tahvil olunacak hapis cezası müddetince tahliye edilemezler.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 54. — Kaçakçılık suçlarının takibine mütaallik zabıt varakaları :

1. Hangi senenin hangi ayı ve gününde, nerede tanzim olunduğunu ve yazanların resmî sıfat ve hüviyetlerini, icrası âmirin yazılı iznine bağlı olan işlerde bu iznin tarih ve numarası,

2. Vakayı ve delillerini, suç vücuda getiren eşya ve alât ve edevatı ve nakil vasıtalarının nevi, mahiyet, miktar ve vasıflarını ve nerede ve ne suretle görülüp zaptedilmiş olduklarını,

3. Maznunun hüviyeti, sanat ve ikamet mahalli ile ifadesini,

Muhtevi olmak ve tanzim eden memur ile maznun ve varsa hariçten hazır bulunan iki kimse tarafından imza edilmek lâzımdır.

Bu şartları tamamen haiz olarak kanunun 3 ncu maddesinde yazılı memurlar tarafından tanzim olunan zabıt varakaları hilâfı sabit oluncaya kadar müteberdir.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 55. — Bu kanunun 12 ve 13 nci maddeleriyle 14 nci maddenin birinci ve 16 nci maddenin sonuncu fıkralarında yazılı fiillere gümrük memurlarından teşekkül eden komisyonlarca ve 25 nci maddenin 1-ve 2 nci fıkralarıyla 44 nci maddede yazılı fiillere mahallî sulh ceza mahkemesince, 10 sene ve daha yukarı hapis veya ağır hapis veya idam cezalarını müstelzim suçlara ağır ceza mahkemesince ve bunlar dışında kalan suçlara da asliye ceza mahkemesince bakılır.

Gümrük komisyonlarınca verilen kararlara karşı suçlu veya gümrük idaresinin komisyona dâhil bulunmayan âmiri tarafından tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde sulh ceza mahkemelerine itiraz olunabilir.

Sulh mahkemelerinden verilen hüküm veya kararlar katidir.

REİS — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 56. — Kaçaklıktan dolayı gerek bu kanuna ve gerekse hususi kanunlara göre hükümlenen para cezalarına ait ilâm cumhuriyet müddeiumumiliği tarafından re'sen alâkalı idarelere verilir. Bu ilâmlarla gümrük komisyonlarınca verilip katileşen kararların taallük ettikleri para cezalarını ödemeleri bu idarelerce Âme alacaklarının tahsil usulü Kanununa göre çıkarılacak bir ödeme emri ile mahkûma tebliğ edilir.

Tebliğ tarihinden itibaren 15 gün zarfında para ödenmediği takdirde, aynı kanunun hükümleri dairesinde mahkûmun mallarına müraaatla infazı yoluna gidilir. Mahkûmun haczi ve satılması caiz malları buunmaz veya bu suretle aczi tahakkuk ederse ve bu para cezası alâkalı idarece aynı kanunlara göre tecil edilmezse ilâm hapse çevrilip infaz edilmek üzere cumhuriyet müddeiumumiliğine iade olunur.

Ağır para cezasının 3 lirası bir gün hesabıyla hapse ve hafif para cezasının 3 lirası da bir gün hesabıyla hafif hapse çevrilir. 3 liraya bağlı olmayan kesirler de 3 lira sayılır.

Mahkûmun cezasını çektiği her gün için para cezasından 3 lira indirildikten sonra geri kalan parayı öderse, para yerine kaim olan hapis ve hafif hapis cezası infaz edilmez.

Para cezası yerine çektirilen hapis veya hafif hapis cezaları 3 seneyi geçemez.

C. Müddeiumumiliğince tahsil olunacak para cezaları alâkalı idarelere verilir.

REİS — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 58. — Bu kanun hükümlerine muhalefet edenler hakkında yapılacak tahkikat ve takibat, 3005 sayılı Kanunun birinci maddesinin (a) bendindeki mahal ve aynı kanunun 4 nci maddesinde yazılı zaman kayıtlarına bakılmaksızın mezkûr kanun hükümlerine tevfiakan icra olunur.

Mahkemece bu kanuna göre hükmedilecek cezalar tecil edilemez.

Maznunların duruşma sırasında diğer bir suç olduğu anlaşılrsa bile bu hal dâvaların birleştirilmesine sebep teşkil edemez.

Müsadereye tâbi olan kaçak eşya veya nakil vasıtası alât, edevat zaptolunup da:

a). Maznunun kim olduğu tesbit edilmemiş ise,

b) Duruşmanın muvakkaten tatiline karar verilmiş ve bu durum bir sene devam etmiş ise,

Eşyanın müsadereesine karar verilir ve 5 gün içinde keyfiyet münasip vasıtalarla ilân edilir.

İlân tarihinden itibaren 15 gün içinde alâkalılarca salâhiyetli mahkemeye itiraz edilmezse müsadere kararı katileşir.

İZZET AKÇAL (Rize) — Söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

İZZET AKÇAL (Rize) — Maddedeki, bilhassa bu kanuna göre hükmedilecek cezalar tecil edilemez, hükmü üzerine söz almış bulunmaktayım.

Arkadaşlar, tecil müessesesi bir af müessesesi değildir. Tecil müessesesi şu veya bu sebeple küçük bir suç işlemiş olan bir şahsa hiç olmazsa bir defa için namuslu yaşamak, dürüst yaşamak (namuslu kelimesini hukuki mânada alıyorum) kanunlara itaat etmek imkânının bahsedilmesinden ibarettir. Tecil edilen ceza tamamıyla kalkmıyor. Tecil edilen ceza eğer bir bir suç daha işleyecek olursa avdet etmektedir, cezanın tecili hükmü hemen medeni memleketlerin hepsinde vardır. Değil cezanın hattâ ileri memleketler ceza kanunları dâvayı dahi tecil et-

mektedirler. Hükmü tecil etmek salâhiyetini tanımaktadırlar. Ondan sonra üçüncü safhada cezayı tecil etmektedirler. Dâvayı tecil eden memleketler başında Birleşik Devletlerin Cumhuriyetlerinin hemen hemen hepsini misal olarak vermek mümkündür. Son ceza kanunları tekâmül safhasını ikmal etmekte, bu kanunlar takipte de tecil hususunu kabul etmektedirler. Ve madde halinde kanunlarına yerleştirmektedirler. Hükmün tecili ise, evleviyetle ileri ceza telâkkisine göre kabili kabul olan yazıyettir. Cezanın tecili, mutlak olarak Medeni Ceza kanunlarının hepsinde yer almaktadır. Suç işleyen şahıs hakkında müddeiumumiler, dâva açmaya salâhiyetli olan şahıslar ve makamlar, suçu işleyen şahsın kasdı vardı veya yoktu gibi bir zehaba vâsil olacak olurlarsa o takdirde dâvayı tecil ediyorlar. Bu suçtan dolayı dâva açmıyorum, fakat bu şahsı takibedeceğim der, eğer kanunları ihlâl etmeyi itiyat edinmişse bir suç daha işler bu takdirde takip makamı iki suçun dâvasını birlikte açar, neticeyi alır mahkemelerde, açılan dâvalarda, şahsın fiili işlediğine kaani olur. Fakat, fiili işleme saiki, cemiyetin nizamını tam olarak kökünden ihlâl etmemiş olan bir hâdise olabilir ve deliller zayıf bulunur. Bu takdirde hâkim, «bu şahıs hakkında hüküm vermeyi tecil ettim» der. Ve tecil ettiğinden zabita makamlarını, takiple mükellef makamları haberdar eder. Bu şahıs devamlı takip altındadır. Eğer yeniden bir suç işleyecek olursa yakalanır. Adli sicilde esasen işine işlenmiştir. Getirilir, mahkemeye haber verilir. Mahkeme o zaman tecil edilmiş olan hükmü vermek işini yeni baştan ele alır ve cezayı tâyin eder. Cezanın tecili ise, şahıs hakkında takibat yapılmış, muhakemesi icra edilmiş ve bir ceza ile karşılanmıştır. Muayyen bir ceza hükmedilmiş vaziyettedir. Bunun tecili, muayyen miktarı aşmamak kaydıyla bizim Ceza Kanunumuzun 89 ncu maddesi, altı ay ve daha aşağı cezalar içindir. O takdirde cezanın tecili mümkündür. Her şahsın hiç olmazsa bir defa cemiyette böyle bir imkâna sahibolması lâzımdır.

Cezanın tecilinden korkmamamız, çekinmemekliğimiz lâzımdır. İlk konuşmamda hükümetin aldığı bu sert hükümlerden dolayı hükümeti tebrik etmiştim. Ama tecil müessesesinin işletilmesini önleyecek olan hükümden dolayı Hükümeti yerinde ve isabetli bir karar alıyor diye övmem için hiç-

bir sebep yoktur. Her vatandaşa bir defa namuslu yaşamak imkânının verilmesi, lâzımdır.

Ceza tecil edildiği takdirde tecile mazhar olan şahıs ikinci suçu işlemekten çekinecektir. Kendi kendini kontrol edecektir. Muayyen müddette hattâ bir iftiraya mâruz kalmaktan çekinecektir. Tecil müessesesi çok vefalı bir müessesedir. Tecil edilemez hükmünün madde içerisinden çıkarılması lâzımdır. Bundan başka tecilin daha iyi neticeleri de elbette vardır. Bunları hukukçu arkadaşlarım iyi bilirler. Hukukçu olmıyan arkadaşlarım da aklıselimleri ve hukuk mantıkları ile bunlara vâkıftırlar. Benim ricam komisyonun ve Hükümetin muvafakat edip bu hükmü kaldırmasıdır. Aksi takdirde bir teklif yapacağım. Eski kanunda bu hüküm vardır. Şimdi encümen sözcüsü eski kanundan bahsedecekler evet, eski kanunda vardır. Fakat vefalı bir hüküm değildir. Bakın arkadaşlar, geçenlerde toplantımızın son gününde buraya bir hâdise geldi; içler acısı bir hâdiseydi. İnsan bazan iftiraya mâruz kalabilir. Cemiyet içinde olan bir insanın iftiradan kendisini kurtarması pek zordur. Hele politika içerisinde iseniz bu daha da kolay olur. Neler yaptırılmazsınız, apartmanlar, beyaz saraylar yaptırılırsınız, bankalardan vazifemize suiistimal ile para temin etmiş, şu ve bu suretle çaldığımız paralarla yaptırmış olabilirsiniz, söylerler. Hattâ suçu işlemeye şahısları teşvik etmiş bulunursunuz, söylenir hep bunlar. Hattâ ihbar da yaparlar. Salâhiyetli mercileri tahrik etmek suretiyle tahkikat açılır ve mahkûm da edilirsiniz. Birbirine uygun şahadette bulunan iki şahit bulurlar, mahkûm edilirsiniz. Böyle birçok vakalar vardır. Tashih kararıyla Temyiz Mahkemesinden geçip bozulan birçok hükümler, vardır. Adliyede çalışmış arkadaşlarım muhakkak birkaç şerefli vazife yapmak imkânını bulmuşlardır. Yani sureti katiyede bir şahsa mahkûm olduğu halde, onlar kanun yolu ile bunu kurtarmak çarelerini bulmuşlardır. Mecliste geçen bir hâdisedir, onun için isimlerini açıklamakta bir mahzur görmüyorum. Bir doktorun refikası vapurdan çıkarken kamarot tarafından kendisine verilen çantayı evine götürmüş, ertesi gün kamarot ver çantayı demiş ve almış. Kadın, Amerika'da 3 sene bulunmuş, veremli bir kadın. Kocası ile birlikte kaçakçılığa iştirakten mahkemeye verilmişler, kocası beraet etmiş, fakat kadın mahkûm olmuş. Mahkûm olan veremli bu kadın hakkındaki ceza mut-

laka Temyiz Mahkemesinden geçmiş olduğuna göre infaz edilmesi lâzımdı. Fakat anlaşılıyor ki, infaz memurlarının yerinde takdirleri dolayısıyla her defasında üç ay, dört ay infaz hükmü tecil edilmiş.

Bir taraftan Meclise müracaat edildi. Dilekçe Komisyonu güzel bir anlayış göstermiş, affı lâzımgelir, demiş. Adalet Encümeni, hükmün affedilmesi doğru değildir, demiş. Dilekçe Komisyonu ısrar etmiş. Geldi; Heyeti Celile hakem oldu, affı lâzımgelir, dedi. Kanun metni Adalet Komisyonunca tesbit edilsin, dedi ve işi Adalet Komisyonuna verdi. Adalet Komisyonunda ne netice alacağını bilmiyorum. Umarım ki, Heyeti Celilenin kararına uygun şekilde metni hazırlar. Tecil müessesesi halen mer'i olan kanunda bulunmuş olsa idi, bu takdirde veremli kadının fiili sadece hâkimin takdiri ile sabittir. (Ben işi tetkik ettim. Fiiller beraete de gidebilir, mahkûmiyete de.) Ama veremli kadın mahkûm olmuştur. Eğer tecil müessesesi kanunda bulunmuş olsa idi, ve eğer bu, Ceza Kanunu prensipleri arasında olsa idi, bu takdirde hâkim bu veremli kadının cezasını tecil edecektir.

Bu kadın da, daima suç işlemekten çekinecekti. Veremli bir kadını ölüme kadar götürdükten sonra cezasını affetmişiz, etmemişiz bence neticesi pek hoş ve hukukun şahsın mânevi varlığını himaye prensibine uygun olmayacaktır.

Şimdi mütalâalarının ışığı altında komisyonun işi ne şekilde mütalâa edeceğini merakla bekliyorum.

REİS — Zaten söz istedi encümen, efendim.

ADLIYE ENCÜMENİ NAMINA NUSRET KİRİŞCİOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, İzzet Akçal arkadaşımız tecil müessesesinin dünya hukukunda kabulü sebepleri hakkında huzurunuzda geniş izahat lütfettiler. Tecil müessesesinin lüzumu hususunda bütün dünya hukukçuları arasında ittifak vardır. Bu müesseseyi kabul etmemiş memleket, bendeniz bütün dünya mevzuatını bilmemekle beraber, bildiklerim arasında, hatırlamıyorum. İşte İzzet Akçal arkadaşımızın burada kısmen ifade ettiği sebeplerden dolayıdır ki bu tecil müessesesi ihdas edilmiş bulunmaktadır. Fakat bir müessesenin faydasını iddia etmek bu faydadan icabında vazgeçmemeyi icabettirmez. Nitekim zaruretler tatbikatta bu faydalardan vazgeçmek suretiyle

memleket lehine daha geniş faydalar temin etmek yoluna bizi sevk etmiştir.

Meselâ Millî Korunma Kanununda aynı hüküm mevcuttur. Esasen tecil müessesesi kayıtsız şartsız kabulü zaruri bir müessese olsaydı ceza kanunlarında da muayyen cezalara inhisar ettirilmezdi. Demek ki bâzı hallerde bu faydalardan vazgeçmek icabeder. Bir veremli kâtibin cezasının tecil edilmesinde de fayda olabilir. Nitekim İzzet Akçal arkadaşımızın bu kürsüde verdiği Fatma Berk'in misalinde olduğu gibi. (Bu işe ait raporun mazbata muharriri olan bir arkadaşımız sıfatiyle onun hakkında da izahat vereceğim) Demek oluyor ki tecil faydalıdır, fakat ilânihaye tatbik edilemez. Nitekim T. Ceza Kanununda da altı aylık bir müddetle tahdit edilmiştir.

Millî Korunma Kanununu alâkadar eden suçların memlekette hâsıl ettiği büyük zarar göz önünde tutularak, tecil müessesesinin faydasına nazaran, tescilden vazgeçmenin memleket için daha faydalı olacağı, kabul edildiğinden, bu tecil müessesesinden Millî Korunma Kanunu dolayısıyla da vazgeçilmiştir.

Ayrıca, meselâ Ceza Kanununun 92 nci maddesinde tazminat kabilinden para cezalarının tecil edilemeyeceği hususu kabul edilmiştir. Demek oluyor ki, gayet kıymetli arkadaşımızın vukufu şekilde tecil müessesesinin üzerinde, burada verdiği geniş malûmata rağmen, bâzan tecil müessesesinden vazgeçmek icabettiğini kabul etmek zaruretindeyiz.

Biraz evvel 11 nci madde vesilesiyle konuşmuş ve kaçakçılık suçlarının vahametinden bahsetmiş, zecri tedbirlerin alınması lüzumunu izah etmişim.

En güzel tedbirlerden biri tecil memnuiyetini koymamızdır. Nitekim bundan evvel kabul buyurduğunuz maddelerde tevkif mecburiyetini de koydunuz. Tevkif mecburiyetinin konulması aleyhinde de neler söylenmez. Ama kaçakçılık suçları vahim bir hal almıştır. Falan memlekette 10 liraya satılan lâsteks bir kadın mayosunu Beyoğlu'nda, faturasını nereden bulurlarsa bulurlar, 230 liraya satıldığını görürsünüz. Bunların hepsi muhtelif şekilde kaçakçılık yolu ile memlekete girmektedir.

Millî Korunma Kanunu hakikaten memlekette sevinç uyandırdığı halde yüzde yüz kemaliyle tatbik imkânı bulamıyorsa bunun sebe-

bi kaçakçılardır. Muhterem arkadaşlar; onun için tecil müessesenin faydalarını bir tarafa bırakıp kaçakçılığı önleyici tedbirleri ihtiva eden maddeyi aynen kabul etmek muvafık olur.

Kendileri işaret buyurdular dediler ki, sözcü arkadaşımız şimdi çıkacak «bu hüküm halen mevcuttur» diyecekler. Diyeceğim tabii, arkadaşlar. 1918 numaralı Kanuna bu tecil memnuiyeti esasen konmuş bulunmaktadır. Berk'in hâdisesi belki bir istinadolabilir. Bendeniz kaçakçılık mıntakalarında vazife gördüm. Çanakkale'de müddeiumumi muavini iken, Çanakkale birinci gümrük kapısıdır, verilmiş olan kararlarında tecil yapamamaktan mütevellit hiçbir hâkimin üzüntü duyduğuna şahidolmadım. Her hâkim takdir ediyor. Kaçakçılık bu memleketi kemiriyor, kaçakçılar bu memleketi hakikaten soyuyor muhterem arkadaşlar.

Fatma Berk'in mahkûmiyeti misali velev hakikat da olsa, bu infazın tehiri veremli olmasına istinadetsede dahi, hâdisi bizi tecil müessesesinin kaldırılmasına sevk etmemek icabeder. Esasen veremli ise bu infazı yapacak memurların anlayışı yüzünden değildir muhterem arkadaşlar. Kanuni mecburiyet olarak infaz edilmemek lâzımdır, yani bir lûtf ve inayet karşısında da değiliz ki İzzet Akçal arkadaşımız bu kürsüden infazı geri bırakanlara alenen teşekkür ediyor. Ama falan yerde bir veremli kaçakçılıktan mahkûm olmuş, infazı hayatı için tehlikelidir, diye maddedeki bir fıkra tayyedilemez, muhterem arkadaşlar.

REİS — Doğan Köymen.

DOĞAN KÖYMEN (Giresun) — Komisyon fikrine iştirak ediyorum.

REİS — İzzet Akçal.

İZZET AKÇAL (Rize) — Aziz arkadaşlar; şu kanunda, bu kanunda yer yer tecil müessesesi kaldırılmış olabilir. Ama sırası geldiği zaman mütalâa etmek hayırlı olur.

Hâkimlere takdir hakkı vermekten çekinirsek; hâkimler beraet kararına doğru gider.

Arkadaşımız pekâlâ bilirler, ellerinde istatistikler vardır, görmüşlerdir. Bilirler ki kaçakçılık hâdiseleri yarı yarıya, yarıdan fazlası beraet ile neticelenmektedir.

Neticesinin ne olacağını bilmediklerini söyledikleri Fatma Berk hâdisesindeki karar (A) için başka, (B) için başka karar verilebilir. Te-

cil müessesesinden istifade edilecek olursa bir vatandaşın, topluluk içinde bir defaya mahsus olmak üzere namuslu yaşamak imkânına sahip olması için bellibaşlı bir sistemdir. Bundan niçin kaçınıyor?

Her suçlunun cezasını tecil mi edecektir hâkim? Hayır. Ceza Kanununun umumi hükümlerine göre bu tecil müessesesi işliyecektir. 89 nu madde şartları tâyin etmiştir. Eğer bu hükmü kabul etmeyecek olursak 89 nu maddeyi tatbik edecektir. Şartlar malûm, mahkûmiyeti sabıkası olmayacak, yani geçmişi tertemiz bir insan olacak. Sonra mahkûm olduğu ceza altı ayı geçmeyecek. Bu kanunla cezalar zaten ağırlatılmıştır, ağır fiillerin cezası altı aydan bir seneye çıkarılmıştır. Binaenaleyh ancak küçük fiillerin cezası tecil edilebilecektir. Arz ettiğim gibi hiç suç işlememiş olan şahsı ceza evinin havasını uzun müddet teneffüs etmiş, mütaadit defalar girip çıkmış şahıslarla yanyana bulundurmak doğru değildir. O takdirde cemiyette kazara elinden böyle bir hâdisi çıkmış olan, bir şahsı daha açığöz, suç ikanda daha ziyade vukuf sahibi insanlarla ceza evlerinde karşı karşıya, yanyana getirmek ve uzun müddet hapisnede kaçakçılık dersi almak imkânına sahip kılacağız. Bunda cemiyetin menfaati yoktur. Zararlı neticeler verir. Kaçakçı hapisnede görüp tanıştığı kaçakçıyı cemiyet hayatında serbest bırakmıyacak, onunla teşriki mesai edecek onu suça teşvik edecektir. Tecil müessesesi bunları da önler. Bu itibarla ben teklimi yapıyorum, takdir Heyeti Celilenin takdirine aittir.

REİS — Doğan Köymen.

DOĞAN KÖYMEN (Giresun) — Muhterem arkadaşlar, kanaatimce burada hükmün tecil edilmemesi müeyyidesi yerinde konmuştur. Çünkü kaçakçı yüz suçtan birisinde yakalanır. O bir şebekeye mensuptur, yüz suçta bir yakalanmanın yerine bir başkası sürülür. Bu suretle de kaçakçılığın önü alınmaz. Yani bir kaçakçı yakalanıp mahkûm edildiği zaman belki 50 ne veya 100 ne suçunda yakalanmıştır ve birçok tescil edilmeyen sabıkların sahibidir. Bu itibarla hükmün tecil edilmemesi müeyyidesinin yerinde kalması münasıptır.

REİS — Tevfik İleri.

TEVFİK İLERİ (Samsun) — Muhterem arkadaşlar, hukukçu arkadaşları dinledik. Şüphe

yok ki onların konuşmalarının ışığı altında karar ve rey vereceğiz.

Tecil müessesesinin hukukta nazari bir müessese olduğu muhakkaktır. Ama bu nazariyatı memleketin realiteleriyle meczetmek mecburiyetindeyiz. Bugün Büyük Millet Meclisi, memleketi kemiren, müthiş surette baltalıyan kaçakçılığı önlemek için cezri ve gayet ağır cezalarla teyidedilmiş birtakım tedbirler almak üzeredir. Şimdi, bu hal karşısında nazari bir müessese olan tecili kabul edelim mi, etmiyelim mi? Benim şahsi kanaatim, şudur : Çok sevdiğim İzzet Akçal arkadaşımız diyor ki, «6 aydan az ceza almış bir kimseye bir kere daha namuslu yaşamak imkânını vermiş oluruz.» Bence böyle değildir, arkadaşlar. Biz, Millet Meclisi olarak, millet olarak diyoruz ki : «Kaçakçılık, bizim için en korkunç bir suçtur. Bundan sonra bu suçu işleyenler en ağır cezalarla cezalandırılacaktır. Bu suretle hâkimin tecil suretiyle yapacağı ihbarı biz yapıyoruz. Namuslu yaşamak imkânını biz şu anda veriyoruz. Bugünden sonra artık kaçakçılık yapmaya mahal yoktur. Korkunç bir oyun bu. Binaenaleyh mesele yoktur. Tecil müessesesini niçin işleteceğiz. Millî Korunma Kanununda kabul etmediğimiz bu tecil müessesesini bu Kaçakçılık Kanununda niçin kaymaya kalkıyoruz? Millet bilecektir; Büyük Millet Meclisi hassastır, ne kadar hassastır; normal olarak bütün dünyanın kabul ettiği tecil müessesesini kabul etmeyecek kadar hassastır. Bunu bilsin, hayatını ona göre tanzim etsin. Kendisi bugün için namuslu yaşama imkânlarına maliktir, yarını için biz bir şey söyleyemeyiz. Bu itibarla ben İzzet Akçal arkadaşımızın teklifinin aleyhindeyim. Kabul edilmemesini hassa-ten rica ediyorum.

REİS — Kemal Biberoglu.

KEMAL BİBEROĞLU (Çorum) — Muhterem arkadaşlar, bu mevzu üzerinde uzun boylu huzurunuzu tasdi edecek değilim. Küçük bir noktaya temas edeceğim. Çok kısa bir müddet evvel kabul buyurduğunuz Millî Korunma Kanununun tatbikatı icabı olarak, bir salatalığı bir kuruş fazla fiyatla satan zavallı satıcıya karşı tecil hususunda Büyük Meclisin gösterdiği hassasiyeti aynı yolda kaçakçıya karşı da göstereceğinden emin olarak huzurunuzdan ayrılıyorum.

REİS — Teklifi, okuyoruz efendim.

## Riyasete

58 nci maddenin ikinci fıkrasındaki, «Mahkemelerce bu kanuna göre verilecek cezalar tevil edilemez» hükmünün çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Rize Mebusu  
İzzet Akçal

REİS — Takriri dikkate alanlar.. Almiyanlar... Dikkate alınmamıştır.

Maddeyi aynen kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

(Madde 1 tekrar okundu.)

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 sayılı Kanuna aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

Ek madde 1. — Kaçakçılığın menî ve takibi için lüzum görülen yerlerde İcra Vekilleri Heyeti kararı ile emniyet bölgeleri ihdas olunur.

Emniyet bölgeleri dâhilinde Hükümetçe gerekli engelleme tedbirleri alınır. İcabederse umumi hükümler dairesinde arazinin istimplâki yahut bu bölgelerde oturanların İskân Kanunu hükümlerine göre başka yerlere nakil ve iskânları cihetine de gidilir.

REİS — Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ek madde 2. —

I - İcra Vekilleri Heyetince tesbit ve ilân olunacak madde ve eşyaları Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarlar vekâletlerince tâyin edilecek mercilerden müsaade almaksızın emniyet bölgelerine sokanlar veya sokmaya teşebbüs edenler, (6) aydan (1) seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır ve suç mevzuu olan şeyler müsadere olunur.

II - Emniyet bölgelerinde istihsal, imal veya sair suretlerle tedarik edilmiş olan yahut gerekli müsaade verilmiş bulunan mallar elden çıkarılmış olsa dahi bunların istihlak, istimal ve satış gibi suretlerle sarf mahallerini talepte bildirilecek müddet içerisinde izah ve ispat edemeyenler (6) aydan (3) seneye kadar hapis ve kaçağa sarf edilmiş sayılan şeylerin rayiç değeri miktarınca değer tesbiti mümkün olmayan hal-

lerde 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

III - Gümrük Kanununun 12 ve 13 nci maddelerine müsteniden çıkarılan hükümet kararlarına veya ithal veya ihracı lisans veya izne bağlı eşya ve maddeler hakkında konulan kayıt ve şartlara aykırı olarak yahut lisans veya izin alınmadığı halde alınmış gibi gösterilerek her hangi bir madde ve eşyayı yurda ithal edenler veya yurttan çıkaranlar, yahut bu fiillere teşebbüs edenler, (6) aydan (3) seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Suç mevzuu olan şeylerin müsadereesine hüküm ve bunların müsadere edilememesi halinde rayiç değeri miktarınca bu da tesbit edilemezse (500) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası tâyin olunur.

IV - Yabancıların her türlü vasıtalarla karasularımızda avlanmaları ve bu maksatla karasularımıza girmeleri kaçakçılıktır. Faillerin (1) seneden (3) seneye kadar hapislerine ve her türlü vasıta ve malzemeleriyle birlikte av mahsullerinin de müsadereesine hükmolunur. Avlanmada dinamit ve benzeri gibi patlayıcı veya tahribedici mevât kullanılmış veya bu maddeler elde edilmiş ise hükmolunacak ceza (3) seneden aşağı olamaz.

Yukardaki fıkraların tatbiki ile alâkalı olarak Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarlar vekâletlerince müştereken neşir ve ilân edilecek tebliğlere riayet etmeyenlerin bir aydan bir seneye kadar hapislerine, suç mevzuu eşya ve maddelerin müsadereesine, müsadere mümkün olmayan hallerde eşya ve maddelerin bedeli miktarınca para cezasına hükmedilir. Suçluların bu hareketleri kaçakçılığa müntehi olmuş ise mezkûr suçtan dolayı da ayrıca cezalandırılırlar.

Bu maddeye göre zaptedilen eşyanın bedeli ile para cezasından verilecek ikramiye 60 ncı maddeye göre tevzi olunur.

Ancak 3 ncü fıkraya giren suç, eşya gümrükte iken 5383 sayılı Kanunun 152 ncı maddesinde yazılı şekilde meydana çıkarılmış ise, o takdirde ikramiye bu maddeye göre ve yalnız para cezası üzerinden tevzi olunur; bu para cezasının tahsili mümkün olamaz veya gecikirse müstehiklerin hissesi eşya bedelinden tesviye olunur.

Yoleu veya nakil vasıtaları sahip veya personeli tarafından 14 ncü maddenin 3 ncü fıkrasında yazılı olduğu şekillerde gizlenip 3 ncü fık-

raya aykırı olarak yurttan eşya veya maddelerin çıkarılması veya buna teşebbüs edilmesi hallerinde gümrük memurlarından kurulu komisyonlarca kaçak eşyanın müsadereesine ve rayiç değerinin bir misli ağır para cezasına hükmolunur.

Madde veya eşya sahibi, bunların para cezasına esas olacak değerinin bir mislini gümrük idaresine rızası ile verirse keyfiyet mezkûr idarece tesbit, eşya veya madde müsadere edilerek hakkındaki takibattan sarfinazar olunur.

Madde veya eşya sahibi bir ay zarfında para cezasını hükmetmeye salâhiyetli mahkemeye kıymet ve müsadere bakımından itirazda bulunabilir.

Gizlenerek çıkarma hali mevcut değilse yalnız eşyanın çıkarılmasına müsaade edilmez.

REİS — 4 ncü fıkra hakkında bir tahrir var, okuyoruz.

#### Yüksek Riyasete

Kaçakçılığın menî ve takibine dair olan 1918 sayılı Kanunun tadili hakkındaki lâyihanın (Ek 2) maddesinin 4 ncü fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif eylerim.

Gazianteb

Ali Ocak

Ek madde 2 - Fıkra 4. — Yabancıların karasularımızda avlanmaları ve bu maksatla karasularımıza girmeleri kaçakçılık sayılır. Faillerinin, bir seneden üç seneye kadar hapislerine ve her türlü vasıta ve aletleriyle birlikte, avladıkları mahsullerin de müsadereesine hükmolunur. Avlanmada bomba, dinamit, kapsül ve benzeri patlayıcı veya tahribedici maddeler veya elektrik cereyanı kullanılmış veya bu maddeler elde edilmiş ise üç seneden aşağı olmamak üzere hapis cezası verilir.

REİS — Encümen ne diyor?

ADLİYE ENCÜMENİ M. M. NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Filhal iştirak ediyoruz, efendim.

REİS — Efendim, teklifi reyinize arz ediyoruz. Dikkate alanlar lütfen işaret versinler... Almayanlar... Teklif dikkate alınmıştır.

Encümen metne filhal iştirak ettiğine göre, dördüncü fıkranın bu suretle tadilini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Şimdi ek 2 ncı maddeyi muaddel şekilde okutuyorum:

Ek madde 2. —

I - İcra Vekilleri Heyetince tesbit ve ilân olunacak madde ve eşyaları Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarlar vekâletlerince tâyin edilecek mercilerden müsaade almaksızın emniyet bölgelerine sokanlar veya sokmaya teşebbüs edenler, (6) aydan (1) seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır ve suç mevzuu olan şeyler müsadere olunur.

II - Emniyet bölgelerinde istihsal, imal veya sair suretlerle tedarik edilmiş olan yahut gerekli müsaade verilmiş bulunan mallar elden çıkarılmış olsa dahi bunların istihlâk, istimal ve satış gibi suretlerle sarf mahallerini talepte bildirilecek müddet içerisinde izah ve ispat edemeyenler (6) aydan (3) seneye kadar hapis ve kaçağa sarf edilmiş sayılan şeylerin rayiç değeri miktarınca değer tesbiti mümkün olmayan hallerde 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

III - Gümrük Kanununun 12 ve 13 nû maddelerine müsteniden çıkarılan hükümet kararlarına veya ithal veya ihracı lisans veya izne bağlı eşya ve maddeler hakkında konulan kayıt ve şartlara aykırı olarak yahut lisans veya izin alınmadığı halde alınmış gibi gösterilerek her hangi bir madde ve eşyayı yurda ithal edenler veya yurttan çıkaranlar, yahut bu fiillere teşebbüs edenler, (6) aydan (3) seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Suç mevzuu olan şeylerin müsadere hukûm ve bunların müsadere edilememesi halinde rayiç değeri miktarınca bu da tesbit edilemezse (500) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası tâyin olunur.

IV - Yabancıların karasularımızda avlanmaları ve bu maksatla karasularımıza girmeleri kaçakçılık sayılır. Faillerinin bir seneden üç seneye kadar hapislerine ve her türlü vasıta ve aletleriyle birlikte, avladıkları mahsullerin de müsadere hukûmuna hükmolunur. Avlanmada bomba, dinamit, kapsül ve benzeri patlayıcı veya tahrib edici maddeler veya elektrik cereyanı kullanılmış veya bu maddeler elde edilmiş ise üç seneden aşağı olmamak üzere hapis cezası verilir.

Yukardaki fıkraların tatbiki ile alâkalı olarak Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarlar vekâletlerince müştereken neşir ve ilân edilecek tebliğlere riayet etmeyenlerin bir aydan bir seneye kadar hapislerine, suç mevzuu eşya ve maddelerin müsadere hukûmuna, müsadere mümkün olma-

yan hallerde eşya ve maddelerin bedeli miktarınca para cezasına hükmedilir. Suçluların bu hareketleri kaçakçılığa münthehi olmuş ise mezkûr suçtan dolayı da ayrıca cezalandırılır.

Bu maddeye göre zaptedilen eşyanın bedeli ile para cezasından verilecek ikramiye 60 ncı maddeye göre tevzi olunur.

Ancak 3 ncü fıkraya giren suç, eşya gümrükte iken 5383 sayılı Kanunun 152 ncı maddesinde yazılı şekilde meydana çıkarılmış ise, o takdirde ikramiye bu maddeye göre ve yalnız para cezası üzerinden tevzi olunur; bu para cezasının tahsili mümkün olamaz veya gecikirse müstehliklerin hissesi eşya bedelinden tesviye olunur.

Yolcu veya nakil vasıtaları sahip veya personeli tarafından 14 ncü maddenin 3 ncü fıkrasında yazılı olduğu şekillerde gizlenip 3 ncü fıkraya aykırı olarak yurttan eşya veya maddelerin çıkarılması veya buna teşebbüs edilmesi hallerinde gümrük memurlarından kurulu komisyonlara kaçak eşyanın müsadere hukûmuna ve rayiç değerinin bir misli ağır para cezasına hükümlenir.

Madde veya eşya sahibi, bunların para cezasına esas olacak değerinin bir mislini gümrük idaresine rızası ile verirse keyfiyet mezkûr idarece tesbit, eşya veya madde müsadere edilerek hakkındaki takibattan sarfınazar olunur.

Madde veya eşya sahibi bir ay zarfında para cezasını hükmetmeye salâhiyetli mahkemeye kıymet ve müsadere bakımından itirazda bulunabilir.

Gizlenerek çıkarma hali mevcut değilse yalnız eşyanın çıkarılmasına müsaade edilmez.

REİS — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Madde 2 tekrar okundu.)

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — 5211 sayılı Kanun ilga edilmiştir.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini iera-ya İera Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — Maddeyi reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Heyeti umumiyesini reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yarın 30 Ağustos Zafer Bayramı olduğu için kanunen tatildir. Bu itibarla 31 Ağustos Cuma günü saat 10 da toplanmak üzere İnikada niha-yet veriyorum.

Kapanma saati : 20,05

## 5. — SUALLER VE CEVAPLAR

### A — TAHRİRİ SUALLER VE CEVAPLARI

1. — *Tunceli Mebusu Fethi Ülkü'nün, yabancı memleketlere transfer bekliyen birikmiş borçlarımızın memleketler itibariyle miktarının ne olduğuna dair tahrirî sual takririne, İktisat ve Ticaret Vekili Zeyyat Mandalinci'nin tahrirî cevabı (7/160)*

10 . IV . 1956

Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine

Aşağıdaki soruların İktisat ve Ticaret Vekâletince yazılı olarak cevaplandırılmasına tavassutlarını saygılarımla rica ederim.

Tunceli Mebusu  
Fethi Ülkü

1. Yabancı memleketlere transfer bekliyen birikmiş borçlarımızın memleketler itibariyle miktarı nedir?

2. Bunlardan ihracatımızın muayyen bir yüzdesinin tahsisi suretiyle itfası hususunda anlaşmaya bağlanmış olanları ile bu anlaşmaların akdi tarihindeki borç miktarı ile bugünkü miktarları memleketler itibariyle nelerdir?

3. Ve diğer ithalattan borcunuz miktarı, memleketler itibariyle ne kadardır? Bunların 1956, 1957, 1958 yıllarına isabet eden miktarları nelerdir?

T. C.

İktisat ve Ticaret Vekâleti 27 . VIII . 1956  
Tetkik Heyeti Reisliği

Sayı : Genel : 11

Özel : 673

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine

Umumi Kâtiplik Kanunlar Müdürlüğü ifadesiyle alınan 12 . IV . 1956 tarihli ve 7-160/2574-11583 sayılı yazılarına cevaptır.

Tunceli Mebusu Fethi Ülkü tarafından verilen tahrirî sual takririnde istenildiği iş'ar buyurulan;

1. Yabancı memleketlere transfer bekliyen birikmiş borçlarımızın memleketler itibariyle miktarının ne olduğu,

2. Gecikmiş alacakların tasfiyesi zmnında ariyere anlaşması akdetmiş bulunduğumuz memleketlere bu anlaşmaların yapıldığı tarihteki borç miktarı ile bugünkü miktarlarının memleket itibariyle neden ibaret bulunduğu,

3. Diğer ithalattan 1956, 1957, 1958 senelerine ait memleketler itibariyle borç yekûnu,

Hakkındaki malûmatı ihtiva eden cetvellerin ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

İktisat ve Ticaret Vekili  
Z. Mandalinci

İstatistik Umum Müdürlüğünden alınan malûmata nazaran, yabancı memleketlerde transfer bekliyen birikmiş borçlarımızın memleketler itibariyle halihazır durumu (10 . I . 1956 itibariyle)

Memleketler	Sektör	Transferde bekliyen T. L.
Almanya	Resmî	17 731 316
	Hususi	52 071 723
	Yekûn	69 803 039
Avusturya	Resmî	260 133
	Hususi	12 280 550
	Yekûn	12 540 683
Belçika	Resmî	88 303
	Hususi	32 754 750
	Yekûn	32 843 053
Danimarka	Resmî	23 165
	Hususi	1 411 515
	Yekûn	1 434 680
Fransa	Resmî	9 185 090
	Hususi	63 213 201
	Yekûn	72 398 291

Memleketler	Sektör	Transferde bekliyen T. L.	Memleketler	Sektör	Transferde bekliyen T. L.
Holânda	Resmî	2 976 084	Mısır	Resmî	—
	Hususi	8 704 444		Hususi	49 354
	Yekûn	11 680 528		Yekûn	49 354
İngiltere	Resmî	4 685 613	Amerika	Resmî	—
	Hususi	134 705 817		Hususi	355 815
	Yekûn	139 391 430		Yekûn	355 815
İrlânda	Resmî	—	Brezilya	Resmî	—
	Hususi	2 791		Hususi	183 584
	Yekûn	2 791		Yekûn	183 584
İsveç	Resmî	1 115 548	Avustralya	Resmî	—
	Hususi	4 179 127		Hususi	325 309
	Yekûn	5 294 675		Yekûn	325 309
İsviçre	Resmî	452 840	Yeni Zelânda	Resmî	—
	Hususi	10 276 189		Hususi	3 211
	Yekûn	10 729 029		Yekûn	3 211
Malta	Resmî	—	Diğer memleketler	Resmî	—
	Hususi	2 758		Hususi	358 986
	Yekûn	2 758		Yekûn	358 986
Portekiz	Resmî	38 207	Lübnan	Resmî	—
	Hususi	828 885		Hususi	19 118
	Yekûn	867 092		Yekûn	19 118
Romanya	Resmî	—	Malaya	Resmî	—
	Hususi	25 437		Hususi	14 396
	Yekûn	25 437		Yekûn	14 396
Yunanistan	Resmî	551 121	İngiltere'nin diğer Asya memleketleri	Resmî	—
	Hususi	2 049 649		Hususi	5 764
	Yekûn	2 600 770		Yekûn	5 764
İtalya	Resmî	—	Arjantin	Resmî	—
	Hususi	—		Hususi	7 557
	Yekûn	—		Yekûn	7 557
Norveç	Resmî	—	Pakistan	Resmî	—
	Hususi	—		Hususi	—
	Yekûn	—		Yekûn	—
Hindistan	Resmî	—	Uruguay	Resmî	—
	Hususi	462 074		Hususi	10 754
	Yekûn	462 074		Yekûn	10 754
İrak	Resmî	—	Meghul memleketler	Resmî	—
	Hususi	1 898		Hususi	6 247
	Yekûn	1 898		Yekûn	6 247
Seylân	Resmî	—	Çin	Resmî	—
	Hususi	58 631		Hususi	6 789
	Yekûn	58 631		Yekûn	6 789
Suriye	Resmî	—	Kıbrıs	Resmî	—
	Hususi	—		Hususi	—
	Yekûn	—		Yekûn	—

Memleketler	Sektör	Transferde bekliyen T. L.	T. C. Merkez Bankasından alınan malûmata na- zaran, Arriéré borçlarımızın Arriéré Anlaşma- larımızın akdi sırasındaki miktarları ile halihazır vaziyetlerini (29 Şubat 1956 tarihi itibariyle) gösterir cetveldir		
			Bidayetteki borç dolâr olarak	Halihazır borç dolâr olarak	
Kanada	Resmî	—			
	Hususi	—			
	Yekûn	—			
Sudan	Resmî	—			
	Hususi	—			
	Yekûn	—			
Libya	Resmî	—	Almanya	33 492 147	32 886 693
	Hususi	—	Avusturya	6 943 165	2 122 497
	Yekûn	—	Belçika	10 178 958	12 222 098
Yekûn	Resmî	37 107 420	Danimarka	484 101	374 896
	Hususi	324 376 323	Fransa	8 411 740	16 324 148
	Yekûn	361 483 743	Holânda	2 325 355	3 467 520
Not : Rakamların T. Lirası olduğu İstatistik Umum Müdürlüğünden öğrenilmiştir. 15 . V . 1956			İsveç	4 327 342	1 321 445
			İngiltere	19 061 570	49 900 472
			İtalya	17 050 170	794 878
			İsviçre	2 210 855	3 368 906

1956, 1957, 1958 senelerine ait memleketler itibariyle boç yekûnu

(T. L. olarak)

Memleketler	Seneler					
	1956		1957		1958	
İngiltere	3 624 456	77	4 032 468	79	1 027 990	—
Almanya	12 464 352	68	16 234 279	86	11 795 978	62
İsviçre	118 962	34	161 131	84	99 190	92
Belçika	4 297 531	30	4 104 775	56	1 700 702	96
Fransa	6 639 186	82	8 901 570	35	4 381 546	26
Holânda	1 803 955	93	1 138 201	42	56 322	74
İsveç	30 788	50	81 018	71	67 179	22
İtalya	4 286 828	55	5 684 976	27	3 195 607	43
Yunanistan	67 235	—	—	—	—	—
Avusturya	840 965	91	400 080	63	417 531	43
A. B. D.	1 128 847	36	1 072 959	68	5 254 872	—
Japonya	744 565	68	744 515	68	2 886 364	48
Çekoslovakya	1 865 362	81	3 031 891	15	1 211 866	74
D. Almanya	1 572 442	24	1 627 481	57	1 585 251	32
İspanya	62 496	32	1 133 395	72	—	—
Macaristan	359 550	77	243 783	12	115 767	66
Yugoslavya	—	—	648 493	58	610 435	31
Lübnan	—	—	6 987 595	41	—	—

2. — Ankara Mebusu Muhlis Ete'nin, turist parasının ihdası hususunda ne gibi hazırlıklar yapıldığına dair tahriri sual tahririne Maliye Vekâleti Vekili Adnan Menderes'in tahriri cevabı. (7/206)

13 . VII . 1956

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Aşağıdaki sualimin Maliye Vekili tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla rica ederim.

Ankara Mebusu  
Muhlis Ete

Memleketimizin iktisadi kalkınmasında çok mühim bir gelir ve döviz mevzuu olduğu halde, çok fazla ihmale uğramış olan turizmin inkişafında başta gelen bir âmil olan turist parasının ihdası hakkında Hükümetin hazırlıkları ne merkezdedir?

T. C.

Maliye Vekâleti  
Hazine Umum Müdürlüğü  
Kambiyo Müdürlüğü  
Sayı : 593401 - 3/34312

27 . VIII . 1956

Özü: Turist parasının ihdası hususundaki tahriri sual tahriri hakkında.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti  
Yüksek Makamına

Kanunlar Müdürlüğü ifadesiyle alınan 16 . VII . 1956 tarih ve 7 - 206 - 3100/13798 sayılı tezkereleri cevabıdır:

Bu tezkereleri ile merbutu, Ankara Mebusu Muhlis Ete tarafından verilen turist parasının ihdası hususunda ne gibi hazırlıklar yapıldığına dair, tahriri sual tahriri örneği tetkik olunmuştur.

Şimdilik turist parası ihdası düşünülmemekte olduğu saygı ile arz olunur.

Maliye Vekâleti Vekili  
A. Menderes

**Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin tadili ve bu Kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun lâiyhası ve Gümrük ve İhhisarlar ve Adliye encümenleri mazbataları (1/514)**

T. C.

Başvekâlet

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-411/2581

13 . VII . 1956

**Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine**

Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin tadili ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında Gümrük ve İhhisarlar Vekâletince hazırlanan ve Yüksek Meclise takdimi İcra Vekilleri Heyetince 12 . VII . 1956 tarihinde kararlaştırılan kanun lâiyhasının esbabı mucibesıyla birlikte ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil

A. Menderes

**ESBABI MUCİBE**

Hazırlanan lâiyhada da görüleceği üzere tatbikatta noksanlıkları veya kifayetsizlikleri anlaşılan bir kısım maddeler bugünkü duruma göre değiştirilmiş, hudut bölgelerinde kontrolların müessiriyetini sağlayacak hükümler tesbit olunmuş, umumiyetle cezalar tecil edilmiş, kanunda esasen mevcudolan sürgün cezasının da tatbik sahası genişletilmiş, ezcümle 20 nci maddeye ve diğer ek maddelere giren suçlar için ikramiye keyfiyeti daha sarîh bir hale getirilmiş, hafif para cezalı istimal kaçaklığı ile ağır para cezaları ithal kaçakçılığı suçuna mütaallik hapis cezaları arasındaki ahenksizliğin giderilmesine çalışılmış, bilhassa kaçakçılık dâvalarının Meşhut Suçlar Kanunu uyarınca görülebilmesi için lâiyhaya hüküm konmuş, memurların bu kanunda yazılı vazifelerinden doğacak ihmal, suiistimal, irtikâp, irtişa suçlarından dolayı Ceza Kanununun muahharan ağırlaştırılan maddelerine göre tecziyeleri için bu son kanuna atıf yapılmış, mevkufen muhakeme usulü daha da genişletildikten başka yabancı uyruklu mahkûmların para cezasını ödemeden yurt dışına kaçmamalarını temin maksadıyle bunların mevkufiyetlerinin muayyen müddetle devam ettirilmesi hususunda lâiyhaya hüküm konulmuş, halen Ceza Kanunundaki usule aykırı olarak bir lirası bir gün hapse çevrilen ağır para cezasının 3 lirası için bir gün hapse çevirme imkânı lâiyhada derpiş edilmiş, ayrıca ek maddelerde kaçakçılığın önlenmesi için emniyet bölgeleri ihdası, muayyen eşyanın bu bölgelere girişinin izne bağlanması ve bu bölgelerde engelleme yapılması, arazi istimlâk edilmesi ve iskân kanunları hükümleri uyarınca da bu civar halkının başka yerlerde iskân edilmesi hususları düşünülerek Vekiller Heyetine o yolda salâhiyet tanınmış, yine ek maddelerle giriş çıkış rejimine aykırı hareketler de kaçakçılık sayılarak bu hususta günün icap ve ihtiyaçlarına uygun olduğu düşünülen hüküm ve müeyyideler lâiyhada yer verilmiş, kara sularımızda yabancı gemilerle balık avlanma suçu kâfi müeyyideye bağlanmadığı için önüne geçilemeyen bu gibi hareketler de kaçakçılık sayılarak ona göre ağır cezalar tesis edilmiş, kaçakçılıkta kullanılan gemilerin muayyen tonilâtoya kadar olanlarının müsaderesine, fazlası için para cezası alınmasına imkân verecek şekilde müessir hükümler tesbit olunmuştur.

**Gümrük ve İnhisarlar Encümeni mazbatası**

*T. B. M. M.*

*Gümrük ve İnhisarlar Encümeni*

*Esas No. 1/514*

*Karar No. 24*

17 . VIII . 1956

**Yüksek Reisliğe**

Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin tadili ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun lâyihası ilgili vekâlet temsilcilerinin iştirakiyle encümenimizde tetkik ve müzakere olundu.

Yapılan incelemede, Hükümetin esbabı mucibesinde serd edilen hususlar encümenimizce de yerinde görüldüğünden lâyiha encümenimizce de aynen ve mevcudun ittifakiyle kabul edildi.

Havalesi gereğince Adliye Encümenine tevdi

buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.  
Gümrük ve İnhisarlar

Encümeni Reis V.

Tekirdağ

S. Yücedere

Erzurum

R. Topcuoğlu

Giresun

A. Tüfekçioğlu

Bu M. M.

Samsun

A. Keleşoğlu

Gaziantep

S. İnal

Sivas

H. Çitil

Samsun

H. Uzer

**Adliye Encümeni mazbatası**

*T. B. M. M.*

*Adliye Encümeni*

*Esas No. 1/514*

*Karar Na. 66*

27 . VIII . 1956

**Yüksek Reisliğe**

1918 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin tadili ve bu kanuna iki madde eklenmesi hakkındaki lâyiha encümenimize havale olunmakla hükümet temsilcileri huzuriyle incelendi.

1932 senesinden beri tatbik edilmekte olan Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 sayılı Kanunun bâzı hükümleri, günün iktisadi şartlarına ve bu şartlar muvacehesinde gayet ehemmiyet arz eden ve her an büyük memleket menfaatlerinin zıyanına sebeb olan kaçakçılık suçlarının menî ve takibine lâyıkı veçhile cevap vermeyecek hale geldiği için 24 senelik uzun bir tatbikat devresinin tecrübelerinden istifade edilerek bahis mevzuu kanunun aksıyan maddelerinin aşağıda tesbit edilen esaslar dairesinde tadil ve ıslahı cihetine gidilmiş bulunmaktadır.

Kanunun cezai müeyyideleri, umumiyet itibarıyla çok hafif olduğu ve günün iktisadi şartları muvacehesinde kâfi bir müessiriyet ifade etmediği için bir taraftan suçla ceza arasındaki nispeti Adliye ve diğer taraftan sair kanunlar-

daki cezalarla olan ahenk ve tenazura dikkat edilerek memleketin iktisadi bünyesini amansızca kemiren mezkûr kaçakçılık suçlarının müeyyideleri, arz ettikleri ehemmiyet ve şenaate uygun bir şekilde ve bir nispet dairesinde artırılmıştır.

İşlenen bir kaçakçılık suçundan dolayı maznunun süratle muhakeme edilip cezalandırılarak keyfiyetin muhitte ve bilhassa bu gibi suçları işlemek istidat ve itiyadında olanlar üzerinde ibreti müessire olabilmesini sağlamak maksadıyla mezkûr suçların takip ve muhakemesinin mahal ve zaman kaydına bakılmaksızın 3005 sayılı Meşhut suçlar kanununa göre yapılması derpiş edilmiştir.

Yine aynı maksatla, eski kanunda da mevcud olan mecburi tevkif keyfiyeti daha ziyade genişletilmiş ve maznuna isnadedilen hürriyeti bağlayıcı cezanın asgari haddi altı ay ve daha yukarı ise muhakemesinin ve maznun hüviyetini ispat edememiş veya kaçak eşya ile yakalanmış ve-

yahut kaçakçılıktan mükerrir vaziyete gelmiş ise tahkikat ve muhakemesinin mevkuflen yapılması mecburiyeti vaz'olunmuştur.

Kaçakçılık suçlarından verilen cezanın müessiriyetini artırmak maksadiyle bu cezalara mer'i kanundakinden daha geniş bir şekilde sürgün cezası da ilâve olunmuş ve mezkûr cezanın âzami ve asgari hadleri de teşdidedilmiştir.

Yine cezaların infazında, sürat ve müessiriyeti sağlamak ve para cezalarının hapse tahvilini ahenkli bir hale ifrağ etmek maksadiyle sulh ceza mahkemesinden verilen karar ve hükümlerin katılığı, prensibi kabul ve Türk Ceza Kanununun 19 ncu maddesine mütenazır olarak ağır para cezasının üç lira hesabıyla bir gün hapse tahvili esası vaz'olunmuş ve para cezalarının infazında âmme alacaklarının tahsili hakkındaki kanun hükümleri esas ittihaz edilmiştir.

Hudut bölgelerinde kontrollerin müessiriyetini sağlamak ve dolayısıyla kaçakçılığın meni ve takibini kolaylaştırmak maksadiyle eşya, nakil vasıtaları ve şahıs üzerinde yapılacak kontrol ve aramalara ait yeni hükümler vaz'olunmuş ve bilhassa hudut mıntakalarında emniyet bölgeleri ihdas edilerek bu bölgelerdeki arazinin icabında istimlâk ve halkın İskân Kanunu hükümlerine göre başka mahallere iskân edilmesi ve bu bölge halkının ihtiyaçları için verilecek veya bu bölgeye girecek muayyen maddelerin izne bağlanması ve bu bölgelerde engelleme tedbirlerinin alınması hususunda İcra Vekilleri Heyetine salâhiyetler verilmiştir.

Gümrük Kanununun 13 ve 14 ncu maddelerine müsteniden hükümetçe ittihaz olunan tedbirlere ve ithal ve ihracı lisans ve müsaadeye tâbi mallar hususunda ittihaz olunan kayıt ve şartlara aykırı hareketlerle ve 5211 sayılı Kanunda mevzu bahis edilen ihraç kaçakçılığı da 1918 sayılı Kanunun şümulü içerisinde alınarak yalnız ihraç kaçakçılığına taallük eden 5211 sayılı Kanunun ilgası cihetine gidilmiştir.

Ecnebilerin karasularımıza girerek avlanmaları hususu mevzuatımızda kâfi şekilde müeyyideye bağlanmamış olduğu için bu hususta kaçakçılık addedilerek fiilin ehemmiyet ve vehametine uygun şekilde hüküm ve ağır müeyyideler vaz'olunmuş, nakil ve av vasıtalarıyla avlarının müsaderesi cihetine gidilmiştir.

Yabancıların veya Türkive'de muayyen bir ikametgâhı bulunmayanların işledikleri kaçakçılık

suçlarından dolayı hükmolunan para cezalarının infazının, hürriyeti bağlayıcı cezanın infazı dolayısıyla kendilerinin serbest bırakılmasından sonraya taliki, tatbikatta ekseriya bu cezaların infazı imkânlarını ortadan kaldırmakta olduğundan buna mâni olmak maksadiyle bu gibi şahıslar, mahkûm olduklarında hürriyeti bağlayıcı cezaları çekmiş olsalar dahi hükmolunan para cezasının tamamını ödemedikçe veya para cezasına mukabil usulü dairesinde teminat göstermedikçe, para cezasının miktarına göre tahvil olunacak hapis cezası müddetince tahliye edilemeyeceklerine dair hükümler vaz'olunmuştur.

Kaçakçılık suçlarının arz ettiği ehemmiyet üzerinde durularak mezkûr suçların meni ve takibi ile mükellef memurların veya sair memurların bu kanunun şümulüne giren veya bu kanunla ilgili bulunan suçlardan dolayı Türk Ceza Kanununa göre verilecek cezalar, misil artırmasına tâbi tutularak teşdidedilmiş ve bu suretle bu mevzuadaki memurlar suçlarının önlenmesinde gerektiği şekilde hassasiyet gösterilmiştir.

Mahiyet ve tevliedettikleri neticeler itibariyle fazla vahim olmıyan istimal ve istihlâk kaçakçılığının müeyyideleri ile diğer kaçakçılığın ve bilhassa toplu ve teşekkül halinde yapılan kaçakçılığın müeyyideleri arasında fiillerin şenat ve vehametine uygun şekilde bir tefrik yapılmıştır.

Bu kanuna göre ilgililere verilecek ikramiyelere ait hükümlere de daha ziyade vuzuh verilmiş ve bu cümleden olarak 1918 sayılı Kanunun 20 nci maddesinde yazılı suçlardan dolayı yakalanacak eşya ile hüküm ve tahsil edilecek para cezaları hakkında aynı kanunun 60 ncu maddesine göre muamele yapılacağına, ancak suçun gümrükte iken meydana çıkarılması halinde yalnız para cezası üzerinden ikramiye verileceğine ve para cezasının tahsili mümkün olmazsa eşya bedelinden ikramiyenin tasfiye edileceğine ve ihracat kaçakçılığınan dolayı da 60 ncu maddeye göre ikramiye verileceğine dair yeni hükümler konulmuştur.

1918 sayılı Kanunda deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının hususiyetlerine göre kaçakçılık bakımından bunların durdurularak kontrolleri hakkında ayrı hükümler sevk edilmemiş ve günün inkişaf eden sevrüsefer kaide ve icapları karşısında mezkûr nakil vasıtaları hakkında tatbik edilecek muamelelerin tâyin ve tesbiti bir zaruret haline gelmiş olduğundan kanunun

bu noksanlığının da giderilmesi maksadiyle II nci maddeye yeni ve teferruatlı hükümler konulmuştur.

Tatbikatta, yolcuların başkalarına ait eşyayı kendi zati eşyası imiş gibi göstermek suretiyle gümrükten kaçırmak istediklerine sık sık tesadüf edildiği halde, mevzuatımızda bu hususu karşılıyacak sarih bir hüküm bulunmadığından tadil edilen 14. ncü maddeye bu hususta yeni ve sarih bir hüküm vaz'olunmuş ve aynı maddeye, Türkiye'ye giren yolcuların beyanlarına muhalif olarak üzerlerinde veya eşyası arasında çıkan Gümrük Resmine veya inhisara tâbi eşyanın, 22. nci maddenin ikinci fıkrasındaki şart aranmaksızın her zaman müsadere edilebileceğine dair ayrıca bir hüküm ilâve edilmiştir.

1918 sayılı Kanununun 25. nci maddesine göre, kaçak gümrük eşyasının gümrüklenmiş değeri ve inhisar kaçağı eşyanın hususi kanunlarda yazılı para cezası, 20 lirayı geçerse, istimal ve istihlâk kaçakçılığı fiiline terettübedecek hafif para cezasının her bir lira ve küsuru için ayrıca bir gün hesabıyla hafif hapis cezası da hükmedilmesi icabedeceği cihetle 20 liradan sonra verilecek bir lira hafif para cezası 21 günlük bir hürriyeti bağlayıcı cezada tatbik edeceğinden bu adaletsizliği bertaraf etmek için mezkûr 25. nci maddeye yeni bir hüküm konularak hapse tahvil edilecek kısım, yalnız tecavüz eden miktara inhisar ettirilmiştir.

Tatbikatta, maznunun her hangi bir sebeple bulunamamasından dolayı hakkındaki duruşmanın muvakkaten tadiline karar verilen hallerde bugünkü mer'i hükümlere göre suç mevzuu eşya ve nakil vasıtasının müsadereci cihetine gidilememekte ve bu işleri geciktirmekte ve tasfiye muamelelerini güçleştirmekte olduğundan maznunun kim olduğu belli olmıyan hallerde tatbik olunan müsadere keyfiyetine mütenazır olarak muvakkaten tadil kararı verilip de bir sene temadi eden bu gibi vaziyetlerde dahi suç mevzuu eşya veya vasıtaların da müsadereci cihetine gidilmiştir.

Mer'i mevzuatımızda, yalnız yolcular tarafından 14 ncü maddede yazılı olduğu şekilde gizlenerek eşya veya madde çıkarılması hali

mevzuubahsedilip nakil vasıtası sahip veya personeli hakkında bir hüküm sevk edilmemiş, bu işe tatbikatta tereddütleri mucibolmuş bulunduğundan kanunun mezkûr noksanlığını da bertaraf etmek maksadiyle yeni hükümler konulmuştur.

Türk Ceza Kanununun 36 ncı maddesine göre, mahkûmiyet halinde suçta kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan eşya ve vasıtasının müsadere edilmesi zaruri olup bu vasıta ne olursa olsun hacım itibariyle bir tefrika tâbi tutulmamış olması ve orman suçlarında kullanılan nakil vasıtaları da keza mutlak suretle müsadereye tâbi tutulup hacım itibariyle bir fark yapılmamış bulunması itibariyle, ceza sahasındaki hükümler arasında vücudu zaruri olan ahenk ve tenazurun temini ve bilhassa kaçakçılıkla mücadelenin daha tesirli bir hale ifrağı için 1918 sayılı Kanununun 47 nci maddesindeki hacım itibariyle tefrika yol açan ve dolayısıyla suçta kullanılmış olsalar dahi bir kısım nakil vasıtalarının müsadereci cevaz vermiyen hükümleri kaldırılmış ve bunlar yerine kaçak eşya ve madde naklinde bilerek kullanılan her türlü kara, deniz ve hava nakil vasıtalarının mutlak surette müsadereci cihetine gidilmiştir.

Takdimen ve müstaceliyetle görüşülmesi için lâyiha ve raporumuzun Umumi Heyete havale buyurulmasını saygı ile arz ederiz.

Adliye Encümeni

Reisvekili	Bu Mazbata M.	
Denizli	Zonguldak	
<i>İ. Hadımlıoğlu</i>	<i>N. Kirişcioğlu</i>	
Kâtip		
Kocaeli	Ankara	Aydın
<i>S. Dinçer</i>	<i>Z. Gökçer</i>	<i>N. Geveci</i>
Aydın	Balıkesir	Çankırı
<i>C. Ülkü</i>	<i>V. Asena</i>	<i>C. Boynuk</i>
Diyarbakır	Erzurum	Konya
<i>M. H. Ünal</i>	<i>Z. Çavuşoğlu</i>	<i>H. Aydınler</i>
Konya	Kütahya	Maras
<i>H. Özyörük</i>	<i>S. S. Nasuhoğlu</i>	<i>M. Özsoy</i>
Samsun	Sivas	Niğde
<i>R. O. Gümüsoğlu</i>	<i>Ş. Ecevit</i>	<i>H. H. Ülkün</i>
Yozgad	Tokad	Çorum
<i>M. Ataman</i>	<i>O. Hacıbalıoğlu</i>	<i>M. K. Biberoğlu</i>

## HÜKÜMETİN TEKLİFİ

*Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 sayılı Kanununun bâzı maddelerinin tadîli ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun lâiyhası*

MADDE 1. — Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 sayılı Kanununun 11, 14, 20, 25, 26, 27, 32, 35, 36, 38, 40, 44, 45, 47, 53, 54, 55, 56 ve 58 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 11. — Gümrük Kanununun 7 nci maddesi gereğince tâyin olunan kapı ve yollardan başka yerlerden girmek, çıkmak ve geçmek memnudur.

Bu yerlerde tesadüf edilecek şahısların her nevi nakil vasıtaları salâhiyetli memurlar tarafından durdurulur, eşya ve yükü aranır.

«Dur» ihtarına itaat etmiyen şahıslar hakkında evvelâ havaya silâh atmak suretiyle bu ihtar tekrar edilir. Bu ihtara da riayet edilmezse salâhiyetli memurlar silâh kullanmaya mezdur.

Silâhla teçhiz edilmiş zabıta ve gümrük muhafaza memurlarının memleket dâhilinde tesadüf edecekleri kaçakçılar hakkında da yukardaki fıkralar ahkâmı tatbik olunur.

Gümrük bölgesi dâhilinde havaya silâh atmak suretiyle vâkı dur ihtar ve isaretine itaat etmiyen canlı cansız kara vasıtaları sürücülerine de salâhiyetli memurlar silâh istimaline mezdur.

Demiryol vasıtaları bu hükümden müstesnadır. Bunların durdurulmasını gerektiren ahvalde yapılacak muameleler istasyonlardaki tevekküfları sırasında icra olunur.

Kaçakçılığın menî, takip ve tahkikiyle vazifeli sahil muhafaza zabıtası karasuları dâhilinde rashyacakları 200 tonilâtoya kadar (200 dâhil) hacım istiaabında her gemiye yanaşıp yük ve evrakını tetkika salâhiyetlidir.

Sahillerde, hudut teşkil eden nehir ve göllerde gümrük idaresi bulunmayan yerlere izinsiz yanaşan veya kara ile yevahut sair sefinelerle ihtilât eden gemiler hangi tonajda olursa olsun yukardaki fıkra hükmü uygulanır.

Karasularımızda sahil muhafaza zabıtasının yanaşmasına müsaade etmiyerek kaçan veya kaçmaya teşebbüs eden gemiye beynelmilel

## ADLİYE ENCÜMENİNİN TADİLİ

*Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 sayılı Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair Kanun*

MADDE 1. — Kaçakçılığın menî ve takibine dair 1918 sayılı Kanununun 11, 14, 20, 25, 26, 27, 32, 35, 36, 38, 40, 44, 45, 47, 53, 54, 55, 56 ve 58 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 11. — Gümrük Kanununun 7 nci maddesi gereğince tâyin olunan kapı ve yollardan başka yerlerden girmek, çıkmak veya geçmek memnudur.

Bu yerlerde tesadüf edilecek eşhas ve her nevi nakil vasıtaları salâhiyetli memurlar tarafından durdurulur ve şahısların eşya yükü ve üzerleri ve nakil vasıtaları aranır.

«Dur» ihtarına itaat etmiyen şahıslar hakkında evvelâ havaya silâh atmak suretiyle bu ihtar tekrar edilir. Bu ihtara da riayet edilmezse salâhiyetli memurlar silâh kullanmaya mezdur.

Silâhla teçhiz edilmiş zabıta ve gümrük muhafaza memurlarının memleket dâhilinde tesadüf edecekleri kaçakçılar hakkında da yukardaki fıkralar ahkâmı tatbik olunur.

Gümrük bölgesi dâhilinde havaya silâh atmak suretiyle vâkı dur ihtar ve isaretine itaat etmiyen canlı, cansız kara vasıtaları sürücülerine de salâhiyetli memurlar silâh istimaline mezdur.

Demiryol vasıtaları bu hükümden müstesnadır. Bunların durdurulmasını gerektiren ahvalde yapılacak muameleler istasyonlardaki tevekküfları sırasında icra olunur.

Kaçakçılığın menî, takip ve tahkikiyle vazifeli sahil muhafaza zabıtası karasuları dâhilinde rashyacakları 200 tonilâtoya kadar (200 dâhil) hacım istiaabında her gemiye yanaşıp yük ve evrakını tetkika salâhiyetlidir.

Sahillerde veya hudut teşkil eden nehir ve göllerde gümrük idaresi bulunmayan yerlere izinsiz yanaşan veya kara ile yahut sair sefinelerle ihtilât eden gemilerle ek ikinci maddenin (IV) ncü fıkrası hükmüne riayet etmiyen her nevi deniz taşıtları hakkında dahi, hangi tonajda olursa olsun yukardaki fıkra hükmü tatbik olunur.

Karasularımızda sahil muhafaza zabıtasını

Hü.

deniz işaretlerine göre gündüz filâma ve gece mors ile durması ihtar olunur.

Bu ihtara riayet etmiyen gemiye ihtar mahiyetinde bir top ateşi yapılır. Buna da riayet etmeyip kaçmaya devam ettiği takdirde durmayı mecbur edici şekilde top ateşi yapılır.

Müebir bir sebeb olmaksızın gümrük idaresi bulunmayan bir mahalde inen veya kalkan hava sefineleri hakkında da kara vasıtalarına tatbik olunan hüküm uygulanır.

Madde 14. — Türkiye'ye giren yolcuların beyanlarına muhalif olarak üzerlerinde veya eşyaları arasında çıkan gümrük resmine veya inhisara tâbi eşya müsadere olunur.

Yolcuların başkalarına ait eşyayı kendi zati eşyası imiş gibi göstermiş olmaları halinde bu kaçak eşyanın müsaderesine, gerek yolcu ve gerekse eşya sahibi hakkında eşyanın vergileri miktarınca ayrı, ayrı ağır para cezasına hükmedilir. Yolcuların beyanlarına muhalif olarak yanlarında veya kablalarında zuhur eden ve ticari mahiyet ve miktarda olan eşyalarıyla gümrükten kaçırılmak maksadına müstenidolarak sandık, bavul, çanta ve bunlara benzer eşya kablalarında veya bunların muhteviyatında gizli tertiple yaptırılmış yerlerden veya üstünde bulundurduğu eşyanın gizli yerlerinden veya yastık, yorgan ve şiltelerin içinden çıkarılan veya ayakkabılarına yerleştirilmiş; vücutlarına sarılmış ve sıkıştırılmış olarak bulunan veya her hangi bir suretle muayeneye arz edilmemiş olan gümrüğe veya inhisara tâbi kaçak eşyadan dolayı müsadere kararı verilmekle beraber yolcular hakkında 25 nci maddenin 3 ncü fıkrasına göre hapis ve para cezası hükmedilir.

Madde 20. — Hakikata aykırı beyanname verilmek veya her hangi bir hile veya suiistimal ile

Ad. E.

yanışmasına müsaade etmiyerek kaçan veya kaçmaya teşebbüs eden gemiye beynelmilel deniz işaretlerine göre gündüz filâma ve gece mors ve emsali işaretlerle durması ihtar olunur.

Bu ihtara riayet etmiyen gemiye ihtar mahiyetinde bir top ateşi yapılır. Buna da riayet etmeyip kaçmaya devam ettiği takdirde durmaya mecbur edecek şekilde top ateşi yapılır.

Müebir bir sebep olmaksızın gümrük idaresi bulunmayan bir mahalle inen veya kalkan hava sefineleri hakkında da kara vasıtalarına tatbik olunan hüküm uygulanır.

Madde 14. — Türkiye'ye giren yolcuların beyanlarına muhalif olarak üzerlerinde veya eşyaları arasında çıkan gümrük resmine veya inhisara tâbi eşya ve maddeler müsadere olunur.

Yolcuların başkalarına ait eşyayı kendi zati eşyası imiş gibi göstermiş olmaları halinde bu kaçak eşyanın müsaderesine, gerek yolcu ve gerekse eşya sahibi hakkında eşyanın vergileri miktarınca ayrı, ayrı ağır para cezasına hükmedilir.

Yolcuların beyanlarına muhalif olarak yanlarında veya kablalarında zuhur eden ve ticari mahiyet ve miktarda olan eşyalarıyla gümrükten kaçırılmak maksadına müstenidolarak sandık, bavul, çanta ve bunlara benzer eşya kablalarında veya bunların muhteviyatında gizli tertiple yaptırılmış yerlerden veya üstünde bulundurduğu eşyanın gizli yerlerinden veya yastık, yorgan ve şiltelerin içinden çıkarılan veya ayakkabılarına yerleştirilmiş, vucutlarına sarılmış veya sıkıştırılmış olarak bulunan veyahut her hangi bir suretle muayeneye arz edilmemiş olan gümrüğe ve inhisara tâbi kaçak eşyadan dolayı müsadere kararı verilmekle beraber yolcular hakkında 25 nci maddenin 3 ncü fıkrasına göre hapis ve para cezası da hükmedilir.

Türkiye'ye giren yolcuların beyanlarına muhalif olarak üzerlerinde veya eşyaları arasında çıkan Gümrük Resmine veya inhisara tâbi eşya 22 nci maddenin 2 ncü fıkrasındaki mahal ve zaman şartları aranmaksızın heran müsadere edilebilir.

Madde 20. — Hakikata aykırı beyanname ita edilmek veya her ne şekilde olursa olsun

Hü.

Ad. E.

muamelesi yaptırılarak eksik resim ve vergi verilme veyahut vergi ve resimleri verilmeksizin verilmiş ve muamelesi yaptırılmış veya vergi ve resme tâbi olduğu halde muafiyete tâbi mal gibi gösterilmek veyahut ithali yasak veya inhisara tâbi bir malı memnuiyet veya inhisar dışında göstermek suretiyle memlekete eşya ithal veya ithale teşebbüs edenlere bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir ve eşya müsadere olunur. Bu hareketlere iştirak eden memurlar hakkında verilecek ceza bir kat artırılır.

Bundan başka vergi ve resimleri eksik verilen eşya için bu eksikliğin, hiç verilmeyen eşya için tekmil vergi ve resimlerin, memnu veya inhisara tâbi eşya için gümrüklenmiş piyasa değerinin beş misli ağır para cezası hükmedilir.

Eşyanın yakalanmaması halinde yukardaki para cezasına gümrüklenmiş piyasa değeri ilâve edilir.

Bu maddede yazılı suçlardan dolayı yakalanan eşya ile hüküm ve tahsil edilecek para cezaları hakkında 60. maddeye göre muamele yapılır.

Ancak, suç 5383 sayılı Kanununun 152. maddesinde tarif edildiği şekilde eşya gümrükte iken meydana çıkarılmış ise bu takdirde mezkûr maddeye göre ve yalnız para cezası üzerinden ikramiye verilir.

Bu para cezasının tahsili mümkün olmaz veya gecikirse müstehiklerin hissesi eşya bedelinden tesviye olunur.

Madde 25. — 14. maddenin 1. fıkrası dışında kaçak inhisar eşyasının istimal ve istihlâk için yanlarında veya her hangi bir yerde bulunduranlar ile gümrükten kaçırılarak yurda sokulmuş eşyayı kaçak olduğunu bilerek kendisinin veya yakınlarının ihtiyaçlarında kullanmak üzere yurt içinde satınalan veya yanlarında veya her hangi bir yerde bulunduranlardan gümrük kaçağı eşyanın gümrüklenmiş değerinin, inhisar eşyası için hususi kanunlarında yazılı para cezasının birer

hile yahut suiistimal gibi kanunsuz yollarla muamelesi yaptırılarak eksik resim veya vergi ödenmek yahut vergi veya resimleri ödenmeksizin ödenmiş veya muamelesi yaptırılmış yahut vergi veya resme tâbi olduğu halde muafiyete tâbi mal gibi gösterilmek yahut ithali memnu veya inhisara tâbi bir malı memnuiyet veya inhisar dışında göstermek suretiyle memlekete mal ve eşya ithal edenler veya ithale teşebbüs eyliyenler (1) seneden (5) seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. Mal ve eşyanın da müsaderesine hükmolunur.

Yukarda yazılı fiil ve hareketlere iştirak eden memur ve müstahdemler hakkında suça mürettep ceza bir misli artırılarak hükmolunur.

Ayrıca vergi veya resimleri noksan verilen mal ve eşya için bu noksanlığın, vergi veya resimleri ödenmemiş olan mal ve eşya için de tekmil vergi veya resimlerin, memnu yahut inhisara tâbi madde ve mallar için gümrüklenmiş piyasa değerinin beş misli ağır para cezası hükmedilir.

Mal ve eşyanın yakalanmaması halinde yukarıki fıkroda yazılı ağır para cezasına gümrüklenmiş piyasa değeri de ilâve olunur.

Bu madde hükümlerine muhalefetten dolayı yakalanan eşya ile hüküm ve tahsil edilecek para cezaları hakkında (60) ncı madde hükmü tatbik olunur.

Suç, 5383 sayılı Gümrük Kanununun 152 ncı maddesinde teşrih edildiği şekilde mal ve eşya gümrükte iken meydana çıkarılmış veya yakalanmış ise bu takdirde mezkûr maddeye göre ve yalnız para cezası üzerinden alâkâhlara ikramiye de verilir.

Para cezasının tahsili kanunen mümkün olmadığı takdirde müstehiklerin hissesi eşya bedelinden derhal tesviye olunur.

Madde 25. — Bu kanunun 14 ncü maddesinin birinci fıkrasında yazılı haller haricinde, kaçak inhisar maddelerini istimal veya istihlâk maksadıyla yanlarında veya her hangi bir yerde bulunduranlar ile gümrükten kaçırılarak yurda sokulmuş eşyayı kaçak olduğunu bilerek kendisinin veya başkalarının ihtiyaçlarında kullanmak üzere yurt içinde satınalan veya bilerek yanlarında yahut her hangi bir yerde bulunduranlar gümrük kaçağı eşyanın gümrüklenmiş değerinin,

## Hü.

misli hafif para cezasına ve eşyanın müsadere sine karar verilir. Bu cezalar beş liradan aşağı olamaz.

Para cezasının miktarı 50 lirayı geçtiği takdirde fazlası için her üç lira bir gün hesabıyla ayrıca hapis cezası da hükmolunur. Bu suretle verilecek hapis cezası miktarı bir seneyi geçemez.

Yukardaki fıkralar dışında kalan ve bu kanunda ayrıca cezalandırılmamış olan diğer suçlar için bir seneden on seneye kadar hapis cezasıyla birlikte gümrük kaçağı eşyanın Gümrük Resmi ile sair Devlet resimleri tutarının, inhisar kaçağı eşya için hususi kanunlarda yazılı para cezasının birer misli ağır para cezası verilir ve eşya zabıt ve müsadere edilir.

Eşyanın müsadere edilmemesi ve memnu eşyadan olması veya hususi kanun ve nizamnamelerinde para cezası bulunmaması halinde para cezasına eşyanın gümrüklenmiş piyasa değeri miktarınca ilâve yapılır.

Kaçırılan mal veya eşyanın sif değeri 1 000 liradan aşağı ise, 3 neü fıkradaki cezalar yarıya kadar indirilerek hükmolunur. Kaçakçılığın meni, takip ve tahkiki ile mükellef memurlara, bu maddenin şumulüne giren suçlarından dolayı verilecek cezalar bir misli ve diğer memurlara verilecek cezalar da yarı misli artırılarak hükmolunur.

Madde 26. — Kaçakçılık maksadiyle teşekkül vücuda getirenlerle idare edenlere, bir seneden beş seneye kadar hapis ve iki bin liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Böyle bir teşekküle intisabedenlere mücerret bundan dolayı 6 aydan 3 seneye kadar hapis ve 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası verilir.

Kaçakçılıkla iştilal etmek maksadiyle 2 veya daha ziyade kimselerin birleşmeleri kaçakçılık için teşekkül sayılır.

Teşekkülü vücuda getirenler veya o teşekküle intisabedenler içinde memur da varsa bu memurlar 1 nei fıkrada yazılı cezaların bir misli ile cezalandırılır.

## Ad. E.

inhisar maddeleri için hususi kanunlarında yazılı para cezasının birer misli hafif para cezası ile cezalandırılır. Madde ve eşyanın müsadere sine de hükmolunur. Bu suretle hükmolunacak hafif para cezası 10 liradan aşağı olamaz.

Para cezasının miktarı (50) lirayı tecavüz ettiği takdirde tecavüz eden miktar için her üç lira ve küsuru bir gün hesabıyla ayrıca hafif hapis cezası da hükmolunur. Bu suretle verilecek hafif hapis cezası bir seneyi geçemez.

Yukarıki fıkralar dışında kalan ve bu kanunda ayrıca cezası bulunmayan her nevi kaçakçılık suçları failleri bir seneden beş seneye kadar hapis cezasıyla birlikte gümrük kaçağı eşyanın Gümrük Resmi ile sair devlet resimleri tutarının, inhisar kaçağı maddeler için hususi kanunlarında yazılı para cezasını birer misli ağır para cezası ile cezalandırılır. Ve bu nevi eşya ve maddelerin de müsadere sine hükmolunur.

Eşya ve maddelerin müsadere edilememesi veya memnu eşya ve maddelerden madut bulunması veya bunlar için hususi kanunlarında para cezası tâyin edilmemiş olması hallerinde hükmolunacak para cezasına bunların gümrüklenmiş piyasa değeri miktarınca bir meblâğ ilâve olunur.

Kaçırılan eşya veya maddenin sif değeri 1 000 liradan aşağı olduğu takdirde 3 neü fıkrada yazılı cezalar yarı nispetinde indirilerek hükmolunur.

Madde 26. — Kaçakçılık maksadiyle teşekkül vücuda getirenlerle idare edenler üç seneden beş seneye kadar hapis ve 3 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Birinci fıkrada yazılı teşekküle mücerret intisabedenler hakkında (1) seneden (3) seneye kadar hapis ve 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Kaçakçılık ile iştilal etmek maksadiyle 2 veya daha fazla kimselerin evvelden anlaşıp birleşmeleri kaçakçılık için teşekkül sayılır.

Madde 27. — 26 ncı maddede yazılı teşekkül-leri vücuda getirenler veya bu teşekküllere mensubolanlar tarafından kaçakçılık yapılırsa, vücuda getiren veya idare edenler hakkında 4 seneden 10 seneye kadar ve diğerleri hakkında 2 seneden 6 seneye kadar ağır hapis cezasıyla beraber inhisar mevaddı için hususi kanunlarındaki para cezaları miktarından ve diğer eşya kaçakçılığı için de Gümrük Resminin 5 mislinden ve memnu eşyadan ise kıymetinin 5 katından aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur. Kaçak eşya müsadere edilir.

Bu maddede yazılı suçtan, memur ve müstahdemler de alâkadar buldukları takdirde 26 ncı maddenin son fıkrasındaki esasa göre cezalandırılır.

Aralarında bu suretle bir teşekkül ve irtibat olmaksızın 2 den fazla kimseler tarafından toplu olarak kaçakçılık yapanlara 25 ncı maddede yazılı cezalar yarı miktarında artırılarak hükmolunur.

Madde 32. — Kaçak eşyanın yakalanması tehlikesine karşı sigorta yapanlar 1 seneden 3 seneye kadar hapis ve 10 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kaçakçılığı sigorta edenlerin Türkiye dâhilinde şube veya acenteleri varsa, kanunun tâyin ettiği ceza bunlardan alınır ve Türkiye dâhilinde sigortacılıktan men edilir.

Madde 35. — Cezai ehliyeti haiz olmıyan kimseleri kaçakçılık suçlarında kullananlar kaçakçılık fiiline terettübeden cezaya yarısı miktarı zam olunarak cezalandırılırlar.

Kaçakçılıkta menfaat veya alâkası olmaksızın velâyet veya vesayeti altında bulunan ehliyetsizlerin kaçakçılık yapmasına gözyumanlar 500 liradan 5 000 liraya kadar hafif para cezasıyla ve tekerrürü halinde 1 aydan 3 seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Madde 27. — Kaçakçılık suçu, kaçakçılık maksadiyle teşekkül vücuda getirenlerle idare edenler veya teşekküle mensubolanlar tarafından işlenirse failer hakkında 7 seneden 15 seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

Birinci fıkradaki hal dışında iki veya daha fazla kimselerin toplu olarak kaçakçılık yapmaları halinde beş seneden on seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

Birinci ve ikinci fıkralarda hükmolunacak ağır para cezasıyla birlikte inhisar maddeleri için hususi kanunlarındaki para cezaları miktarının, eşya kaçakçılığı için de Gümrük Resminin ve memnu eşya ve maddeler için de bunların kıymetinin 5 mislinden aşağı olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur. Kaçak eşya ve maddeler de müsadere edilir.

Bu kanunun 25 ve 26 ncı maddeleriyle bu maddede yazılı suçların kaçakçılığın meni ve takibi veya tahkiki ile mükellef memurlar tarafından işlenmesi veya işliyenlere müzaheret veya bilerek müsamaha edilmesi hallerinde mezkûr maddelerde yazılı olan cezalar bir misli ve bunlar haricinde kalan diğer memur ve müstahdemler tarafından işlenmesi halinde yarı misli nispetinde artırılır.

Madde 32. — Kaçak eşya veya maddelerin yakalanması gibi her hangi bir tehlikeye karşı sigorta yapanlar ile yaptıranlar (1) seneden (3) seneye kadar hapis ve (10 000) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Ve ayrıca bu suretle sigorta yapan müesseseden 10 000 liradan aşağı olmamak üzere hükmedilecek ağır para cezası tahsil ve Türkiye dâhilinde sigortacılık yapmaları da menolunur.

Madde 35. — Ceza ehliyetini haiz olmıyanları kaçakçılık suçlarında kullananlar, kaçakçılık fiiline terettübeden cezalar bir misli artırılmak suretiyle cezalandırılırlar.

Kaçakçılıkta iştirak veya menfaatleri olmaksızın velâyet ve vesayetleri altında bulunan ehliyetsizlerin kaçakçılık yapmalarına sebebolarlar veya bu hususta ihmalleri görülenler 1 000 liradan aşağı olmamak üzere hafif para cezasıyla ve fiilin tekerrürü halinde (3) aydan (1) seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Madde 36. — Kaçakçılığın menî, takip ve tahkiki ile mükellef memurlardan, her ne suretle olursa olsun bu kanundaki vazifelerini suiistimal veya ihmal edenler veya irtikap, irtişa ve sahtekârlıkta bulunanlarla bu suçlara iştirak eyliyenlere mezkûr suçlar için Türk Ceza Kanunundaki muayyen olan cezalar, 1 misli artırılarak hükmolunur.

Madde 38. — 2 nci maddede yazılı ihbar veya menî, takip ve tahkik vazifesini ihmal eden memur ve müstahdemler hakkında, Türk Ceza Kanununun 230. maddesindeki cezalar 1 misli artırılarak verilir.

Madde 40. — Bu kanuna göre 6 ay veya daha yukarı hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile mahkûmiyet halinde, 3 seneden 10 seneye kadar olmak, kaçakçılığa müsait mıntakalar haricinde infaz edilmek ve bu müddet zarfında emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmak üzere sürgün cezası da hükmolunur.

Kaçakçılık suçlarının mükerrirleri hakkında, hürriyeti bağlayıcı cezanın miktarına bakılmaksızın aynı hüküm tatbik edilir.

Madde 44. — Tren veya istasyon veya vapurlarda ve her nevi nakil vasıtalarında ve kahvehane, otel, han, gazino, bar, dansing, v. s. bu gibi umumi yerlerde bunların memur ve adamları tarafından yapılan kaçakçılık suçlarında ihmal ve teseyyüpleri müessir olduğu tahakkuk eyliyen o vasıta ve mahallerin sahip ve müstecirlerinden 1 000 liradan 5 000 liraya kadar ağır para cezası alınır.

Madde 45. — Gümrük Kanununun 7 nci maddesine göre tâyin olunan kapı ve yollardan başka yerlerden memleket dışına eşya çıkaranlar veya bunları çıkarmak için gümrüklere verdikleri beyannamelerde cins, nevi, miktar, menşe ve gönderileceği yer bakımlarından yanlış beyanda bulunanlar hakkında 500 liradan 5 000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Şu kadar ki, bu fiillerin, ayrıca suç teşkil

Madde 36. — Kaçakçılığın menî, takibi veya tahkiki ile mükellef bulunan memurların her ne suretle olursa olsun bu kanunda yazılı vazifelerini ihmal veya suiistimal etmeleri yahut irtikapta bulunmaları veya rüşvet almaları yahut sahtekârlık fiilini işlemeleri halinde bu cürümler için kanunen muayyen olan cezalar bir misli artırılarak hüküm ve müebbeten memuriyetten mahrumiyet cezası da tâyin olunur.

Madde 38. — Bu kanunun 2 nci maddesinde yazılı ihbar, menî, takip veya tahkik ile mükellef olan memur veya müstahdemlerin bu vazifelerini ihmal veyahut suiistimal etmeleri halinde haklarında Türk Ceza Kanununun 230 ve 240 nci maddelerindeki cezalar bir misli artırılarak hüküm ve müebbeten memuriyetten mahrumiyet cezası da tâyin olunur.

Madde 40. — Bu kanuna göre 6 ay veya daha yukarı hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile mahkûmiyet halinde, 3 seneden 10 seneye kadar olmak, kaçakçılığa müsait mıntakalar haricinde infaz edilmek ve bu müddet zarfında emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmak üzere sürgün cezası da hükmolunur.

Kaçakçılık suçlarının mükerrirleri hakkında, hürriyeti bağlayıcı cezanın miktarına bakılmaksızın aynı hüküm tatbik edilir.

Madde 44. — İstasyon veya iskelelerde yahut her nevi nakil vasıtalarında veya otel, han, kahvehane, gazino ve bar gibi umumi yerlerde bunların memur veya müstahdemleri tarafından yapılan kaçakçılık suçlarında ihmal veya dikkatsizlikleri tahakkuk eyliyen o yerin veya vasıtanın mesul şahsı, sahibi veya müsteciri 2 500 liradan 10 000 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Madde 45. — Gümrük Kanununun 7 nci maddesine göre tâyin olunan kapı ve yollardan başka yerlerden memleket dışına eşya çıkaranlar veya bunları çıkarmak için gümrüklere verdikleri beyannamelerde cins, nevi, miktar, menşe ve gönderileceği yer bakımlarından yanlış beyanda bulunanlar hakkında 500 liradan 5 000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Şu kadar ki, bu fiillerin ayrıca suç teşkil et-

**Hü.**

etmesi hallerinde buna ilâvteen ilgili kanun hükümleri de tatbik olunur.

Madde 47. — Kaçak eşya naklinde bilerek kullanılan vasıtalar hakkında aşağıda gösterildiği veçhile muamele olunur:

A) Kara nakil vasıtalarından umum hayvanlar ve koşulları, her nevi araba ve hayvan ve koşulları, otomobil, kamyon ve kamyonet ve bunlara benzer vasıtalar, deniz ve nehir vasıtalarından sal, sandal, mavuna ve emsali ve (200) tonilâtoya kadar (200 tonilâto dâhil) motorlu veya buharlı veya yelkenli umum sefineler, denizaltı sefineleri ve her nevi tayyareler müsadere olunur.

B) (201) gayrisâfi tonilâtodan (1 000) gayrisâfi tonilâtoya kadar (1 000 tonilâto dâhil) olan her nevi sefineler, kaçak hamulesi kaçak olmıyan hamulesinden (giriş eşyası için sıf, çıkış eşyası için piyasa) değeri itibariyle fazla bulunduğu takdirde, müsadere edilir. Fazla olmadığı halde sefine kıymetinin üçte biri nispetinde ağır para cezası hükmolunur.

C) (1 000) gayrisâfi tonilâtodan fazla olan her nevi sefineler naklettikleri kaçak eşya kıymetinin iki misli veya daha aşağı kıymette oldukları halde müsadere edilir. Sefine bu nispetten daha fazla kıymette olduğu takdirde kıymetinin dörtte biri derecesinde ağır para cezası hükmolunur.

Bu cezanın miktarı kaçak eşya bedelinin iki mislinden aşağı olamaz.

D) Müsaderesi lâzımgelcn nakil vasıtaları başka bir yerde bulundurulmaksızın taallûkuna göre en yakın Gümrük veya İnhisar İdaresine teslim edilir.

Madde 53. — Maznuna isnadolunan kaçakçılık suçunun asgari haddi 3 ay veya daha yukarı hürriyeti bağlayıcı bir ceza ise muhakemesi ve maznun hüviyetini ispat edememiş veya kaçak eşya ile yakalanmış veyahut kaçakçılıktan mükerrir vaziyetine gelmiş ise, tahkikat ve muhakemesi mutlaka mevkufen icra olunur.

Türkiye'de muayyen ikametgâhı bulunmayanlar, mahkûm oldukları hürriyeti bağlayıcı cezaları çekmiş olsalar dahi hükmedilen para cezasının tamamını ödemedikçe veya para cezasına mukabil usulü dairesinde teminat göster-

**Ad. E.**

mesi hallerinde buna ilâveten ilgili kanun hükümleri de tatbik olunur.

Madde 47. — Kaçak eşya veya madde naklinde bilerek kullanılan her türlü kara, deniz ve hava nakil vasıtalarının da müsaderesine hükmolunur.

Müsaderesi icabeden nakil vasıtaları, tahkikat sırasında zaptedilerek en yakın gümrük veya inhisarlar idaresine teslim edilir.

Madde 53. — Maznuna isnadolunan kaçakçılık suçunun asgari haddi 6 ay veya daha yukarı hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile muhakemesi ve maznun, hüviyetini ispat edememiş veya kaçak eşya ile yakalanmış veyahut kaçakçılıktan mükerrir vaziyetine gelmiş ise, tahkikat ve muhakemesi mevkufen icra olunur.

Türkiye'de muayyen ikametgâhı bulunmayanlar mahkûm oldukları hürriyeti bağlayıcı cezayı çekmiş olsalar dahi hükmedilen para cezasının tamamını ödemedikçe veya para cezasına muka-

Hü.

Ad. E.

medikçe para cezasının miktarına göre tahvil olunacak hapis cezası müddetince tahliye edilemezler.

Madde 54. — Kaçakçılık suçlarının takibine mütaallik zabıt varakaları :

1. Hanki senenin hangi ayı ve gününde, nerede tanzim olunduğunu ve yazanların resmî sıfat ve hüviyetlerini ve icrası âmirin yazılı iznine bağlı olan işlerde bu iznin tarih ve numarası,

2. Vakayı ve delillerini, suçu vücuda getiren eşya ve alât ve edevatı ve nakil vasıtalarının mahiyet, miktar ve vasıflarını ve nerede ve ne suretle görülüp zaptedilmiş olduklarını,

3. Maznunun isim ve hüviyeti, sanat ve ikamet mahalli ile ifadesini,

Muhtevi olmak ve tanzim eden memur ile maznun ve varsa hariçten hazır bulunan iki kimse tarafından imza edilmek lâzımdır.

Bu şartları tamamen haiz olarak kanunun 3 ncü maddesinde yazılı memurlar tarafından tanzim olunan zabıt varakaları hilâfı sabit olunca ya kadar muteberdir.

Madde 55. — 12 ve 13 ncü maddelerle, 14 ncü maddenin 1 ve 16 ncı maddenin sonuncu fıkralarında yazılı fiillere gümrük memurlarından teşekkül eden komisyonlarca ve 25 nci maddenin 1 ve 2 nci fıkralarıyla 44 ncü maddede yazılı fiillere mahallî sulh ceza mahkemesince, 10 sene ve daha yukarı hapis veya ağır hapis veya idam cezalarını müstelzim suçlara ağır ceza mahkemesince ve bunlar dışında kalan suçlara da asliye ceza mahkemesince bakılır.

Gümrük komisyonlarınca verilen kararlara karşı suçlu veya gümrük idaresinin komisyona dâhil bulunmayan âmiri tarafından tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde sulh ceza mahkemelerine itiraz olunabilir.

Sulh mahkemelerinden verilen karar veya hükümler katî olup itiraz veya temyiz edilemezler.

Şu kadar ki, değeri 500 liradan fazla olan eşyanın müsaderesi hakkındaki kararlar temyiz olunabilir.

Madde 56. — Kaçakçılıktan dolayı gerek bu kanuna ve gerekse hususi kanunlara göre hükümlenen para cezalarına ait ilân C. Müddeiunu-

bil usulü dairesinde teminat göstermedikçe para cezasının miktarına göre tahvil olunacak hapis cezası müddetince tahliye edilemezler.

Madde 54. — Kaçakçılık suçlarının takibine mütaallik zabıt varakaları :

1. Hangi senenin hangi ayı ve gününde, nerede tanzim olunduğunu ve yazanların resmî sıfat ve hüviyetlerini, icrası âmirin yazılı iznine bağlı olan işlerde bu iznin tarih ve numarası,

2. Vakayı ve delillerini, suçu vücuda getiren eşya ve alât ve edevatı ve nakil vasıtalarının nev'i, mahiyet, miktar ve vasıflarını ve nerede ve ne suretle görülüp zaptedilmiş olduklarını,

3. Maznunun hüviyeti, sanat ve ikamet mahalli ile ifadesini,

Muhtevi olmak ve tanzim eden memur ile maznun ve varsa hariçten hazır bulunan iki kimse tarafından imza edilmek lâzımdır.

Bu şartları tamamen haiz olarak kanunun 3 ncü maddesinde yazılı memurlar tarafından tanzim olunan zabıt varakaları hilâfı sabit olunca ya kadar muteberdir.

Madde 55. — Bu kanunun 12 ve 13 ncü maddeleriyle 14 ncü maddenin birinci ve 16 ncı maddenin sonuncu fıkralarında yazılı fiillere gümrük memurlarından teşekkül eden komisyonlarca ve 25 nci maddenin 1 ve 2 nci fıkralarıyla 44 ncü maddede yazılı fiillere mahallî sulh ceza mahkemesince, 10 sene ve daha yukarı hapis veya ağır hapis veya idam cezalarını müstelzim suçlara ağır ceza mahkemesince ve bunlar dışında kalan suçlara da asliye ceza mahkemesince bakılır.

Gümrük komisyonlarınca verilen kararlara karşı suçlu veya gümrük idaresinin komisyona dâhil bulunmayan âmiri tarafından tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde sulh ceza mahkemelerine itiraz olunabilir.

Sulh mahkemelerinden verilen hüküm veya kararlar katîdir.

Madde 56. — Kaçakçılıktan dolayı gerek bu kanuna ve gerekse hususi kanunlara göre hükümlenen para cezalarına ait ilâm Cumhuriyet

## Hü.

miliği tarafından re'sen alâkalı idarelere verilir. Bu ilâmlarla gümrük komisyonlarınca verilip katıleşen kararların taallük ettikleri para cezalarını ödemeleri bu idarelerce 6183 sayılı Âme alacakları Kanununa göre çıkarılacak bir ödeme emri ile mahkûma tebliğ edilir.

Tebliğ tarihinden itibaren 15 gün zarfında para ödenmediği takdirde, aynı kanunun hükümleri dairesinde mahkûmun mallarına müracaatle infazı yoluna gidilir. Mahkûmun haczi ve satılması caiz malları bulunmaz ve bu suretle aczi tahakkuk ederse ve bu para cezası alâkalı idarece aynı kanunlara göre tecil edilmezse ilâm hapse çevrilip infaz edilmek üzere C. Müddeiumumiliğine iade olunur.

Ağır para cezasının 3 lirası bir gün hesabıyla hapse ve hafif para cezasının 3 lirası da bir gün hesabıyla hafif hapse çevrilir. 3 liraya balığ olmıyan kesirler de 3 lira sayılır.

Mahkûmun cezasını çektiği her gün için para cezasından 3 lira indirildikten sonra geri kalan parayı öderse para yerine kaim olan hapis ve hafif hapis cezası infaz edilmez.

Para cezası yerine çektirilen hapis veya hafif hapis cezaları üç seneyi geçemez.

C. Müddeiumumiliğince tahsil olunacak para cezaları alâkalı idarelere verilir.

Madde 58. — Bu kanun hükümlerine muhalefet edenler hakkında yapılacak tahkikat ve takibat, 3005 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin (a) bendindeki mahal kaydına bakılmaksızın mezkûr kanun hükümlerine tevfikana icra olunur.

Mahkemeye bu kanuna göre hükmedilecek cezalar tecil edilemez. Maznunların duruşma sırasında diğer bir suçtu olduğu anlaşılrsa bile bu hal dâvaların birleştirilmesine sebep teşkil edemez.

Müsadereye tâbi olan kaçak eşya veya nakil vasıtası, alât ve edevat zaptolunup da ;

a) Maznunun kim olduğu tesbit edilememişse veya,

b) Duruşmanın muvakkaten tatiline karar verilmiş ve bu durum bir sene devam etmiş ise,

Eşyanın müsaderesine karar verilir ve 5 gün içinde keyfiyet münasip vasıtalarla ilân edilir.

## Ad. E.

Müddeiumumiliği tarafından re'sen alâkalı idarelere verilir. Bu ilâmlarla gümrük komisyonlarınca verilip katıleşen kararların taallük ettikleri para cezalarını ödemeleri bu idarelerce âme alacakları kanununa göre çıkarılacak bir ödeme emri ile mahkûma tebliğ edilir.

Tebliğ tarihinden itibaren 15 gün zarfında para ödenmediği takdirde, aynı kanunun hükümleri dairesinde mahkûmun mallarına müracaatle infazı yoluna gidilir. Mahkûmun haczi ve satılması caiz malları bulunmaz veya bu suretle aczi tahakkuk ederse ve bu para cezası alâkalı idarece aynı kanunlara göre tecil edilmezse ilâm hapse çevrilip infaz edilmek üzere Cumhuriyet müddeiumumiliğine iade olunur.

Ağır para cezasının 3 lirası bir gün hesabıyla hapse ve hafif para cezasının 3 lirası da bir gün hesabıyla hafif hapse çevrilir. 3 liraya balığ olmıyan kesirler de 3 lira sayılır.

Mahkûmun cezasını çektiği her gün için para cezasından 3 lira indirildikten sonra geri kalan parayı öderse, para yerine kaim olan hapis ve hafif hapis cezası infaz edilmez.

Para cezası yerine çektirilen hapis veya hafif hapis cezaları 3 seneyi geçemez.

C. Müddeiumumiliğince tahsil olunacak para cezaları alâkalı idarelere verilir.

Madde 58. — Bu kanun hükümlerine muhalefet edenler hakkında yapılacak tahkikat ve takibat, 3005 sayılı Kanunun birinci maddesinin (a) bendindeki mahal ve aynı kanunun 4 ncü maddesinde yazılı zaman kayıtlarına bakılmaksızın mezkûr kanun hükümlerine tevfikana icra olunur.

Mahkemeye bu kanuna göre hükmedilecek cezalar tecil edilemez.

Maznunların duruşma sırasında diğer bir suçtu olduğu anlaşılrsa bile bu hal dâvaların birleştirilmesine sebep teşkil edemez.

Müsadereye tâbi olan kaçak eşya veya nakil vasıtası alât, edevat zaptolunup da ;

a) Maznunun kim olduğu tesbit edilmemiş ise,

b) Duruşmanın muvakkaten tatiline karar verilmiş ve bu durum bir sene devam etmiş ise,

Eşyanın müsaderesine karar verilir, ve 5 gün içinde keyfiyet münasip vasıtalarla ilân edilir.

Hâ.

İlân tarihinden itibaren 10 gün içinde alâkâlılarca salâhiyetli mahkemeye itiraz edilmezse müsadere kararı katilesir.

**MADDE 2.** — Kaçakçılığın menî ve takibi-ne dair 1918 sayılı Kanuna aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

**Ek madde 1.** — Kaçakçılığın menî ve takibi için lüzum görülen yerlerde İcra Vekilleri Heyeti kararıyla emniyet bölgeleri ihdas olunur.

Emniyet bölgeleri dâhilinde Hükümetçe gerekli engelleme tedbirleri alınır ve icabederse umumi hükümler dairesinde arazinin istimlâki yahut bu bölgede oturanların İskân Kanunu hükümlerine göre başka yerlere nakil ve iskânları cihetine de gidilir.

**Ek madde 2.** --

A) İcra Vekilleri Heyetince tesbit ve ilân olunacak eşya ve maddeleri Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarlar Vekâletlerince tâyin edilecek mercilerden müsaade alınmaksızın emniyet bölgelerine sokmak veya sokmaya teşebbüs etmek,

B) Müsaade verilmiş veya emniyet bölgelerinde istihsal, imal veya tedarik edilmiş olsa dahi bu eşya ve malları ne olduklarını izah ve ispat edememek,

C) Gümrük Kanununun 12 nci ve 13 ncü maddelerine müsteniden çıkarılan Hükümet kararlarına veya bu kararlara dayanan tebliğ, lisans veya müsaadelerin kayıt ve şartlarına aykırı olarak her hangi bir madde veya eşyayı yurda sokmak veya yurttan çıkarmak veyahut bu fiillere teşebbüs etmek de kaçakçılıktır.

D) Karasularımızda yabancî gemilerle balık, istiridye, midye, sünger, inci, mercan, sedif v. s. avlamak veya avlanmak için bu suretle kara sularımıza girmek de kaçakçılıktır.

A fıkrasında yazılı memnuiyetlere aykırı hareket edenlerin bir aydan bir seneye kadar hapsine ve suç mevzuu eşya ve maddelerin müsaderesine,

B fıkrasına aykırı hareket edenlerin 6 aydan 5 seneye kadar hapsine ve kaçığa harcanmış sayılan madde veya eşyanın rayiç değeri miktarınca, değerinin tesbiti mümkün olmıyan hallerde 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına.

Ad. E.

İlân tarihinden itibaren 15 gün içinde alâkâlılarca salâhiyetli mahkemeye itiraz edilmezse müsadere kararı katilesir.

**MADDE 2.** — Kaçakçılığın menî ve takibi-ne dair 1918 sayılı Kanuna aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

**Ek madde 1.** — Kaçakçılığın menî ve takibi için lüzum görülen yerlerde İcra Vekilleri Heyeti kararı ile emniyet bölgeleri ihdas olunur.

Emniyet bölgeleri dâhilinde hükümetçe gerekli engelleme tedbirleri alınır. İcabederse umumi hükümler dairesinde arazinin istimlâki yahut bu bölgelerde oturanların İskân Kanunu hükümlerine göre başka yerlere nakil ve iskânları cihetine de gidilir.

**Ek madde 2.** —

I - İcra Vekilleri Heyetince tesbit ve ilân olunacak madde ve eşyaları Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarlar Vekâletlerince tâyin edilecek mercilerden müsaade almaksızın emniyet bölgelerine sokanlar veya sokmaya teşebbüs edenler, (6) aydan (1) seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır ve suç mevzuu olan şeyler müsadere olunur.

II - Emniyet bölgelerinde istihsal, imal veya sair suretlerle tedarik edilmiş olan yahut gerekli müsaade verilmiş bulunan mallar elden çıkarılmış olsa dahi bunların istihsal, istimal ve satış gibi suretlerle sarf mahallerini talepte bildirecek müddet içerisinde izah ve ispat edemeyenler (6) aydan (3) seneye kadar hapis ve kaçığa sarf edilmiş sayılan şeylerin rayiç değeri miktarınca değerinin tesbiti mümkün olmıyan hallerde 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

III - Gümrük Kanununun 12 ve 13 ncü maddelerine müsteniden çıkarılan hükümet kararlarına veya ithal veya ihracı lisans veya izne bağlı eşya ve maddeler hakkında konulan kayıt ve şartlara aykırı olarak yahut lisans veya izin alınmadığı halde alınmış gibi gösterilerek her hangi bir madde ve eşyayı yurda ithal edenler veya yurttan çıkaranlar, yahut bu fiillere teşebbüs edenler, (6) aydan (3) seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Suç mevzuu olan şeylerin müsaderesine hüküm ve bunların müsa-

## Hü.

## Ad. E.

C fıkrasına aykırı hareket edenlerin 6 aydan 5 seneye kadar hapsine, suç mevzuu eşya ve maddenin müsaderesine, bunların müsadere edilememesi halinde rayiç değer miktarınca ve bu da bilinemiyorsa 500 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına,

D fıkrasında yazılı suçları işleyenlerin 6 aydan 3 seneye kadar hapsine, tutulan av mahsul ve malzemesi ile 200 tonilâto hacmına kadar olan gemilerin müsaderesine, 200 tonilâtoyu aşan gemilerin her bir tonilâtosu için 200 lira ağır para cezasına,

Hükmedilir.

Bu fıkradaki para cezasına karşılık olarak gemi peşinen tevkif edilir.

Avlanmada dinamit veya benzeri tahripkâr mevat kullanılmış veya gemide bu gibi mevat bulunmuş ise hapis cezaları 3 sene kaydına bakılmaksızın bir misli artırılır; kaptanın cezası diğer suçluların cezasının yarı misli fazlasından aşağı olamaz.

Yukardaki fıkraların tatbiki ile alâkalı olarak Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarlar vekâletlerinde müştereken neşir ve ilân edilecek tebliğlere riayet etmeyenlerin bir aydan bir seneye kadar hapislerine, suç mevzuu eşya ve maddelerin müsaderesine, müsadere mümkün olmayan hallerde eşya ve maddelerin bedeli miktarınca para cezasına hükmedilir. Suçluların bu hareketleri kaçakçılığa müntehi olmuş ise mezkûr suçtan dolayı da ayrıca cezalandırılır.

Bu maddeye göre zabtedilen eşyanın bedeli ile para cezasından verilecek ikramiye 60. maddeye göre tevzi olunur.

Ancak C fıkrasına giren suç, eşya gümrükte iken 5383 sayılı Kanunun 152. maddesinde yazılı şekilde meydana çıkarılmış ise, o takdirde ikramiye bu maddeye göre ve yalnız para cezası üzerinden tevzi olunur; bu para cezasının tahsili mümkün olamaz veya gecikirse müstehiklerin hissesi eşya bedelinden tesviye olunur.

Yolcu veya nakil vasıtaları sahip veya personeli tarafından 14. maddenin 3. fıkrasında yazılı olduğu şekillerde gizlenip C fıkrasına aykırı olarak yurttan eşya veya maddelerin çıkarılması veya buna teşebbüs edilmesi hallerinde gümrük memurlarından kurulu komisyonlarca kaçak eşyanın müsaderesine ve rayiç de-

dere edilememesi halinde rayiç değeri miktarınca bu da teşbit edilemezse (500) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası tâyin olunur.

IV - Yabancıların her türlü vasıtalarla karasularımızda avlanmaları ve bu maksatla karasularımıza girmeleri kaçakçılıktır. Failerin (1) seneden (3) seneye kadar hapislerine ve her türlü vasita ve malzemeleriyle birlikte av mahsullerinin de müsaderesine hükmlenir. Avlanmada dinamit ve benzeri gibi patlayıcı veya tahribedici mevat kullanılmış veya bu maddeler elde edilmiş ise hükmolunacak ceza (3) seneden aşağı olamaz.

Yukardaki fıkraların tatbiki ile alâkalı olarak Dahiliye ve Gümrük ve İnhisarlar Vekâletlerinde müştereken neşir ve ilân edilecek tebliğlere riayet etmeyenlerin bir aydan bir seneye kadar hapislerine, suç mevzuu eşya ve maddelerin müsaderesine, müsadere mümkün olmayan hallerde eşya ve maddelerin bedeli miktarınca para cezasına hükmedilir. Suçluların bu hareketleri kaçakçılığa müntehi olmuş ise mezkûr suçtan dolayı da ayrıca cezalandırılır.

Bu maddeye göre zabtedilen eşyanın bedeli ile para cezasından verilecek ikramiye 60 ncı maddeye göre tevzi olunur.

Ancak 3 ncü fıkraya giren suç, eşya gümrükte iken 5383 sayılı Kanunun 152 ncı maddesinde yazılı şekilde meydana çıkarılmış ise, o takdirde ikramiye bu maddeye göre ve yalnız para cezası üzerinden tevzi olunur: Bu para cezasının tahsili mümkün olamaz, veya gecikirse müstehiklerin hissesi eşya bedelinden tesviye olunur.

Yolcu veya nakil vasıtaları sahip veya personeli tarafından 14 ncü maddenin 3 ncü fıkrasında yazılı olduğu şekillerde gizlenip 3 ncü fıkraya aykırı olarak yurttan eşya veya maddelerin çıkarılması veya buna teşebbüs edilmesi hallerinde gümrük memurlarından kurulu komisyonlarca kaçak eşyanın müsaderesine ve rayiç değerinin bir misli ağır para cezasına hükmlenir.

Madde veya eşya sahibi, bunların para cezasına esas olacak değerinin bir mislini gümrük idaresine rızası ile verirse keyfiyet mezkûr idarece teşbit, eşya veya madde müsadere edilerek hakkındaki takibattan sarfınazar olunur.

ğerinin bir misli ağır para cezasına hükmolunur.

Madde veya eşya sahibi, bunların para cezasına esas olacak değerinin bir mislini Gümrük İdaresine rızasıyla verirse keyfiyet mezkûr idarece tesbit ve eşya veya madde müsadere edilerek hakkındaki takibattan sarfinazar olunur.

Madde veya eşya sahibi bir ay zarfında para cezasını hükmetmeye salâhiyetli mahkemeye kıymet ve müsadere bakımından itirazda bulunabilir.

Gizlenerek çıkarma hali mevcut değilse eşyanın çıkarılmasına müsaade edilmez.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

12 . VII . 1956

Başvekil	Devlet Vekili
A. Menderes	M. C. Bengü
Devlet Vekili ve	Devlet Vekili
Milli Müdafaa V. V.	E. Kalafat
Ş. Ergin	
Devlet Vekili	Adliye Vekili
C. Yardımcı	H. A. Göktürk
Milli Müdafaa Vekili	Dahiliye Vekili
—————	ve Hariciye V. V.
	E. Menderes
Hariciye Vekili	Maliye Vekili
—————	N. Ökmen
Maarif Vekili	Nafia Vekili
A. Özel	M. Çavuşoğlu
İktisat ve Ticaret Vekili	Sıh. ve İç. Mv. Vekili
Z. Mandalıncı	N. Körez
Güm. ve İnh. Vekili	Ziraat Vekili
H. Hüsmen	E. Budakoğlu
Münakalât Vekili	Çalışma Vekili V.
A. Demirer	S. Ağaoğlu
İşletmeler Vekili	
S. Ağaoğlu	

Madde veya eşya sahibi bir ay zarfında para cezasını hükmetmeye salâhiyetli mahkemeye kıymet ve müsadere bakımından itirazda bulunabilir.

Gizlenerek çıkarma hali mevcut değilse yalnız eşyanın çıkarılmasına müsaade edilmez.

MADDE 3. — 5211 sayılı Kanun ilga edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.